

S. B. F. öğrencilerinin yürüyüşü

TÜRKİYE'DE GELİR DAĞILIŞI

(Amerikan Yardım Teşkilâtının hazırlattığı ilgi çekici rapor)

Yıl: 2 - Sayı: 59 30 Ocak 1963 100 kuruş

OKUYUCU'DAN YÖN'E

Sosyalist Kültür Derneği üstüne

Akdevrimden sonra yurt gerçeklerinin uscu bir dil zevde incelenmeye geçilişi, ulusumuzun düşünce yaşamında vardığı önemli bir aşamadır. Özgür düşünce - nin yiğitçe boyatması, yarınımız için kötümser düşlerden bizi kurtarma yolundadır. Bilimin, çağdaş kültürün alımlılığı, bu kez alana konuş özellikleriyle. daha olumlu bir ortamdadır. Batının hukuk ve ekonomi eşitliği içinde gelişmesinin, bilimsel metotlar ve özgür düşünceye sıkı sıkıya ilintili olduğu bir gerçektir. Bilim her şeyden önce tarafsız ve evrenseldir. Barış yolundaki gelişmelerde kül - tür sanat ve teknik alışverişi vazgeçilmez ana kavramlardır. Bütün ak düşünü dizileri soyludurlar. İnsanlığın hizmetinde olamayan gelişmelerin uygar bir değeri yoktur.

Ötedenberi ulusumuzun bir çıkmazda çırpınıp kalmasının ana nedenlerinden biri, bize dıştan gelen düşünü dizileri, öğretiler ve yeniliklerin geliş-yeri özelliklerine göre değerlendirilmesi sakatlığıdır. Batılıların ekonomik gelişmelerde kutladığı, Ekonomik Plânlama Düşünüşü, ilginçtir ki Çinden alınmıştır. Çin'den gelecek pirincin renginin, kırmızı olacağı beyinleri bulandırmamıştır. Bu çeşit gelişmeler pek ilkeldir. Bugün bizde de anlaşılan plânlama düşünüşü, varabildiğimiz uygar bir aşamadır.

Yurdumuzda geçen Sonbahardan bu yana Sosya - lizm, korkunç bir kavram olmaktan çıkmıştır. Bugün serbestçe bu konuda tartışmalar yapılabilmektedir.

Bugün yurdumuzda da Ortaçağ düşünüşü savunurlarının sert çıkışlarına karşı Sosyalizm, bir düşünü akımı durumuna gelmiştir. Bu yolda ilk gelişmeler, Yön gazetesinin geçen yıldan bu yana yaptığı yayınlar ve Ankara'da kurulan «Sosyalist Kültür Derneği» olmuştur. Derneğin kuruluşu Türk düşünü hayatının, Çağdaş çizgiye ulaşma yetisini göstermiştir. Sosyalist Kültür Derneğinin kurucu - larının adlarına bakarsak önemli hukukçu, iktisatçı ve gazetecilerimizi görüyo - ruz. Çeşitli siyasal partilerden milletvekili ve senatörlerin kurucu üyeler arasında olması dikkatimizi çekmektedir. Basından izlediğimize göre, derneğe olağanüstü bir ilgi gösterilmekte ve siyasal partiler içinde kaynaşmalar yaratan gelişmeler, ileride kurulacak olan sosyalist anlayıştaki bir partiye derneğin öz olabileceği sanısını vermektedir.

Derneğin amacı tüzükte «Emeği toplumun temel değeri sayan Sosyalist Kültür Derneği, her türlü sömürücülüğü ortadan kaldıracak olan gerçek bir demokrası düzeninin kurulması için gerekli koşulları bilim ışığı altında inceler. Böyle bir düzenin kültür temellerini araştırır ve yayılmasına çalışır.» olarak gösterilmiştir.

Daha kuruluş zamanında, çeşitli illerden şubeler açmak amacıyla merkeze yapılan başvurmalar, derneğin gerçek bir ihtiyaca cevap verebildiğini göstermektedir. Yarının Türkiyesinin ana sorunlarını bilimsel açıdan açıklığa getirecek olan bu dernek, lüksçülüğünün dışındadır. Batılıların ilgilerini üstümüze çekecek değerde bir kurumdur.

Derneğe üye olma - çıkarma konusunda seçilen şekil, kültürel çalışmalarda önem verilmesi gerekli, erdemsel değerlerle ve sorumluluk duygusunun önemiyle ta - nımlanabilir.

Ana sorun olarak karşımıza dikilen Türk Sosyalizminin ilkeleri konusunda Sayın Şevket Süreyya Aydemir'in Yön'de yayımlanan muhtırası ilginçtir. Bu araştırmada öz olarak ana ilkeler, Antikapitalist ve Anti - emperyalist çerçevede sosyal bir devlet anlamı şeklindedir. Halkçılık, Atatürk barışçılığı ve laikliği dikkate alınarak, emek kavramının açıklığa kavuşması, dil, tarih, kültür işlerinde ta türk ulusculuğu, ileri bir devletci düzen çıkış çizgisi olarak gösterilmiştir.

Sosyalist Kültür Derneğinin yine Yön gazetesinde yayımlanan ilk bildirisi, Sosyalizmi şu şekilde tanımlamıştır: «Toplum refah ve saadetini fert ve zümre çıkarlarının üstünde tutan bir dünya görüşünden ha - reket eden bunu gerçekleştirmek üzere halka dayanan ve halka yönelen bir toplum düzeni kurmak amacını benimseyen, bu düzeni kurmak ve yaşatmak için, memleketteki sosyal ve iktisadi münâsebetleri bilimsel bir görüş açısı içinde inceleme ve akılcı esaslara göre düzenleme yolunu seçen. bir düşünce ve davranış sistemidir.»

Dernek, Türk Sendikacılığı, çalışanların haklarının korunması konularında çabalara ve toplumun üstün olan emeğin kutsallaşma - sında çalışmalara ışık tutacak güçtedir.

Bu yeni gidişin ulusal koşullara uydurulması konusunda, öz olarak Atatürkçülüğün çıkış çizgisi kaoul edilişi, Derneğin kuruluşunda ard düşünüler arayan bağnaz safsatalara yeter bir şamar olsa gerektir. Horozlaşma ve nefes darlaşmaları içinde bulunan faşist kıpırdanmaların çığırtkan - ları, faşizmin bilimsel bir öğreti olmadığını bilmekte - dirler. Toplum ve düşünü yaşamımızda bu sancıları yaratanlar, küçük çıkarları uğruna, tarih yorganından başlarını çıkarmaktan korkanlardır. Bir evrensel atılış vardır. Bir çağdaş felsefe ve onun üstüne kurulu bir çağdaş kültür vardır. Türkiye her ileri atılışlarda olduğu gibi bunların dışında kalamaz. Bugün küçük çıkarlara konu edilen Türk düşünü yaşamındaki ilkel olaylar, güldürü sanatına ham madde olmaktan öteye geçemez. Bunca faşist kavramına eğilmemizin nedeni, ulusal koşullar içinde, seçilecek yolun uscu anlayışa ve çağdaş eğilimlere uyması dileklerimizden başka bir anlam taşımaz.

Sosyalist Kültür Derneğinin, Toplum sorunlarımızın, bilimsel metotlar ve bütüncü bir anlayış içinde gösterecekleri çözümleme çabalarını daha şimdiden kutlarım.

Erol TEMELKURAN

AÇIK MEKTUP

Sayın Mustafa Yıldırım
Yd. Sb. Öğretmen

Mergüzar Köyu

YÖN'de yayınlanan «Çağrı» nız üzerine yapılan kitap v.s. yardımları idarehanemize gelmektedir. Bunları size iletebilmemiz için açık adresinizi bildirmenizi rica ederiz.

YÖN

Tütün konusunda gerçek

54. sayımızda «Tütün Duманı» başlığı altında, sayın Kocagöz'ün yazısını okumuş bulunuyorum. Sayın Kocagöz, hâdiseleri sadece dıştan müşahede etmiş, meselenin nedenini pek araştırmamış. Mamafih 15 Ocak 1962 tarihli «Vatan» da intişar eden yazısı, maalesef hakikatin ta kendisidir.

Hâdiseleri bizzat yakından takip etmiş olmam sıfatiyle şunları söyliyebilirim:

Tekel'in verdiği baş fiatı, neden bütün tüccarlar beğenmediler, yüzlerce lira harcayıp, Başbakana, vekillere telgraflar çekip «özel sektör baltalanıyor, memlekete döviz girmiyecek» dendi.

Bu seneye kadar, tütünü 7 — 8 liradan almaya alışmış olan tüccar, bu sene yüksek fiattan almaya yanaşmak istemedi. Neden? Çünkü bu sene yarım milyon değil de 200 bin kâr edecekti. Niçin ceplerine her sene bu kadar para girerken, bu sene daha az girsindi?

Dediler ki. «12 — 13 liradan tütün almak, intihardır. Amerika 1.50 dolar (13.50 TL.) veriyor. Bunun masrafları da var, ziyan ederiz.»

İlk günlerde Ege'de, hiç bir tüccar, mübayaada bulunmadı. Hükümetin kararını beklediler. Anlaşılan, hükümet bu meselede kararlı idi. Verdiği fiatı değiştirmedi. Aradan günler geçtikçe, baktılar ki papuç pahalı, ben almasam başkası alacak; az kâr etme pahasına, yine de mübayaada bulundular.

Haniya zarar ederdiniz? Haniya çılgınlık olurdu?. Zarar etme pahasına aldınız, bir çılgınlık yaptınız demek! Ne kadar da köylüyü düşünüyormuşsunuz, ne kadar da memleketsever mişsiniz!.. Son günlerde yapılan mübayaalarla Ege'deki bütün tütün, aşağı yukarı satılmıştır.

Hakikatler böyle olmakla beraber, sayın Korkut Efe'nin tek elden ihraç etmek amacıyla kurmak istediği federasyona şiddetle muhalefet ediyorlar. Hükümetin bu meseleye el atarak, bir an evvel halletmesi bütün tütün müstahsillerinin emelidir.

T. HASTÜRK
(İzmir)

Tarım Bakanına açık mektup II.

Sayın Bakanım bu mektubumda köyün içinden dışından, tarım ekonomisinden bahsedeceğim.

Önce çok yakından ilgili bulunduğum çeltikten söz açmak istiyorum. Geçen sene çeltik, gördüğü göreceği en yüksek pahayı buldu. 200 — 220 krş. civarında alınıp satıldı, çeltik yapan köylünün yüzü güldü. Fiatlar böyle giderse işlerimizi yoluna koyarız dedik. Yer altından yer üstünden su kaynakları araştırdık. Borca girip motor aldık, görülmemiş bir çalışma ile çoluk çocuk ,genç, ihtiyar aylarca sabahtan akşama; toprakla, çamurla, su ile, kurakla daha doğrusu doğa ile savaştık.

Tarım teknisyenliği 325 kuruştan tohumluk teklif etti. Alan oldu, almıyan oldu. Yaz geldi kurak oldu: tanrıdan dedik, güz geldi yeni çeltik çıktı. 100 kuruştan yukarı alıcı bulamadık. Sonuç doğanın gazabı bizim başımızda, yüzde 50 zararımıza çalışan fiat politikası bizim başımızda olunca emeklerimiz boşuna gitti. Devlet ürün fiatlarında istikrar sağlamalı, bugün çalışan yarın eline ne geçeceğini bilmelidir.

Hayvancılık deyip at yetiştiriyoruz. Elimize geçen para masrafını ödemiyor. Futbolda, ilimde, bilimde demokraside Avrupalı oluyoruz. Bir manda, bir de sığır derisi satıp ikisinin parası ile bir ayakkabı alamıyoruz. Oysa 10 yakkabı veren iki derinin bedeli ile 4 — 5 ayakabı alabilmeliyiz.

Kümes hayvanları ve ürünleri de diğerlerinden farklı değildir.

27 Mayıs andacı yüce Anayasamız var açıp bakıyoruz:

Madde — 45. Devlet çalışanların, yaptıkları işe uygun ve İnsanlık haysiyet[illegible] yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlamalarına elverişli adaletli bir ücret elde etmeleri için gerekli tedbirleri alır.

Madde — 52. Devlet tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için gereken tedbirleri alır, diye yazıyor [illegible]ma bu konuda hiç bir ciddi tedbir alınmamıştır. Yine güney komşumuz Suriyede 1 kg. et 25 T.L. sı, 1 koyun 600 T.L. sına işlem görürken, bizim köyde 1 kg. et 3 — 4 T.L. sı, 1 manda 450 T.L. sını yukarı geçmiyor.

Emeğimizi değerlendirmekten vaz geçtik, her yıl değerinden daha da kaybediyoruz. Ürünlerimiz yok pahasına giderken kullanmak zorunda olduğumuz mamul mallar tersine yükseliyor. Her çeşit zamlar, döne dolaşa bizim sırtımızdan çıkıyor. Biz 20 milyon küçük çiftçi de aksine bu merkantilist ekonomiye dayanabiliyoruz. Her halde büyük Atatürk «Hakiki efendimiz üretici köylüdür» derken bu meziyetimizi kestiriyordu.

D.P.T. nın açıkladığına göre; tarım sektöründe çalışanların yıllık geliri 950 TL sıdır. Nüfus başına tarım dışı gelir ise bunun 3 misli dir. Oturduğu yerden milyon kazananlar da hesaba katılınca; geçim hadlerinde ve kazanç oranlarında sosyal adalet ilkelerini uygulamak lâzımdır.

Tarım demek, fiat demektir. Tarım ekonomisi bugünkü perişan halinden çıkarılıp, çalışanın emeğini karşılıyacak ve insan haysiyetine yaraşır bir hayat sürmesi olanağına kavuşturulmalıdır. Bunun tek garantisi; çiftçi birlikleri ve üretim kooperatifleridir. Devlet bunların kurulmasına kolaylık göstermelidir.

Topraklarımız değerlendirilirse, bu cennet vatanda gül gibi barınırız diyoruz. Mamafih gelişi güzel ku[illegible]nılmasına da göz yumuyoruz.

Eskiden dedelerimiz çiftliklerin, yarısını eker, diğer yarısını nadasa bırakırmış. Sonra nüfus çoğalmış yarısı yetmez olmuş, babalarımız hepsini ekmişler daha sonra o da yetmemiş. Başlanmış mer'a ve orman tecavüzleri. Tecavüz, tecavüz derken o da son hadd[illegible] bulmuş. Toprak aynı toprak, biz hala çoğalıyo[illegible] Hem kendimize hem de yeni doğan % 3 lere yaşamak olanağı hazırlamak zorundayız. Fabrikaya gitsek, iyi ama bizim sanayi her yıl daha da artan işsizliğe ayak uyduramıyor ki. Bir fasit dairenin içine tıkılmış kalmısız. Dışına çıkçıkamazsın. İçinde de yazlık ürün yapıyoruz. O da bize yetmiyor. Kışın boş bırakıyoruz. Üzerinde sığırlar, mandalar ve koyun sürüleri dolaşıyor. Anızını yiyor, bastıkça toprağı sıkıştırıyor. Toprak fiziki yeteneğini kaybediyor. Sonunda daha az ürün veriyor, biz sefil kalıyoruz. Ulusal gelir düşünce biz de, devlette, ele, el açmak durumuna düşüyoruz. Çizmeye çalıştığım bu tablo tarih gibi tekerür edip gidiyor.

Çaresiz; önce şu hayvanlardan bu toprakları kurtaralım, sonra da Japonlar gibi yılda dört ürün yetiştirmezsek bile, hiç olmazsa çift ürüne gidelim diyoruz. Ama geleneklere bağlı, hâkim çevrelerle, reform taraftarları arasında bir mücadeledir gidiyor. 1963 yılına girerken bizim Üskütü köyü Fakir Bayburt'un Karataş köyüne çok benziyor, saygılarımla..

Erdoğan Türey
(Çiftçi — Üskütü Köyü, Terme

HAFTALIK FiKiR VE SANAT GAZETESi

(Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcıoğlu

İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü: DOĞAN AVCIOĞLU

İDAREHANE: ZİYA GÖKALP CADDESİ 28/1 Yenişehir — ANKARA Telefon: 17 59 78 ★ İstanbul Bürosu: Mollafenari Sokağı: 32 Cağaloğlu, Posta kutusu 512 — İstanbul. Tel: 229315 — 229316 ★ Dizilip basıldığı yer: VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.Ş. — İSTANBUL

ABONE Yıllığı: (57 sayı) 50 T.L. altı aylığı (26 sayı) 25 T.L., üç aylık (13 sayı) 12.50 T.L.'dır. 1963 yılı için özel indirimli abone tarifesi: Yıllık 40 TL., altı aylık 20 TL., Üç aylık 10 T.L. dır. Yurt dışı abonelerinde posta ücreti tutarında ilâve yapılır.

İLÂN: Beher sütunda santimetresi 25 T.L. dır. 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara ilân kabul edilmez. Renkli ilânlar özel tarifeye ve pazarlığı tâbidir. Devamlı çıkacak ilânlar için özel anlaşmalar yapılır. İlânlardan dolayı hiç bir mes'uliyet kabul olunmaz.

YÖN HAFTALIK GAZETE

Füzeler kalkarken

Dünyayı harbin eşiğine kadar götüren Küba Buhranı, Doğu — Batı münasebetlerinde bir dönüm noktası olacağa benziyor. Zira en ufak ölçüsüzlüğün fiyatını herkesten iyi bilen iki dünya lideri, en gergin anda dahi gerginliği ortadan kaldırmak için azamî tavizi vermekte tereddüt etmemiştir. Küba buhranı günlerinde, Kennedy ve Kruşçev arasında başlıyan mektuplaşmalar, iki blokun da daha az tehlikeli bir zemin üzerinde beraberce yaşamayı arzuladığını göstermiştir. Küba gerginliğinden sonra, üzerinde kontrol istasyonları kurulmasını kabul ederek, Sovyetler Birliğinin silâhsızlanma yolunda olumlu görüşme imkânlarını hazırlaması ve Amerikanın da, İngiltere, İtalya ve Türkiyede bulunan füze üslerini kaldırmaya karar vermesi, anlaşma ümitleri uyandıran ilk belirtiler olmuştur. Gerçi, füzelerin kadırılmasının, Moskova — Woshington arasındaki bir pazarlığın sonucu olduğu söylenemez. Kennedy böyle bir pazarlığı reddetmiştir. Üslerin tasfiyesi, baş döndürücü teknik ilerlemelerin sonucudur. Nitekim Washington daha 1961'de, bu üslerin kaldırılmasını kararlaştırmıştır. Fakat yine de, Sovyet propagandasının belli başlı istismar konularından birini teşkil eden, İngiltere, İtalya ve Türkiyedeki füze üsleri meselesinin, sür'atle çözülmesi, milletlerarası gerginliği azaltma yolunda atılmış önemli bir adım sayılabilir. Hattâ, iki dünya liderinin giriştiği bu iyi niyet gösterilerinin, Vashington — Moskova arasında ikili bir anlaşmaya yol açacağını ve diğer NATO memleketlerinin arka plâna itileceğini düşünen general de Gaulle gibi liderler vardır. Nitekim, de Gaulle'ün kıt'a Avrupasında, kendi atom silâhlarına sahip üçüncü bir blok kurma çabası, biraz da böyle bir anlaşma ihtimaline karşı öngörülmüş bir tedbirdir. Amerikan ittifakına sıkı sıkıya bağlı bir Adenauer'in, Amerikadan ayrı bir askerî ve iktisadî blok kurmayı arzulayan de Gaulle'ün plânlarına katılması, Washington ve Moskovanın, Berlin ve Almanyanın birleştirilmesi konularında, Almanyanın kabul edemiyeceği bir anlaşmaya varmaları korkusundan ileri gelmektedir.

Onbeş yıldır, güçlü ve istikrarlı bir Atlantik Camiası kurmağa uğraşan Amerikanın, NATO müttefiklerini bir kenara iterek, Sovyetlerle ikili bir anlaşmaya gitmesi zayıf bir ihtimaldir. Bununla beraber, silâhlardaki korkunç gelişmeler dolayısıyla, harbin her iki taraf için de düşünülmez hâle geldiği bir devrede, dünya çapında sorumluluklara sahip Amerikanın, de Gaulle'ün hayalleri ve Adenauer'in Almanya ve Berlin meselelerindeki uzlaşmaz tutumu gibi, çeşitli millî politikalar yüzünden, bloklararası anlaşma yollarının tıkanmasına rıza göstermiyeceğini düşünmek, makûl bir faraziye sayılabilir.

Elbette ki soğuk harbin bir günde son bulması ve yıllardır çözülemiyen meselelerin çabucak tasfiye edilmesi beklenemez. Soğuk harpten, «barış içinde bir arada yaşama politikasına geçiş», uzunca bir zamana ve sabırlı davranışa ihtiyaç gösterebilir. Fakat soğuk harbin sıcak harbe dönme tehlikesini azaltmak maksadıyla, tarafların ciddî bir çaba göstereceğini düşünmek, 1963 yılında fazla aşırı bir iyimserlik olmasa gerektir. Washington — Moskova yakınlaşması, artık çok uzak bir hayal değildir.

İktisadî rekabet

Böyle bir yakınlaşma, bloklararası rekabeti, askerî alandan iktisadî alana kaydıracaktır. Bu rekabet, iki şekilde kendini gösterecektir. Her iki blok da, iktisadî bakımdan önde gitmeye ve nüfusu milyarı aşan azgelişmiş dünyayı, kendi tarafına çekmeye çalışacaktır.

Batı Bloku, bu iktisadî yarışı kazanmak için bugünkü tutumunu değiştirmek zorundadır. İnsafsız metodlara başvurmak pahasına da olsa, Sovyetler Birliği hızlı bir kalkınmayı başarmıştır. Birleşmiş Milletler Avrupa İktisadî Komisyonu nun yayınladığı son bir incelemeye göre, Sovyetler Birliğinin kalkınma hızı, 1928—40 devresinde yüzde 14,6, 1951—60 devresinde yüzde 10,3 olmuştur. 1961—70 devresinde de Sovyetler Birliğinin yüzde 9,6 gibi yüksek bir kalkınma hızı sağlıyacağı hesaplanmaktadır. Birleşmiş Milletler Raporu, 1960—80 yılları arasında Sovyetlerin, millî gelirlerini 5 misli arttıracaklarını ve kapitalist memleketlerin hayat seviyesini aşacaklarını ilân ettiklerini bildiriyor.

Buna karşılık Amerikanın Kalkınma hızı yüzde 4 ü geçmemekte, hattâ son yıllarda bunun da altına düşmüş bulunmaktadır. 1063 yılı Bütçe gerekçesi, Amerikada kalkınma hızının 1960'ta yüzde 3, 1961'de yüzde 2 olduğunu belirtmektedir. İngilterenin durumu, daha da kötüdür. Harpten sonra,, sür'atli bir kalkınmayı gerçekleştiren Batı Almanya, Fransa ve İtalya gibi memeleketlerde de, kalkınma hızı yavaşlamıştır. Meşhur Economist'in yazdığına göre, Batı Almanyanın kalkınma hızı 1962'de yüzde 3,6 ya düşmüştür. 1963 tahmini ise, yüzde 3 ten ibarettir. 1962 kalkınma hızı yüzde 1 olan İngiltere de, 1963 te ancak yüzde 2,7 bir kalkınma hızı ümit edebilmektedir.

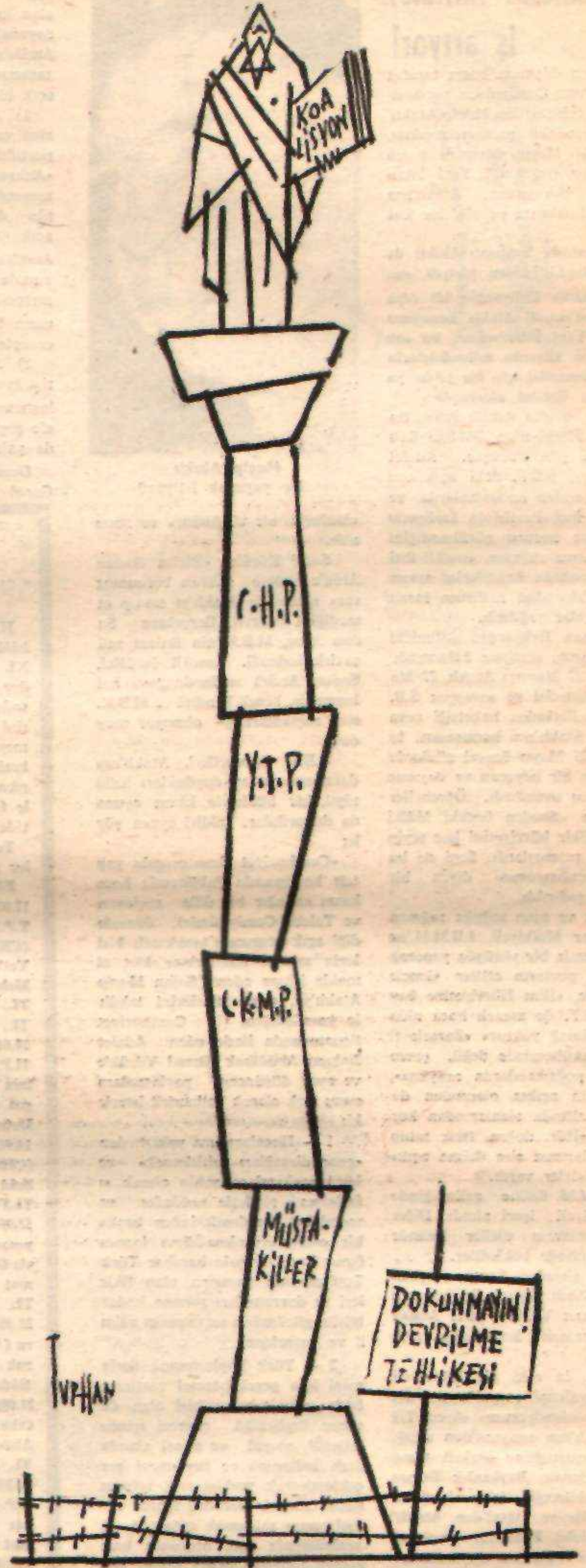
Görüldüğü gibi, Sovyetler Birliğinin hızlı gelişmesi karşısında, müreffeh Batı *için dahi, ciddî bir kalkınma meselesi* ortaya çıkmıştır. Sovyetlerin ekonomik alanda Batıya yetişmesini ve geçmesini önlemek amacıyla, bu memleketler eninde sonunda, kamu yatırımlarını arttırmak ve ekonomiyi ciddî şekilde plânlamak zorunda kalacaklardır. Bu da Batının sosyalizme doğru yol alması demektir.

İkinci mesele, az gelişmiş ülkelerin kalkınmasıdır. Washington'da hazırlanan sayısız raporlarda ısrarla belirtildiği gibi, Amerikan yardımı bu ülkelerin kalkınmasını sağlıyamamış, yardım bir çok hâlde statükocu hâkim sınıfların daha fazla zenginleşmesinden başka sonuç vermemiştir. Bundan başka, Batı memeleketlerinin yavaş ve istikrarsız kalkınmaları ve tarımı geliştirme politikaları, az gelişmiş ülkelerden gelen Batı ithalâtının büyük dalgalanmalar göstermesine yol açmış ve ithalâtın hızla artmasını önlemiştir. Ayrıca bu ülkelerin sattıkları malların fiyatlarında devamlı düşüş, satın aldıkları malların fiyatlarında ise devamlı artış olması, bir elle verilen yardımın, öbür elle geri alınması gibi garip bir durum doğmuştur. Bu sebeple, Batının hızla kalkınması, az gelişmiş ülkelerden iyi fiyatla ve bol miktarda ithalât yapmaya imkân verecek tedbirleri alması, dış yardımların mutlu azınlık yerine, halk kütlelerinin yararına kullanılması ve hızlı kalkınmayı sağlıyacak reformların gerçekleştirilmesine önem vermesi ve statükocu kuvvetleri bırakıp, reformcu kuvvetleri desteklemesi, ümidini Batıya bağlamış fakir ülkelerin kalkınması için zaruridir. Bu başarılmadığı takdirde, iki büyükler modası geçmiş bir usule baş vurarak dünyayı nüfuz bölgelerine ayırsalar dahi, barış hiç bir zaman garanti altına alınamıyacak, tam bir ihtilâl ortamı içinde yaşıyan az gelişmiş ülkeler, statükoyu bozan devamlı bir huzursuzluk ve çatışma kaynağı olarak kalacaklardır.

Türkiyenin durumu

Füzelerin kaldırılması, memleketimizde nedense endişeyle karşılandı. Halbuki en ciddî uzmanlar ve Amerikan Hükûmeti, hızlı teknik gelişmeler karşısında çoktan müzelik hâle gelen Jupiter füzelerinin savunmamızı kuvvetlendirmek şöyle dursun, bir tehlike kaynağı olduğunu söylüyorlar. A.P. Ajansının Washington'dan bildirdiğine göre, Sovyetler, daha atışa hazır hâle getirilmeden önce Jüpiterleri yokedebilecek tertibata sahipmişler ve 1963 yılında bu modası geçmiş füzeler, Sovyet hücumlarını dâvet etmekten başka işe yaramazmış. Denizaltılardan atılan Polaris füzelerinin Akdenizde mevcudiyeti, Türkiyenin güvenliğini Jüpiterlerden çok daha fazla arttıracakmış.

Bu durumda, Jüpiterlerin gitmesinden endişelenmeye lüzum olmasa gerektir. Jüpiterlerin gidişine, hattâ sevinmek lâzımdır.

Füze üslerinin tasfiyesinden duyulan endişe, sanırız ki daha çok, memleketimizin Batı Savunması bakımından öneminin azalması ve bunun da dış yardımlara tesir etmesi ihtimalinden ileri gelmektedir. Artık herkesin bildiği gibi, görülmemiş kalkınma devresi, memleketimizi koltuk değnekleriyle ancak ayakta durabilecek bir duruma düşürmüştür. Bu kötü durumdan kurtulmak amacıyla, bugün de ciddî bir çaba gösterilmemektedir. Bütçe açığı için de, yiyecek buğday için de, yatırımlar için de ümitler dış yardımlara bağlıdır. Daha şimdiden, 1963 yılı yardım miktarının beklenen seviyeye ulaşmaması, iç ve dış finansman güçlüklerine yol açmıştır.

Dış yardımlarla gün geçirme politikası, böyle sürüp gidemez. Yakın bir gelecekte dış yardımlar daha da azalabilir veya yardımlar askerî hesapların tamamen dışında iktisadî ölçülere dayandırılabilir. Her iki halde de, memleketimizin, hızlı ve dengeli kalkınma yolunu açacak köklü ekonomik ve sosyal reformları hızla gerçekleştirmesi ve Atatürk devrinde olduğu gibi, her şeyden önce kendi kendine yardım etmeye yeni baştan alışması gerekir.

Memleketimizin kalkınmasını samimiyetle istiyen uzak görüşlü devlet adamlarına da, reformlara karşı statükocu kuvvetlerin politikasını yapmaktan vazgeçip, reformcuların savunucusu ilerici sosyal kuvvetleri geliştirmek ve onlara dayanarak Türkiyemize, hızla ilerleme yolunu açmak düşer.

Doğan Avcıoğlu

Emekli İhtilâlci iş arıyor!

27 Mayıs düşmanı basın tarafından aylardır Cuntacılıkla suçlandırılan emekli ihtilâlci Mucip Ataklı'nın Senatodaki mesnetsiz çıkışı, sadece 27 Mayıs düşmanı basın tarafından beğenildi! Yeni İstanbul'un fırka yazarı, Ataklı'nın şaşkın iddialarını şu sözlerle kutladı:

«Senatoda konuşan Ataklı değil de sanki bizden biriydi, meselâ Gökhan Evliyaoğlu idi veya bizdik ve sanki Ataklı konuşmuyor da Yeni İstanbul'un, bu arada da bu köşenin mücadelelerinden en önemlisi için bir yıldır yazılanların özetini okuyordu.»

Evet, o gün Ataklı Paşa, tıpkı Yeni İstanbul'un Gökhan Evliyaoğlu'su gibi konuştu. Adalet Bakanının, S.B.F. deki açık oturumda yapılan konuşmalarda ve Türkiye İşçi Partisinin faaliyetlerinde suç unsuru görülmediğini açıklamasına rağmen, emekli ihtilâlci, Senatoda kendilerini savunmak imkânından mahrum insanlara iftiralar yağdırdı.

Gökhan Evliyaoğlu stilindeki bu konuşma, cevapsız kalamazdı. Nitekim 27 Mayısçı Ataklı, 27 Mayısın müjdecisi ve savaşçısı S.B.F. öğrencilerinden hakettiği cevabı aldı. Ataklı'nın konuşması, fakültede 27 Mayıs öncesi günlerde rastlanan bir heyecan ve dayanışma havası uyandırdı. Öğrenciler yürüyüşe «Senden önceki Mülkiyeliler, fikir hürriyetini her şeyin üstünde tutmuşlardı. Seni de bu ödeve çağırıyoruz» diyen bir anonsla çağırıldı.

Kara ve aşırı soğuğa rağmen 500 kadar Mülkiyeli, T.B.M.M.'ne kadar sessiz bir yürüyüş yaparak Ataklı'yı protesto ettiler. Gençlerin elinde, «İlim Hürriyetine Saygı», «S.B.F. de zararlı hoca aldanacak dimağ yoktur» «Zararlı fikirleri fakültemizde değil, çevrenizdeki politikacılarda arayınız», «Fikirlerin açıkta olanından değil, yer altında olanlarından korkunuz», «Hür, doğru, fikir sahipleri kapılarımız size daima açık» yazılı dövizler vardı.

T.B.M.M. önüne gelindiğinde üç Mülkiyeli içeri alındı. Diğerleri muntazam diziler halinde Meclis önünde beklediler.

İçeri girenler, Senato Başkan Vekili Hâmit Tiğrel ile konuştular. Başkan Vekili Sırrı Atalay «Başka zaman konuşuruz» diye uzaklaştı.

«Ben de eski bir Mülkiyeliyim. Sosyalizmi, sosyal adalet açısından benimsiyorum» diyen Tiğrel, Ataklı'nın anayasa'dan aldığı hakla konuştuğunu söyledi. Gençler ise Senato Başkanlık Divanının yapabileceği işler olduğunu hatırlattılar ve Tiğrel'den, Ataklı'yı ve Adalet Bakanını protesto ettiklerini ilgililere duyurmasını istediler.

Bu arada eski M.B.K. cılar da gençleri yanlarına çağırmıştı. Odada Küçük, Okan, Yurdakuler, Yıldız ve Karavelioğlu vardı. Gençlerin üzüntüsünü tabii senatörlar de paylaştı, kimse Ataklı'yı savunmadı.

Gençler, M.B.K. cılara şunları söylediler:

«S.B.F. hakkında ileri geri çok şey söylendi. Fakültenin komünist yuvası olduğunu bile iddia edenler çıktı. Güldük, geçtik. Aldırmadık. Ama, kendimizden saydığımız bir 27 Mayısçı, nasıl ayni şekilde davranabilir? Bunu kabul edemeyiz. Sadun Aren, hepimizin saydığı ve fikirlerini benimsediği bir hocamız. Ona yapılan tecavüz hepimize yapılmış demektir.»

Sezai Okan'ın «Her müessese de tek tük...» şeklindeki sözleri

Mucip Ataklı
Ne yapmak istiyor?

«Mülkiye, bir bütündür» cevabını aldı.

Sami Küçük «Bizim Sadun Aren'e sadece şükran borcumuz var» sözleriyle Ataklı'yı tasvip etmediğini belirtti. Gerçekten Sadun Aren, M.B.K.'nin iktisat müşavirlerindendi. Emekli ihtilâlci, Sadun Aren'i suçlandırmaya kalkışmakla, kendi kendini ve M.B.K. sini suçlandırmış olmuyor muydu?

S.B.F. öğrencileri, Ataklı'nın davranışlarından duydukları üzüntüyü, bir bildiriyle kamu oyuna da duyurdular. Bildiri aynen şöyle:

«Cumhuriyet Senatosunda yaptığı konuşmada Fakültemiz hocalarını en ağır bir dille suçlayan ve Talebe Cemiyetimizi, düzenlediği açık oturumla «maksatlı kisilerin zararlı fikirlerine» âlet olmakla itham eden Sayın Mucip Ataklı'ya, onun fikirlerini takdirle karşıladığını (!) Cumhuriyet Senatosunda ifade eden Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük'e ve aynı düşünceyi paylaşanlara şunu açık olarak belirtmek isteriz ki:

1 — Hocalarımıza yakıştırılan «genç dimağları zehirlemek» ve kötü maksatlara sahip olmak sıfatlarını şiddetle reddeder ve memleket menfaatlerinden başka bir endişeleri olmadığına inandığımız hocalarımızla beraber Türk Toplumunun yararına olan fikirleri ve davranışları sonuna kadar bütün gücümüzle savunmağa azimli ve kararlıyız.

2 — Türk Toplumunun ilerlemesi için gerekli temel şartların önde gelenlerinden biri olan düşünce özgürlüğü çevresi içinde iktisadi, sosyal ve siyasi alanda hızlı kalkınma ve ilerlemeyi gerçekleştirecek mahiyetteki reformların tam bir serbesti içinde tartışılmasını sağlamak amacıyla düzenlediğimiz açık oturumu bazı zararlı fikirlere vasıta olarak göstermek gayreti içinde bulunanları nefretle protesto ederiz.

Aramızda maksatlı fikir sahipleri olduğu iddia edilmektedir; HEPİMİZ MAKSATLIYIZ VE MAKSADIMIZ MİLLETİMİZİ BİR AN ÖNCE İLERİ VE UYGAR BİR DÜZENE ULAŞTIRMAKTIR.

Gücünü Türk Toplumuna yaptığı hizmetlerden ve bu yolda kazandığı başarılarından alan MÜLKİYE CAMİASININ bundan böyle de bir bütün olarak hizmetlerine devam edeceğini Türk kamu oyuna kesin olarak bildiririz.»

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar da, Ataklı'nın mesnetsiz iddialarını, haklı olarak, sert bir şekilde cevaplandırdı ve onu Radyoda açık oturuma çağırdı. TİP Genel Başkanının cevabı aynen şöyle:

«Mucip Ataklı'nın Senato'da dün yaptığı konuşmanın Türkiye İşçi Partisi ve Başkanı ile ilgili olan kısımları maksatlı, delilsiz, dayanaksız, baştan sona yalandır. Ataklı'nın konuşması, Anayasa'yı tanımazlıktan gelmenin yeni ve açık bir örneğidir.

1) Ataklı, Türkiye İşçi Partisine ve başkanına saldırmak için partimizin bundan bir süre önce «Anayasa'ya aykırı kanunlar» konusunda tertiplediği ve kendisinin dâvetli bulunup gelmediği açık oturumu bahane yapmıştır. Ataklı'nın iddia ettiği gibi, bu oturumda Komünizm'i öven sözler sarfedilmediği bizzat Adalet Bakanının Senatoda kendisine verdiği cevapla sabit olmuştur.

2) Ataklı'nın Türkiye İşçi Partisi kurucularını teker teker uzaklaştırmak Genel Başkanın partiyi ele geçirdiği yolundaki iddiaları da yalandır.

Genel Başkan, kurucuların ve Genel Yönetim Kurulunun oybirliğiyle seçilmiştir. Genel Başkanın çalışma arkadaşlarını da partinin en yüksek yönetim organı olan Genel Yönetim Kurulu seçmiştir. Merkez Yönetim Komitesinde işçi arkadaşlarımız çoğunluktadır.

3) Mehmet Ali Aybar'ın Nazım Hikmet'i savunduğu hakkındaki iddia da yine yalandır. Zira, Aybar avukatlığa 1952 yılında başlamıştır. Bilindiği gibi Nazım Hikmet bu tarihte yurt dışına çıkmış bulunuyordu.

4) Bu yalanları ırkçı ve intikamcı çevrelerin uydurduğu bilinmektedir. Aynı yalanları benimseyip Senato kürsüsünden savunan Ataklı, intikamcı ve ırkçıların safında ve emekçi halkımızın karşısında yer aldığını ortaya koymuştur.

5) Ataklı'nın konuşmasında üzerinde esefle durulacak en ki, Türkiye İşçi Partisi tüzüğünün Kurtuluş Savaşı Türkiyesine yaraşır bir dış politika savunulmasını isteyen maddesi karşısındaki tutumudur.

Evet, iftihar ve inançla tüzüğümüzde yazılı olanları tekrar ediyoruz:

«Biz, ulusal varlığımıza ve bağımsızlığımızı her şeyin üstünde tutan ve bütün devletlerle eşitlik içinde dostluk münasebetleri kurmayı amaç bilen, Birleşmiş Milletler Anayasasına bağlı, Kurtuluş Savaşı Türkiyesine yaraşır barışçı bir dış politika savunuyoruz.»

Biz bu ilkeleri, bizi var eden Kurtuluş Savaşımızdan, Atatürk'ün savaşından aldık.

Soruyoruz, Bay Ataklı:

— Siz, ulusal varlığımızın ve bağımsızlığımızın her şeyin üstünde tutulmasına mı karşısınız?

— Siz, Birleşmiş Milletler Anayasasına bağlı olmamıza mı karşısınız?

— Siz, Türkiyenin en büyük devletlerle eşitlik içinde haysiyetli münasabet kurmasına mı karşısınız?

— Yoksa siz, Türkiyeyi Türkiye yapan Kurtuluş Savaşlarına mı karşısınız?

6) Ataklı'nın özel mahkemeler ve komisyonlar kurulması hakkındaki teklifi ise, Anayasayı apaçık çiğneyen bir tekliftir. Ataklı'ya anayasanın 32 nci maddesini okumasını tavsiye ederiz. Ataklı, 27 Mayısı hazırlayan sebeplerden birinin de böyle olaganüstü yetkili komisyonlar kurmak olduğunu unutmuşa benziyor.

Gerçek şudur ki, Ataklı bu k o n u ş m a s ı i l e A n a y a s a y ı tanımadığını ve ona saygı beslemediğini ortaya koymuştur. Anayasa teminatı altında bulunan bir parti ve onun başkanı hakkında mesnedsiz ve yalan beyanlarda bulunarak halkı şaşırtmağa kimsenin hakkı yoktur.

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı olarak Ataklı'ya teklif ediyorum:

Radyoda bir açık oturum yapalım. Bana dilediği soruyu sormakta serbesttir. Dilerse, şahsım hakkında, özel hayatım, servetim hakkında da soru sormasına şimdiden izin veriyorum.

Bay Ataklı:

Bu teklifime yanaşmadığınız takdirde, halkımızın deyimiyle «Kalp akçe sahibine ait» olacaktır.»

Niyazi Ağırnaslı
«Kimin kesesinden kime?»

Menfaat Koalisyonu

Haksız aldıkları ödenekle hâlâ geri vermiyen X ve XI. dönem T.B.M. Meclisi üyelerinden, hâlen parlâmentoda bulunanlarının isimlerini ve borçlarını tesbit etmeye çalıştık. Bu borçlar, kesinleşmiş mahkeme kararına rağmen, 10 yıl müddetle faizsiz ve masrafsız taksitte bağlanmaktadır!

Tesbit edebildiğimiz isimler şunlar:

Ekrem Alican (Y.T.P.) 17.000 TL., Raif Aybar (Y.T.P.) 26.957 T.L., Muhlis Ete (CKMP.) 20.000 TL., Nuvit Yetkin (CHP.) 18.233TL., Mehmet Ünaldı (A.P.) 26.450 TL, Talât Oran (AP.) 31.761 TL, İ. Hâmit Tiğrel (YTP.) 31.819 TL, Sırrı Atalay (C.H.P.) 21.813 TL, Halit Zarbun (YTP.) 23.397 TL. Turgut Göle (CHP.) 21652 TL., Mehmet Hazer (CHP.) 14.913 TL. Muammer Obuz (CHP.) 32.000 TL, Mehmet Zeki Tolunay (CHP.) 20.500 TL,Ferit Alpiskender (AP.) 32.000 TL, M. K. Küçüktepepınar (CHP.) 9.110 TL, Cavit Oral (AP.) 24.007 TL, Ahmet Topaloğlu (AP.) 27.284 TL, Mehmet Özbey (AP.) 25.607 TL, Baha Cemal Zagra (AP.) 12.500 TL, Ömer Faruk Sanaç (AP.) 27.700 TL, Sâdık Perinçek (Y.T.P.) 21.000 TL, Ali Muhsin Bereketoğlu (AP.) 31.800 TL, Abdullah Çilli (YTP.) 23.800 TL, Hasan Erdoğan (CHP.) 16.590 TL, Cemal Gürcn (C.H.P.) 19.347 TL, Rıza Yalçın (CHP.) 31.542 TL, Ahmet Gürkan (AP.) 26.837 TL, Mekki Keskin (YTP.) 26.497 TL., Ahmet Fırat (C.H.P.) 11.627 TL, Fethi Mahramlı (YTP) 31.577 TL, Fethi Ülkü (CHP.) 23.900 TL, Celâl Öncel (YTP.) 31.464 TL, Muslih Görentaş (YTP.) 26.342 TL.

Not: «Yiyin Efendiler» başlıklı yazımızı okuyunuz.

Yiyin efendiler

YÖN, baskıya giderken, Millet Meclisinden sonra Senato da, X ve XI. dönem T.B.M. Meclisi üyelerinin, vazife görmedikleri günler için peşinen aldıkları ödeneklerin, faizsiz ve masrafsız on yıl müddetle taksitlendirilmeisini kabul etmek üzeredir. Halbuki alacaklı durumda bulunan Hazine ve Ziraat Bankası, bu borçlar için mahkemeye baş vurmuşlar ve kazanmışlardır. Şimdi mahkeme kararı kesinleştiği halde, bir kanunla bu borçların faizsiz olarak on yılda ödenmesi istenmekte, mahkeme masrafları da dâvayı kazananlara yüklenmektedir!

Bu mesele geçen hafta senatoda uzun uzun tartışıldı. Mesele daha önce komisyonlarda da konuşuldu. Komisyonda Ziraat Bankası avukatı: «Bunu yapamazsınız. Bunu yapmanız için köylü ve memur borçlarını da tecil etmelisiniz. Bu da Ziraat Bankasının kapısına kilit vurmak demektir» dediyse de sesini duyuramadı. Hazine avukatının, «Alacaklar, hükme bağlanmış, kaziyei muhkeme haline gelmiş. Bu nasıl değiştirilebilir» tarzındaki çırpınışlarına da aldırış eden olmadı. Bir kısmı hâlen parlâmentoda bulunan bir avuç sabık milletvekili, için, kanun çıkartmaya çalışıldı.

Senatoda, Bağımsız senatör Niyazi Ağırnaslı, bu partiler arası menfaat oyununun iç yüzünü en iyi şekilde ortaya koyan hatip oldu: «Hâlen borçlulardan 60 kadar insan CHP. den ve YTP. den senatör veya milletvekili olarak parlâmentoda bulunuyorlar. Kendileri de borçlu oldukları için hiç değilse, bu kanunun müzakeresinde söz almamaları ve oya katılmamaları lâzımdır. Borçlular, senatonun hâkimliğine rıza göstermelidirler.

Bir tarafta tek öküzünün karşısına koşularak, yahut da karısını koşarak bir avuç toprak üzerinde çift süren ve geçimini sağlamaya çalışan köylüden ve küçük esnaftan faiz alırken, milletvekilinin borçlarından faiz almamak ve on yıllık hususi taksitler yoluna gitmek ve hele mahkemece hükme bağlanmış ve muhkem kaziye haline gelmiş borçlarla birlikte hükmedilen mahkeme masraflarıyla, vekâlet ücretlerini milletvekillerine bağışlamak, ne hukuk anlayışiyle bağdaşır, ne de Anayasaya uygun düşer. Anayasa, zümre menfaatleri yararına kanun çıkarmayı yasaklamıştır.

Burada, dostumuz, arkadaşımız, yahut partizanımız diyerek hatır için, borçlarımızı faizsiz tecil yoluna gidersek, köylünün ve çiftçinin karşısına hangi yüzle çıkacağımızı düşünmeliyiz. Kimin kesesinden kime bağışta bulunuyoruz?

Vatandaş mevduatiyle çalışan Ziraat Bankasını güç durumlara düşürmek, hususi hukuk hükümlerine tâbi olan bir müessesenin işlerine kendi menfaatlerimize uygun düşüyor diye, böylesine müdahale etmek, hakkımızın üstünde ve vazifemizin dışındadır.

27 Mayıs 1960 inkılâbiyle, vazifeden alıkonulan milletvekileri için, belki (ihtilâl olmasaydı, teşrii vazifemize devam edip, aldığımız parayı hakedecektik. Şimdi sıkıntılı durumdayız. Bize mehil verin) tarzında bir mazeret kabul edilebilir. Ama 1958 ödeneğini de alarak, 1957 de de seçimi yenileyenler için böyle bir mazeret tanıyamayız. Bu sebeple, mahkeme masraflarıyla makul bir faiz ödemek şartiyle, kanunu yalnız XI dönem milletvekillerine tahsis etmek yerinde olur.»

Güzel bir konuşma yapan tabii senatör Vehbi Ersü de, «1957 de milletvekillerine Ziraat Bankasınca ödenen bu para, seçim masrafları karşılığı verilmiştir. 1957 de tekrar seçilip gelenler, böylece aynı yılın tahsisatını iki defa almış oldular» diyerek kanunun acayipliğini ortaya koydu. Suphi Gürsoytrak da bu acayip kanuna şiddetle karşı koydu.

32 bin lira borçlu Ferit Alpisken

… şaheser bir konuşma yapa… kanunu savundu, Borçlu Alpis…, ciddiyetle şunları söyledi. …şerefli borçlulara, borçlarını 5-… imkânını vermek isteyen … kanuna karşı koymalısınız. Kon… insan haklarına ve ve anaya… aykırıdır. Arkadaşlarımız bir … kasırgası içinde konuştular. O … mesele ilmi şekilde alına… Halbuki intizamı âmmeye ta… eden meselelerde, hususi hu… müdahale edilebilir. Atatürk … çiftçi borçarını tecil ettirmişti. … da onun gibidir.

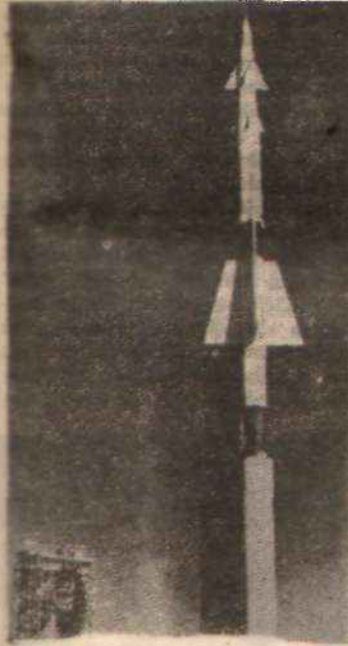
…57 de bu parayı alanlara, para … kendilerinden geri alınmıya… söylenmiş! Fakat sonradan ta… geçilmiş, alınan paranın fa… ana parayı aşmıştır!»

…ürdeşinin de borçlular arasında … olduğunu açıklayan Sabahattin Or… ise «Meseleye Ziraat Bankası … ordusuna mebus borçları için el … uyormuş gibi bir mânâ verili… Bu konu fazla konuşulmadan … sessizce geçmeliydi. Bankanın iti… asıl bu meseleleri konuşmak … istiyoruz» tezini savundu.

Evet, böyle bir kanun, üzerinde konuşulmadan sessizce geçmeliydi. Parlâmentonun ve şerefli borçluların itibarını korumak için galiba …imizlikten başka çare yok!

Azgelişmişlik ve Soğuk

Avrupadan gelen soğuk dalga…, Avrupada bir ayda 197 kişinin ölümüne rağmen normal hayatı …ok fazla bozmadığı halde, iktisa… ölçülerle, Türkiyenin dörtte bi… demek olan İstanbulu felce uğ…

Türkiye'de bir füze
Yeni bir siyaset

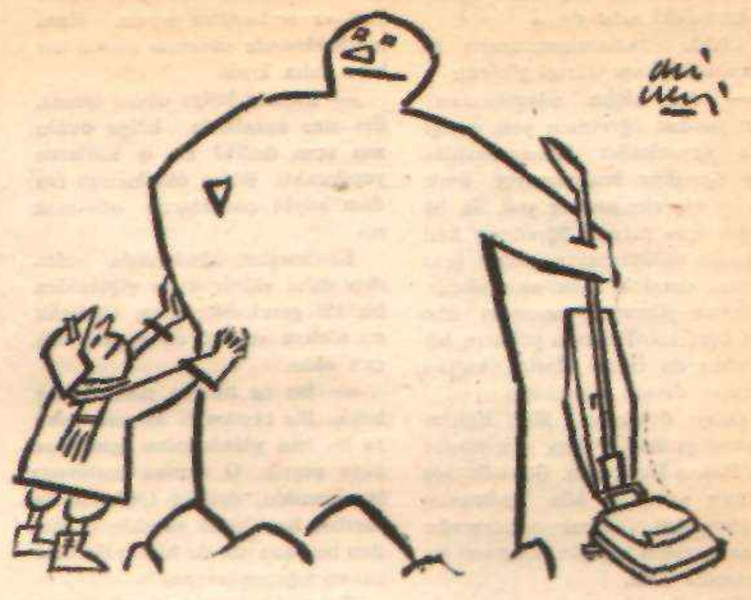
…rattı. Mutlu azınlığı sembolize eden Hilton bile, susuz ve kalori…fersiz kaldı... Karaborsa, derhal başgösterdi. Felâketi birlikte paylaşmak yerine, «gemisini kurtaran kaptandır» zihniyeti bütün çirkinliğiyle gözler önüne serildi. Gemisini *kurtaranlar, tabiî ki mutlu* azınlık oldu..

Bu arada, başımızda bulunan politikacılarımız, vatana ihanetten mahkûm olmuş Kayserideki bir kaç sabık siyasînin affı ile meşgul idiler! Bu yüzden neredeyse hükümet bile devrilecekti! Ancak …neden sonra Başbakan İnönü âfet karşısında şehirlerde alınacak tedbirleri tesbit için, üç büyük şeh…rin Vali ve Belediye başkanlarını Ankaraya çağırdı. Başbakan İnö…nü ayrıca, üç ay önce yapması lâzım gelen işi bu buhranlı gün…lerde hatırlıyarak, vatandaşlara *…yaz saatinin nedenlerini açıkladı.* Bunun için daha uygunsuz bir zaman seçilemezdi. Etibank ise, elektrik hatlarında vuku bulacak …arızaları vaktinde haber almak maksadıyla, Avrupaya iki helikop…ter ısmarlamaya karar verdi! En …sağlık anlamıyla siyasetten öte…sini göremiyen bir kısım basın …ise, bütün olan bitenlerin kabahatini Belediye Başkanının isteme…diği, Sular İdaresi ve İ.E.T.T. müdürlerine yüklediler. Bu müdürler iş başından uzaklaştırılsaymış, felâketler başımıza gelmezmiş...

Bir kaç günlük soğuğun ortaya koyduğu manzara bu... Buna, az gelişmişliğin manzarası da diyebilirsiniz. Alabildiğine genişliyen başıboş bir İstanbul, bütçe imkânları son derece mahdut bir belediye, iş yapanı değil de, iş yapmıyanı mükâfatlandırdığı için felçli ve asık suratlı bir idâre kadrosu, aşırı adaletsizlikleri yüzünden, vatandaşta çalışma şevki ve sorumluluk duygusu bırakmıyan bir toplum düzeni. En tepede de, az gelişmişlikten *nasıl kurtulacağımızı* bilmiyen, hattâ belki de bilmek istemiyen miyop bir politikacı kalabalığı... Öyle bir kalabalık ki, hâlâ milletçe alay edercesine, Kayseri affı kavgası yapıyor. Hayır, bu böyle gitmez. Türkiyemizi mutlaka az gelişmişlikten kurtarmamız lâzım. Bunun için de A dan Z ye kadar herşeyi ıslâh etmek gerekecek.

Bir kaç günlük soğuk dalgası karşısında, felce uğrayan idareler, bu fakir ve dertli ülkeye, sâdece zaman kaybettiriyor.

YAZISIZ:

Füzeler gidiyor

1959 yılında Amerika ile yapılan ikili anlaşmaya göre NATO savunması için kurulan Jüpiter füze üsleri sökülüyor. Yerlerine, boşluğu doldurmak, NATO'nun ve dolayisiyla Türkiye'nin savunmasını sağlamak üzere, Birleşik Amerika *Akdeniz'deki Altıncı filosuna* Polaris atom denizaltıları ilâve edecek.

Geçen hafta içerisinde Milli Savunma Bakanı İlhami Sancar ile Dış İşleri Bakanı Feridun Cemal *Erkin ve Washington'daki* Amerikan yetkilileri bütün gayretleri ile Türkiye'den kaldırılacak Jüpiterlerin aslında Küba'daki Rus füzelerine karşı pazarlık konusu yapılmamış olduğunu izaha çalıştılar. *Mesele hatırlarda olduğu gibi,* Küba krizi sırasında birden Rus Başbakanı Kruşçef'in «Türkiye'deki füze üslerini sökerseniz, biz de Küba'dakileri kaldırırız» demesi ile başladı. Kennedy böyle bir pazarlığın uluorta yapılmasının hem Türkiye hem de Amerika'dan yardım bekleyen bütün diğer ülkeler için ümit kırıcı olacağını bildiğiden, teklifi hemen reddetti. Türk Dışişleri Bakanına da söyleyecek söz kalmamıştı «Kennedy'nin beyanatını duydunuz» diyordu.

Küba krizinin birden, hiç beklenmeyen bir şekilde, görünüşte Kruşçef'in geri çekilmesi ile, sona ermesini takibeden yabancı basında Türk füze üsleri ile ilgili yeni haberler çıkmağa başladı. Bunlarda İzmir civarında bir taburluk 15 Jüpiter füzesinin yakında kaldırılacağı belirtiliyordu. Haberler Dışişleri Bakanı tarafından yalanlandı.

Dışişleri bütçesi dolayısıyla konuşan Erkin «Füzelerin kaldırılması hakkında bir görüşme yapılmadı. Bunu kesinlikle söyleyebilirim. Ancak NATO içinde devamlı olarak silâhların geliştirilmesi ile ilgili çalışmalar yapılır, günün birinde bu çalışmalar Türkiyedeki füzelerin modasının geçtiği sonucunu doğurursa o zaman bunlar NATO ve Türkiye savunmasını zaafa uğratmayacak şekilde, bizim tasvibimizle, daha modern silâhlarla değiştirilir» dedi.

Millet Meclisi ile Senatoda dış politikamız üzerinde genel görüşme açıldığında, bakanın füzeler konusunda daha geniş bilgi vereceğini sananlar aldandıklarını hemen anladılar. Ancak o günlerde Amerika'dan dönen Amerikanın Ankara Büyük Elçisi Raymond Hare, Dışişleri Bakanını ziyaret ederek kendisi ile iki saat görüşüp Birleşik Amerika'nın Jüpiterlerin kaldırılması hakkındaki kararını bildirince, haber kulağı delik gazeteciler vasıtasiyle Türk halk efkârına intikal ediverdi. Bunun üzerine Dışişleri Bakanı henüz resmi bir neticeye bağlanmamış konuya, Cumhuriyet Senatosunda yaptığı bir konuşmada, ancak meseleyi dikkatle takibeden birkaç kişinin farkına varacağı bir ifade kullanarak, hükûmetimizin füzelerin kaldırılması konusundan «yakinen» haberdar olduğunu açıkladı. Savunma bakanı da aynı mealde bir cümleyi daha önce hazırlanmış konuşmasının metnine ilâve ediverdi.

Füzelerin kaldırılması dolayısiylâ Türk hükûmetinin iki endişesi vardı. Kaldırma ameliyesinin Rusyanın isteği üzerine yapılmamış olduğuna halk inandırılmalıydı. Sonra bunların yerine yeni nükleer silâhlar temin edilmeli ve Türkiyenin NATO içindeki stratejik öneminin kaybolmadığı isbat edilmeliydi.

Birinci hususun halledilmesinde Amerikan hükûmetinin rolü büyük olacaktı. Washington, meselenin sonu doğrudan kendisine dokunduğundan, büyük hassasiyet gösterdi. Resmi ağızlar daha düne kadar bir sır olarak kalan bir noktayı açıkladılar. Amerika'nın Jüpiter'lerin kaldırılmasına daha 1961 yılında karar vermiş olduğu böylece ortaya çıktı. Amerika'nın bu kararı neden tatbik edemediği, Türk Hükûmetinin *gerçekten «yardım alamam»* korkusu ile mi muhalefet ettiği üzerinde durulmadı. Dış politikamız yeteri kadar halkın malı olmadığından. hükûmet adamları, bir bakıma can sıkıcı olacak bu hususları açıklamak zorunda da kalmadılar.

Türk yetkilileri meselenin başındanberi daima kaldırılacak füzelerin yerine yenilerinin konulacağından bahsettiklerinden, yukarda sözü edilen ikinci noktanın halli ise birinci kadar kolay olmayacak gibi gözükmektedir. Amerika Polaris füzelerini İngiltere ve Fransa'ya vermeği teklif etmiştir. Ancak bu füzelerin hidrojen bombalı başlıkları ve bunları denizden fırlatacak Polaris denizaltıları olmadığı müddetçe karada modası geçmiş Jüpiter'lerden pek farklı olacaklarını söylemek mümkün değildir. Ayrıca Washington yetkilileri Amerikanın kimseye, hiçbir NATO üyesine Polaris denizaltısı vermek veya satmak niyetinde olmadığını da açıklamıştır. Şimdi Türkiye'den kaldırılacak Jüpiter'lerin yerine Amerikanın 6 ıncı filosuna — ki bu filo Akdeniz'in savunması ile görevlidir — Polaris denizaltılarının eklenmesi bahis konusudur. 6 ile 9 adet arasında olacak bu denizaltıların bir Amerikan üssü olan İspanyol limanında üsleneceği söyleniyor. Bu arada Türkiyede kurulacak bir üsden de bahsediliyor. *Türk yetkilileri ikinci hususun gerçekleşmesini sağlayamazlarsa,* Jüpiter'lerin kaldırılması ile ilgili olarak duydukları ikinci endişe yok edilemiyecek ve bir yandan parlâmento, diğer yandan da halk karşısında vermiş oldukları sözlerden dolayı hükûmet güç durumda kalacaktır.

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel
Aklı selimin sesi

Gürsel, Eğitim Bakanlığında

Cumhurbaşkanı Gürsel'in Milli Eğitim Bakanlığını ziyareti, ilgilileri hayli teleşlândırdı. Gürsel daha önceden haber vermiş, Bakan*lığın ileri gelen bütün* mensuplarıyle tanışmak istediğini bildirmişti. Nitekim, Cumartesi günü yapılan ziyarette bu husus sağlandı ama, doğrusu Gürsel Milli Eğitim Bakanlığından çıktığında, görüp işittiklerinden hiç de memnun değildi.

Gürsel, konuşmalar sırasında bir ara, başta Milli Eğitim Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu olmak üzere karşısında sıralanan müsteşarlara, genel müdürlere ve Talim Terbiye Kurulu üyelerine, «Bakanlığın eğitim felsefesi nedir?» diye sordu. Soru önce kısa bir şaşkınlık yarattı. Herkes birbirinin yüzüne baktı. Demek ki Bakanlığın Türkiye çapında bir eğitim felsefesi olması gerekiyordu. Hatipoğlu susuyordu. Talim Terbiye Başkan*vekili Selâhattin Tandal ilk davranan* oldu. Klâsik ve beylik bir takım lâfları sıralamaya başladı. Ne var ki, Gürselin Bakanlığa gelmeden önce konuyu hayli iyi etüt ettiği anlaşılıyordu. Tandalın sonu gelmeyecekmiş gibi uzayan sözlerini yarıda kesti ve, «İmam Hatip okulları açmaya devam ediyor musunuz?» diye sordu. Cevap aceleci ve takdir edilmek isteyen

bir hafta içinde «açıyoruz paşam, bu sene dört tane daha açtık, önümüzdeki sene de...»

Cümle tamamlanmamıştı ki Cumhurbaşkanı Gürsel gürledi:

«— Ne biçim adamlarsınız? Bir yandan öğretmen yok, açtığımız ortaokullar öğretmensizlikten öğretime başlıyamıyor, liselere ise hiç elemanımız yok, ilk öğretim için gerekli öğretmen kadrolarını doldurmakta zorluk çekiyoruz dersiniz, lise mezunlarını askerlik görevleri sırasında ilkokul öğretmenliklerine yollarız, bir yandan da İmam Hatip okulları açmaya devam edersiniz.»

Odayı dolduran Milli Eğitim Bakanlığı kurmayları şaşırmışlardı. Bakan Hatipoğlu, Gürselin sözlerinin sonunun bile gelmesini beklemeden, «artık açmıyacağız paşam, zaten bu işin programı bu kadardı» dedi.

Gürselin bir başka sorusu da bölge okulları konusunda oldu. Bölge okulları açılması işinin ne olduğunu, kaç tane açıldığını sordu. Bakanlık ileri gelenleri büyük bir memnuniyet içinde soruyu cevaplandırdılar. Sekiz bölge okulu açılması hazırlıkları içindeydiler. Gürsel okulların nerelerde açıldığını ve açılacağını sordu. Kaza merkezlerinde cevabını alınca bir kere daha kızdı.

«— Kazada bölge okulu olmaz. Biz size kazalarda bölge okulu mu açın dedik? Bu iş köylerde yapılacaktı. Bölge okullarının faydası köylü çocuklarını okutmaktı.»

Eğitimciler, ağızlarında, «efendim daha plânlıyoruz» gibisinden bir lâf gevelediler ama, Gürselin bu sözlere verdiği cevap da yıldırıcı oldu.

«— Bu ne bitmez plânlamadır böyle. Biz hemen 27 Mayıstan sonra bu işin plânlanması için harekete geçtik. O zaman komisyonlar kuruldu, ilgililer toplandı, tasarılar, hazırlıklar yapıldı. O günden bu yana siz de hâlâ plânlama ile mi uğraşıyorsunuz?»

Başta Hatipoğlu olmak üzere, Milli Eğitimin ilgilileri ezilip büzüldüler. Denecek lâfları yoktu. Yoktu ama, işte işleri de pekâlâ yürütüyorlardı. Hattâ şu mektepler olmasa işler çok daha da iyi yürüyecekti. Bu Gürsel de nereden çıkıp gelmiş de kendilerine böyle âhiret soruları sormuştu. Gürseli Milli Eğitim Bakanlığının kapısından süklüm püklüm geçirdiler. Keyifleri iyiden iyiye kaçmıştı...

Ekrem Alican — Ragıp Gümüşpala
Üçüncü koalisyon!...

Bardak fırtınası

İkinci Ortak Hükümet geçen hafta içinde bir buhran daha geçirdi. Sabun köpüğü gibi kabaran sonra birden delinip yok olan bir buhran.

Ortak Hükümetin geçirdiği bu buhran ne ilk buhrandı, ne de son. Bundan kısa bir süre önce de, hemen hemen aynı ölçüde manasız bir buhran daha geçirilmiş, CKMP.li Yörükle, CHP'li Bekata arasındaki dalaşma dolayısı ile CKMP.nin Koalisyondan çekileceği yolunda lâflar çıkarılmıştı. Tabii sonra, sıcak koltuklardan ayrılma zorluğu, ileriye matuf küçük hesaplar falan bu suni buhranı gidermişti. İşte tam bu buhran geçti denirken, *bu kere de bizzat YTP. Genel Başkanı Alicanın sağda solda söylediği* bazı sözlerin bir kabine buhranı yaratma emaresi göstermesi tam bir bıkkınlık uyandırdı. Zaten beceriksizlikler içinde bocalayan hükümetin böyle kaprisler yüzünden sarsılması pek çok insanda, «aman şu koalisyon çökse de kurtulsak» havasının doğmasına sebep oldu.

Buhranın sebebi, İkinci Ortak Hükümet protokolünü hiçe sayan Alicanın eski DP.' liler üzerinde etki yapmak için sarfettiği sözler oldu. 27 Mayıs ihtilâlinin ilk Maliye Bakanı, genel bir siyasi af çıkmasını istiyordu. Kısacası siyasi yatırım yapıyordu. Öte yandan, aynı partinin içinde, Alicanla liderlik yarışına girişmiş olan Ulaştırma Bakanı Rifat Öçten ise, Eskişehirde YTP. Kongresinde, Başbakan Yardımcısının önünde yaptığı bir konuşmada, mevcut koalisyonun bozulması ve bunun yerine CHP.'yi dışarda bırakarak memleketi gerçekten temsil eden siyasi partiler arasında bir yeni koalisyon kurulması zaruretinden bahsediyordu. Öçten'e göre kurulacak olan YTP. — AP. — CKMP. Koalisyonunun Başbakanı da hazırdı. Bu Ekrem Alican'dı!...

Alican ile Öçten'in bu davranışı, çeşitli çevrelerde etkisini gösterdi. AP. içindeki sayısız hiziplerin organları olan Tasvir, Zafer, Son havadis, Yeni İstanbul, YTP. lilerin bu yeni havasına canı yürekten a ma çeşitli açılardan alkış tuttular. Hele bir İnönü devrilsin, gerisi kolaydı. Alican, 180 derecelik bir dönüş yapınca, en çok üzülen, bu çehreler oldu...

CKMP. ilk anlarda mütereddit kaldı. CHP. içinde ise, koalisyon kanatları arasındaki bu itişip kakışmalardan gına getirmiş bir grup on beş yirmi imza ile «Koalisyon protokolünün yeniden gözden geçirilmesi isteği ile» bir önerge hazırlayıp Grup Başkanlığına verdi. Bu önergeyi verenler de mütereddittı. Koalisyon yıkılırsa ne olacaktı, ortaya neler çıkardı bunları bilmiyorlardı.

CHP. Grubu Yönetim Kurulu da zaten iç politika üzerine bir genel görüşme açılmasını istemişti. İki iş tek birleştirildi ve Perşembe sabahı görüşme açıldı.

Başbakan İnönü, o sabah CHP grubuna erken saatlerde geldi ve ön sıralardan birine yerleşti.

İlk konuşmayı yapan Çanakkale Milletvekili Burhan Arat, ortak hükümetin CHP dışındaki kanatlarına şiddetli çattı. Devrimlerin iç(?)a de CHP. de olan bir hükümet tarafından iyi savunulmadığından, re*formların gerçekleştirilmediğinden*; sosyal adaletin bir türlü temin edilmediğinden, memleket aydınlarının her geçen gün CHP den biraz daha uzaklaşmasının nedenleri üzerinde durulmadığından bahseden bir konuşma yaptı.

Arat'ı, yeni transfer Süreyya Endik takip etti. Vatan millet Sakarya nutuklarının ötesinde Endikten akılda kalan tek cümle, «Memleketin yarısı cahil. Aydınların da yarısından çoğu dejenere. Böyle bir memlekette ne yapılabilir?» cümlesi oldu. Konya Milletvekili İhsan Kabadayı ise DP. devrinde CHP ye oy verdi diye tenzil-i rütbe edilerek ilçelikten köy haline getirilen Abana'nın yeniden ilçe yapılması zarureti üzerinde durdu.

Reşit Ülker, CHP Genel merkezi aleyhinde yayın da yapsa Dünya gazetesinin devrimleri savunan pek nadir gazetelerden biri olduğunu, bu bakımdan CHP nin bu gazeteye karşı cephe almaması gerektiği tezini savundu. Genel görüşme adı altında hatipler akıllarına ne gelirse onu konuşuyorlardı.'

Günün ilk ilginç konuşmasını, koalisyon protokolünün yeniden gözden geçirilmesi yolundaki önergeyi hazırlayanların başında gelen Aydın Milletvekili Şükrü Koç yaptı. Sözü doğrudan doğruya Alican ile Öçtene getirdi. Bunların birincisinin Genel Siyasi af, ikincisinin de yeni bir koalisyon kurulması yolundaki sözlerini deşti. Koalisyon protokolünün CHP aleyhinde istismar edilmediğini söyledi. Bu şartlar altında, eldeki protokole sadık kalarak CHP nin koalisyonda kalmasının fayda değil, zarar getireceğini söyledi.

Günün beklenmeyen konuşmasını ise Şükrü Koçtan sonra İnönü yaptı. Açıkça, isim ve şahıs zikretmemekle beraber, senatör ve milletvekillerinin şikâyetlerine iştirâk ettiğini belirterek, **«Son zamanlarda siyasi hâdiseler, muayyen istikametlerde yarış halini almıştır. Memleketin huzuru üzerinde klâsik bir tahrik konusu olan siyasi af meselesi yeniden sosyal bünyemizi kaplayacak gibi görünmektedir. Karma Hükûmet fikrinde samimilik şarttır. Memleketin istikrara ihtiyacı vardır.»** dedi.

Birinci Koalisyonun da aynı hava içinde yıkıldığını ve ikincisinin *de aynı âkıbete uğrayabileceğini* söyleyen İnönünün sözleri ertesi gün, CHP karşısındaki basın tarafından «İnönü tehdit ediyor» diye sıfatlandırıldı. YTP. Genel Başkanı ise, işlerin çatallaştığını görünce derhal sağdan geri çark etti ve

Şükrü Koç
Derdi Söyledi

«İkinci Koalisyon hükûmeti mevcut şartların elverdiği nisbette muvaffak olmuştur. Yapılan ve yapılmakta olan işler meydandadır. Koalisyon sistemini memlekette iyice yerleştirmek için, siyaset adamlarının bu sıfatları ile yaptıkları konuşmaların taşıdığı hususiyeti dikkatten uzak tutmamak lâzımdır. Bu konuşmalar karşı partilerin devam eden siyasi rekabetini elbet ortaya koyacak, fakat medeni seviye ve usuller içinde cereyan edecektir.» dedi. Koalisyonun yaşamaması için de bir sebep görmediğini söyledi. YTP Genel İdare Kurulu ise, yaptığı bir toplantıda, koalisyonu bozmak için bir sebep olmadığı, siyasi af konusunda fazla ısrar etmemek gerektiği yolunda karar almış, âdeta genel başkanlarına karşı cephe almış

22 Aralık Mitingi

Ekim 1962 ayının sonlarına doğru idi, bazı gazetelerde Türk — İş idâre hey'etinin Ankarada komünizmi tel'in etmek üzere bir miting tertibi için karara vardığı yayınlanmakta idi. Bu haberi okurken, bir sendikacı ve yirmi senedenberi emeği ile geçinen, işçi olarak düşündüm, gerçek ne idi, bu mitinge hemen aniden *niçin lüzum görülmüştü? Harici* bir tehlike mi vardı. Hayır, böyle bir şey mevcut değildi. Memlekette buna benzer bir hareket var mı diye düşündüm, yine yoktu. Çünki kanunlarımız zaten yasaklıyor, Savcılarımız, en basit sosyal bir fikri dahi büyüteçle büyütüp anayasaya aykırı kanunlar muvacehesinde ezip süzüyor, Böyle bir ortam içinde komünizmin Türkiyede; büyük bir tehlike olduğundan bahsetmek, gülünç olur. Hele bir miting havası yaratmanın topluluğa gayıptan haber verme gibi acaip bir hal olacağı cihetle, mademki komünizm belirtileri görülüyordu, kanunlar niçin harekete geçmiyordu? O halde, muazzam işçi dâvaları dururken ve bunlar senelerdenberi bir avutma siyaseti içerisinde vaatten ileri geçmezken niçin bu mevzulara temas ederek, bir miting tertip etmezler diye uzun uzun düşündüm.

Velhasılı uzun uzun bu mes'ele üzerinde durdum ve neticede mitingin yapılmasını haklı gösterecek hiç bir gerekçe bulamadım. Bulamayınca da, mitingin işçiyi siyasete âlet edeceğini, siyasi partiler tarafından bunun bir ganimet olacağını ve daha acısı, birçok halledilmesi icap eden işçi meseleleri mevcut iken, bu meseleler üzerinde ısrarla durup emeği ile geçinen işçi kardeşlerimizin yarasına merhem olmak dururken, yapılacak mitingin, henüz mali sıkıntı içinde bulunan sendikalarımıza 100.000 liranın üstünde külfet yükliyeceği kanısına vardım.

Derhal Gaziantep İşçi Sendikaları Birliği İdare Hey'eti toplandı. Üç gün üst üste ısrarlı toplantı yaparak, sendikacı arkadaşlarımın da kıymetli fikirleri neticesi, 22 Aralıktan bir ay evvel, Türk işçisine *bildirimizi yayınladık*. Bildirimiz ilk yankı idi, sendikalardan Birliğimizi bu mevzuda destekler mahiyette tel, mektup ve telefon alıyorduk. Fikirlerimizle beraberliklerini bildiriyorlardı.

İşte bu bildirimiz üzerine Türk — İş yöneticilerinin bize gücendiği muhakkatı, fakat haksızdılar. Tenkidimize, hele haklı tenkidimize darılmaları icap etmezdi. Fikre, saygı lâzımdı. Mitigden sonra *bizim* ne kadar *haklı* olduğumuz meydana çıktı. Mitinge iştirak eden sendikaların 1000 liradan aşağı olmamak üzere masrafları oldu. Mitingde, bildirimizde sarahaten belirttiğimiz mahzurlar, tıpa tıp zuhur etti, partiler konuştu siyasi bir hava yaratıldı, kanlar içildi, faşizm konuştu, «Faşizm yoktur» diye bizzat faşistler bağırdı, yuhlar çekildi, ciddi bir miting olmaktan çıktı. Basında menfi akisler yaptı, bir çok yazarlarımızı haklı olarak Türk işçisine «haklarından bihaber» işçi dedirtebildi.

İşte şimdi haklı olarak Türk —İş yöneticilerine tekrar sesleniyorum sorumlu olduklarını unutmamalıdırlar. Biraz etrafındaki ve hiç olmazsa kendileri kadar sendikacı olan arkadaşlarının da tasvibini almadan hareket etmemelidirler. Kıymetli olan hareket alttan gelendir. Her hareketin özünü alttan beklemeli ve yanlışlıklara düşmemeli.

Türk sendikalizmi ve onu teşkil eden Türk İşçisi Faşizmin ve komünizmin karşısındadır. Ancak memleket mes'elelerinde söz sahibi olmak ve sosyal adaletin anayasa hükümlerine uygun olarak tahakkuku yolunda Türk işçisi azimlidir. Senelerdenberi Türk işçisine verilmek vaadiyle süregelen toplu sözleşme ve grev tasarısı Meclisten gine işveren yararına maddeleri tadil edilerek çıkarılmaya ve böylece kabul ettirilmeye çalışılmaktadır. Türk — İş'in protestosunu bekliyoruz. Şayet Türk — İş seslenmezse biz işçiler bu durumu protesto eder, haklarımızın pürüzsüz olarak verilmesini bekleriz.

Ahmet TOP
(Gaziantep İşçi Sendikaları Birliği Sekreteri)

Gelecek Sayıda:

Politika nedir? Kalpazanlar Demokrasisi Nedir?

Yazan: İdris KÜÇÜKÖMER

lardı. Oyun gayet açıktı. Affı ve öçten, siyasî genel affı istismar ve CHP düşmanlığını körükleyerek gerekli yatırımı yapmışlardı. Genel İdare Kurulu ise çıkardığı bir *bildiri ile, koltukların da muhafazasını* garanti altına alıyordu. YTP. hem iktidarda kalıp, taraflarına nimet dağıtma yoluyla kuvvetlenmek, hem de CHP. ye karşı olduğunu göstererek, AP. ye giden oyları kazanmak dâvası peşindeydi. AP. de iktidarda aynı oyunu oynamıştı...

Başbakan İnönü ise, YTP. nin çark edişi karşısında, sert çıkışını falan derhal unuttu. Koalisyonun bir buhranı da böylece geçmiş oldu. Şimdi yeni bir buhran, Bütçe... çıkışından sonra, Mart ayında bekleniyor...

Suç işliyen Amerikalılar meselesi

26 Ocak tarihli Milliyet gazetesinde şu haber vardı:

«Amerikan Hükûmeti «Menfî tesirleri tesbit edilen bir anlaşmanın değiştirilmesi teklifimize müsbet cevap vermemiştir.

Memleketimizdeki Amerikan görevlilerinin görev anında işledikleri suçlar ile ilgili anlaşmanın «Millî hisleri rencide edici» olduğu ve « iki ülkenin dostâne münasebetlerini zedeleyici» bulunduğu ileri sürülerek 27 Mayıs ihtilâlinden sonra, değiştirilmesi için Amerikan Büyük Elçiliğine yapılmış olan müracaat cevapsız kalmıştır.

Düşük Demokrat Parti devrinde, diğer NATO ülkelerinde mevcut statülerin aksine, Amerikaya tâviz olarak verilen ve tatbikatında büyük aksaklıklar doğduğu ilgililerce belirtilen anlaşmaya göre:

1 — Türkiyede görevli olarak bulunan Amerikan personelinin suç işlemesi anında görevli bulunup bulunmadığını en yüksek rütbeli Amerikan askerî makamı tâyin etmektedir.

2 — Suçlunun suç ânında görevli olması halinde yargı yetkisi Amerikan mahkemesine ait olmaktadır.»

Okuyucularımız hatırlıyacaklardır, Sinemaya giderken Morrison adlı Amerikan subayının bir erimizi çiğnemesi ve Morrison'un dâvâsının Türk mahkemesinde değil de, Amerikan mahkemesinde bakılması üzerine, Türk Kamu Oyu galeyana gelmişti. Bu galeyan üzerine, Türk Hükûmeti de, Amerikan makamlarına bu hakkı tanıyan anlaşmanın değiştirilmesi için teşebbüse geçmişti. Şimdi müracaatın cevapsız kaldığını anlıyoruz. Ne Amerikan Hükûmeti, «Millî hisleri rencide edici ve dostane münâsebetleri zedeleyici» saydığımız anlaşmayı düzeltmeye yanaşmış, ne de dış yardım güçlükleriyle karşı karşıya bulunan bizim Hükûmet, *bu meselenin üzerinde gereken e*nerjiyle durmuş..

Yüzyıllar boyu hür yaşamış, sayısız medeniyetler yaratmış olan bu milletin hislerine biraz saygı ve anlayış istiyoruz. Bu kadarını bile yapmak çok zor mu?

Gerçek devrimciler

Ankara Devrim Ocağı Genel Kurul Toplantısı iki devrimcilik anlayışının çarpışmasına sahne oldu. Başında Yüksel Altıner bulunan Yönetim Kurulunun temsil ettiği anlayış, şapka, harf, lâiklik gibi gerçekleştirilmiş devrimlerin bekçiliği yerine, ileriye bakan bir devletçilik idi Nitekim Yönetim Kurulu raporunda, bu devrimci*lik felsefesi uzun uzun anlatılmış* ve devletçilik, toprak reformu ve işçi dâvaları gibi konulara geniş yer verilmişti. Engin Tonguç, Şükrü Koç, Niyazi Ağırnaslı, Cevhun Atuf Kansu, Hamdi Konur ve Rauf İnan gibi hatipler de, reformlara yönelmiş bu devrimcilik görüşünü savundular.

Muhafazakâr devrimcilik görüşünü ise Ankara Barosu Sekreteri *avukat Rahmi Magat temsil edi*yordu. Rahmi Magot, «Ne lüzum var devletçilik, toprak reformu ve işçi konularından söz etmeye» diyor ve Yönetim Kurulunu. «Sosyalizm ve devletçilik modasına» kapıldığı için tenkit ediyordu.

Fakat Avukat Rahmi Magat tamamen yalnız kaldı. Kurulun ibrasında sadece iki kişi aleyhte oy kullandı. Yönetim Kurulu Seçim*lerini de, ileri devletçiler tam lis*te hâlinde kazandı. Yeni Yönetim Kurulunda Yüksel Altıner, Perran Eralp, İsmet Ercan, Ressan Taşçıoğlu, Ünsal Özkay, Cahit Çelikel, Özcan Yüzbaşıoğlu gibi isimler var.

Gazetecilik mesleği

Trakyada donarak ölen üç basın mensubu, Yüksel Kasapbaşı, Abidin Behpur ve Yüksel Öztürk, yaptıkları işin ne kadar tehlikeli olduğunu çok iyi biliyorlardı. Karayolları vazifelileri onlara, «Daha fazla ileri gitmeyin, kara saplanıp kalırsınız. Vazgeçin. Durum tehlikeli» demişlerdi. Ama söz dinlememişlerdi. Gazetecilik, hiç bir tehlikeye aldırmadan, en kısa zamanda *haberi, halka ulaştırmak* demekti. Batıda da Macar İhtilâli olur, Kore Harbi olur, ihtilâlciler ve askerlerle birlikte en ön safta gazeteciler ölür. Bu sebeple, üzüntümüze rağmen, üç basın mensubunun donarak ölmesi haberini, bizde de gerçek gazeteciliğin başladığının işareti olarak karşılıyoruz.

Yüksel Kasapbaşı

Abidin Behpur

Yüksel Öztürk

Bu sırada bazı gazete patronlarının gazetecilere bir takım haklar tanıyan M.B.K. devri kanunlarını değiştirmek için, «İmtiyazlı sınıf mı yaratmak istiyoruz» tarzında aşağılık bir demagoji kampanyasını devam ettirmeleri gözden kaçmadı.

Çalışan gazeteciler, bu tutuma *karşı tepkilerini salı günü yaptıkla*rı sessiz yürüyüşle gösterdiler. Başta Yeni Sabah olmak üzere, patronları tarafından çalışanların haklarına gerekli savgıyı göstermeyen diğer üç gazete idârehanesine protesto pankartları kondu.

İstanbul Gazeteciler Sendikasının bu münâsebetle yayınladığı bildiride şu cümleler de vardı:

«Son günlerde bazı gazete işve*renlerinin, sürekli ve sistemli* şekilde fikir işçisinin haklarına gazetelerinin başyazılarında ve çeşitli köşelerinde tecavüz ettikleri görülmektedir.

Buna karşılık kendi sütunlarında kendi haklarını savunmak isteyen bazı arkadaşlarımızın bu sebeple işlerinden çıkarılmalarını ya da susturulmalarını, hem düşünce özgürlüğüne hem de sosyal haklara *ağır bir darbe sayıyoruz.*

Basın mesleğinde çalışanlar, mesleğin zor şartları içinde çırpınır ve en değerli genç arkadaşlarını toprağa şehit olarak verirlerken; düşüncesi çıkarlarının çapından öteye geçmeyen bazı basın tacirlerinin tutumları çalışanların hakkını tanımayan bir Ortaçağ zihniyetinin belirtisidir.»

Basının Meseleleri: I

Gazetelerin basma ve satma yarışı

Son bir iki yıldır gazeteler arasında öldüresiye bir yarış başladı: Çok basıp çok satma yarışı. Gerçi bu yarış öteden beri var gibi görünürdü ama, bilhassa 27 Mayıstan sonraki *günlerde iyiden iyiye gün yüzüne* çıktı. Şaka değil, bu yarış yüzünden adamlar bile ölüyor. 1962 yılı içinde Basının bu öldüresiye yarışı yüzünden 15'ten fazla insan parçalanarak öldü. Sekiz - on kişi de sakat kaldı.

Gazetelerin çok basıp çok satması için adamların ölmesi veya yaralanması? Bu, ilk anda insanı yadırgatan bir lâf. Nerde, kim bu yarış yüzünden ölmüş veya yaralanmış denebilir. Bunları bir bir gözler önüne sereceğiz. Fakat, daha önce bir başka gerçeği gözler önüne koymak istiyoruz. *Bugün basının çok basıp çok satma* yarışında önde giden kimdir, dümenciliği kim yapmaktadır? Gazetelerimizin satış düzeyleri nedir? İşe buradan girmekte fayda var. Sonra işin diğer yönleri üzerinde ayrı ayrı dururuz.

1963 yılının şu ilk ayında, gazetelerin 1962 yılındaki aylık net satışları ile yıllık satış ortalamaları resmen belli oldu. Büyük ilân ve reklâm kurumları ile, geniş ölçüde ilân ve reklâm veren bankalar artık şu bizim aşağıda vereceğimiz rakamları biliyorlar. Gazetelerin teker teker «Resmi» beyanları ve bunların Basın - İlân Kurumunca yapılmış kontrolu sonucu ortaya çıkan ve ilgililere bildirilen rakamlar şunlar:

Bugün en çok satılan, yarışı önde götüren gazete HÜRRİYET'tir. 1962 yılında her ay ortalama olarak 247260 adet satılmıştır. Hürriyet'i MİLLİYET takip etmektedir. *Milliyet'in 1962* yılında her ay ortalama olarak 122442 tane satıldığı tesbit edilmiştir. Basın yarışmasının üçüncüsü AKŞAM'dır, 1962 yılının her ayında ortalama olarak 99535 âdet satılmıştır. CUMHURİYET dördüncü sırayı işgâl etmekte 75085 âdet satılmaktadır.

Bu dört devi tâkip eden gazeteler ve bunların 1962 yılı aylık ortalama satış miktarları ise şöyledir:

TERCÜMAN 64972, YENİ SABAH 54129, SON HAVADİS 48037, YENİ İSTANBUL 41071, ZAFER 23507, *DÜNYA 21644, TASVİR 18329,* ADALET 15950, EĞE EKSPRES 14224, YENİ ASIR 13491, ULUS, 13327, DEMOKRAT İZMİR 11032, HÜR VATAN 9522, VATAN 9338, YENİ GÜN 5612, SABAH POSTASI 5480.

Basın merkezi sayılan İstanbul, Ankara ve İzmir'de yayınlanan 20 sabah gazetesinin 1962 yılı aylık ortalama net satış durumları şu yukarda sıralanan rakamlarda açıkça görülmektedir. Ancak bu, geride bıraktığımız yıla kuşbakışı umumi bir bakış sonunda elde edilen ortalama ra*kamlardır. Bu rakamları daha* iyi *değerlendire*bilmek için, bu 20 sabah gazetesinin 1962 yılı içindeki aylık net satış rakamlarını da görüp bilmekte fayda vardır. Gazete yöneticileri tarafından okuyucuya ulaştırılmasından pek hoşlanılmayan resmi rakamlara göre bu 20 gazetenin 1962 yılının ilk onbir ayındaki net satışları da şöyle sıralanmaktadır:

HÜRRİYET: Ocak 263978, Şubat 239011, Mart 216678, Nisan 252945, Mayıs 256333, Haziran 255457, Temmuz 248961, Ağustos 223388, Eylül 237379, Ekim 263289, Kasım 267566.

MİLLİYET: Ocak 112940, Şubat 109480, Mart 108025, Nisan 107841, Mayıs 119220, Haziran 139607, Temmuz 138543, Ağustos 124465, Eylül 127254, Ekim 128235, Kasım 131256.

AKŞAM: Ocak 70505, Şubat 93719, Mart 121638 Nisan 120548, Mayıs 117715, Haziran 111536, Temmuz 101266, Ağustos 99229, Eylül 95112, Ekim 92549, Kasım 94.000

CUMHURİYET: Ocak 80096, Şubat 78355, Mart 75535, Nisan 73568, Mayıs 72914, Haziran 67935, Temmuz 64914, Ağustos 68942, Eylül 77000 Ekim 76264, Kasım 73278.

TERCÜMAN: Ocak 30987, Şubat 46572, Mart 45530, Nisan 50070, Mayıs 54658, Haziran 54219, Temmuz 65354, Ağustos 70505, Eylül 88585, Ekim 102414, Kasım 105601.

YENİ SABAH: Ocak 46256, Şubat *61185*, Mart, 55431, Nisan 54175, Mayıs 56239, Haziran 53947, Temmuz 51008, Ağustos 48078, Eylül 52885, Ekim 58095, Kasım 58121.

SON HAVADİS: Ocak 58620, Şubat 62619, Mart 32700, Nisan37092, Mayıs 40771, Haziran 58794, Temmuz 63441, Ağustos 20672, Eylül 28213 Ekim 77202, Kasım 48280.

YENİ İSTANBUL: Ocak 40043, Şubat 51078, Mart 38663, Nisan 34822, Mayıs 41189, Haziran 39448, Temmuz 39938, Ağustos 36319, Eylül 46076 Ekim 50652, Kasım 33553.

ZAFER: Ocak 42727 Şubat 64531, Mart 29471, Nisan 23426, Mayıs 17263, Haziran 17887, Temmuz 14385, Ağustos 13779, Eylül 18750, Ekim 10384, Kasım 5970.

DÜNYA: Ocak 25277, Şubat 27062, Mart 24626, Nisan *21186*, Mayıs *23759*, Haziran 23873, Temmuz 20299, Ağustos 18429, Eylül 18024, Ekim 18325, Kasım 17404.

TASVİR Ocak — Şubat — Mart — Nisan — Mayıs — Haziran — Temmuz — Ağustos 22908, Eylül 23244, Ekim 15609, Kasım 11810.

ADALET: Ocak — Şubat — Mart — Nisan — Mayıs — Haziran — Temmuz — Ağustos — Eylül — Ekim 29111, Kasım 10981.

EĞE EKSPRES: Ocak 14249, Şubat —, Mart 12928, Nisan 14466, Mayıs 15928, Haziran 15264, *Temmuz 13179, Ağustos 13157, Eylül 13064 Ekim* 15695, Kasım 14314.

YENİ ASIR: Ocak 11178, Şubat 11939, Mart 10730, Nisan 11085, Mayıs 12182, Haziran 12838 Temmuz 11941, Ağustos 11751, Eylül 13158, Ekim 16292, Kasım 14751.

ULUS: Ocak 16781, Şubat 16297, Mart 14821, Nisan 12297, Mayıs 12303, Haziran 14421, Temmuz 11897, Ağustos 10141, Eylül 10873, Ekim 13661, Kasım 13119.

DEMOKRAT İZMİR: Ocak 11159, Şubat 10679 Mayıs 11717, Nisan 10363, Mayıs 10666, Haziran 12584, Temmuz 10700, Ağustos 9561, Eylül —, Ekim 12100, Kasım 10798.

HÜR VATAN: Ocak 9130, Şubat 10426, Mayıs 9024, Nisan 8029, Mayıs 8032, Haziran 8510 Temmuz 8123, Ağustos —, Eylül —, Ekim 8289, Kasım 16140.

VATAN: Ocak 9027, Şubat 9241, Mart 9870, Nisan 12108, Mayıs 8327, Haziran 8734, Temmuz 8958, Ağustos 8437, Eylül —, Ekim — Kasım —

YENİ GÜN: Ocak 6504, Şubat 5364, Mart *5115*, Nisan *5112*, Mayıs *5914*, Haziran 5543. Temmuz 5846, Ağustos 6338, Eylül 5314, Ekim 5072 Kasım —.

SABAH POSTASI: Ocak 5935, Şubat 6107, Mart 5517, Nisan 5511, Mayıs 5575, Haziran 5940. Temmuz 4791, Ağustos 4854, Eylül 5239, Ekim 5651, Kasım 5155.

İstanbul, Ankara ve İzmir sabah gazetelerinin 1962 yılı içinde aylara göre net satışlarını gösteren yukardaki tablo dikkatle incelendiğinde ortaya çıkan sonuçlar oldukça şaşırtıcıdır.

İlk beş gazete (Hürriyet, Milliyet, Tercüman, Akşam ve Cumhuriyet) dışında kalanlar arasındaki yarış, çok basıp çok satma yarışından çok, bir yaşama, devam edebilme yarışıdır ve bunlar varlıklarını dahi güçlükle muhafaza edebilmektedirler.

Başa güreşen beşlerin dışındaki 15 gazetenin çok çok bir iki yıl içinde tasfiye edildiklerini görmek, okuyucularını hiç şaşırtmamalıdır. Gidiş bu gidiştir.

İlhami Soysal

AMERİKAN YARDIM TEŞKİLÂTI (A.I.D.) TARAFINDAN HAZIRLATILAN RÂPOR

Türkiye'de gelir ve vergi dağılışı

Prof. J. L. ENOS

Ekonemetri uzmanı Prof. Enos, Amerikan Yardımı Teşkilâtı (A.I.D.) tarafından ilk 5 yıllık kalkınma Plânını incelemek üzere Türkiye'ye çağrılmıştır. Prof. Enos, kalkınma plânını sosyal adalet açısından incelemiş ve Türkiye'de gelir ve vergi dağılışında çok büyük adaletsizlikler olduğunu ortaya koymuştur. Adaletsizliği görmek için yayınladığımız tablolara bir göz atmak yetecektir. Prof. Enos, «Bu kadar kötü gelir dağılışı bulunan bir memlekette, aydınların bu adaletsizliği çok daha enerjik bir şekilde protesto etmemelerini hayretle karşılıyorum.» demiştir.

EKONOMİKOSOSYAL GRU...
DÜŞÜK TARIM GELİRİ GRUBU
ORTA TARIM GELİRİ GRUBU
YÜKSEK TARIM GELİRİ GRU...
ÜCRETLİLER VE UFAK İŞ SAH...
MEMURLAR GRUBU
MÜTEŞEBBİSLER GRUBU
MİLLET ORTALAMASI

YÖN'un notu: Türkiyede gelir ... koymaktadır. Türkiyede adam ... yaşayan 10 milyon 292 bin ... azınlık grubundaki fertlerin ... çiftçinin ferdî gelirinden 117 ... geliri ise, fakir çiftçilerden 47 ... lama geliri, 47 bin 260 lira ola... halde, 9 bin 430 lira ortalama ... lete inanmış bir memlekette. bu... 12 5 vergi ödemesi gerekirdi ... reform adı altında, adaletsizliğ...

Bu incelemede, Türkiyede çeşitli sosyal gruplar arasında millî gelirin ve vergi yükünün dağılışını hesaplamaya çalışacağım. İstatistik bilgi noksanı dolayısıyla, elde edilecek sonuçlar, gerçeği tamamen sıhhatli şekilde aksettirmiyebilir. Bununla beraber, ben, kalkınmanın nimet ve külfetlerinden memleket nüfusunun ne dereceye kadar faydalandığı hakkında bir fikir edinebilmek için, bu işe teşebbüs edeceğim.

Kullanacağım metod şu olacak; Önce çeşitli sosyal grupları belirteceğim. Her gruptaki nüfus sayısını hesaplıyacağım. Daha sonra her sosyal grubun, millî gelirden aldığı payı tesbit edeceğim. Son olarak ta her grubun, devlete ve mahallî idarelere ödediği vergi miktarını göstereceğim.

Sosyal gruplar

Ekonomiko — Sosyal kategorilerin seçiminde, ekonomik özellikleri ve davranışları aynı olan fertleri bir grup içinde toplamak istiyoruz. Böylece, her şeyden önce, benzer yatırım ve harcama modellerine uygun fertler bir araya getirilmiş olacaktır.

Bu açıdan en geniş mütecanis grup, ancak en zarurî ihtiyaçlarını karşılıyabilecek yaşama seviyesi civarında bulunan fakir köylülerdir. Bunlar, kendi istihsallerinin önemli bir kısmını kendileri istihlâk ederler. İstihlâklerinin geri kalan kısmı, istihsal fazlaları satışından ve zaman zaman yapılan amelelikten kazanılan paradan karşılanır. Bu gruptaki fertlerin gelirleri, öbür gruplara nazaran son derece düşüktür. Tasarrufları son derece azdır ve bu tasarruflar ya kendi mülklerini islâha, ya da bir kaç altın almaya gider.

Tarım kesiminde harcama âdetleri daha basit olan ikinci bir grup vardır. Bu grubun geliri ve tasarrufu daha yüksektir ve gelir daha çeşitli faaliyetlerden sağlanır. Tasarruflar, düşük gelirli tarım grubunda olduğu gibi, verimli yatırımlara yönelmez. Bunlar ya iddihar edilir, ya da gayri menkullere gider. Yahut bu durumda, tarım alanında mülk edinmekle yetinmeyip, şehirde de mal mülk sahibi olunur.

Tarımda, bu zengin ve fakir gruplar arasında, bir de orta gelir grubu vardır. Bu grubun geliri, asgari geçim seviyesinin üstünde olduğundan, grup mensupları, daha fazla mamûl madde satın alabilir ve tasarruf yapabilir. Tasarruf, büyük ihtimalle tarım dışı sektörlere kaymaz, tarım alanında kalır. Bu üç tarım grubu arasındaki ayırımı, gelecek bölümde ortaya koymaya çalışacağım.

Dördüncü grup, özel sanayi, ticaret ve benzeri alanlarda çalışan ücretlileri toplar. Bu grubun insanları, sanayi dünyasında yaşarlar ve teknik bilgilerini, satarlar. Bu grubun istihlâk meyli yüksektir. Gelirinin tasarruf edebildikleri kısmını da, muhtemelen malî kurumlara yatırırlar.

Beşinci sosyal grup, dördüncüden, esas itibariyle patronunun farklı olması dolayısiyla ayrılır. Bu grubun patronu devlettir. İş emniyetinin daha fazla olması dolayısıyla, bu grubun istihlâk meylinin daha da yüksek seviyede bulunduğu söylenebilir. Eğitim bakımından da özel sektör ücretlerinden üstün olan bu grup, daha fazla dayanıklı istihlâk malları ve ithal malları istihlâk eder. İstihlâkten artan gelir kaldığı takdirde, bu tasarruf malî kurumlara yönelir.

Altıncı ve son grup, müteşebbislerdir. Ticaret, sanayi ve iş hayatındaki ufak ve ya büyük tesislerin yöneticileri ve sahipleri bu gruba girer. Normal olarak yüksek, fakat oynak gelirlere sahip bulunan bu grubun harcamaları, memurlarınkine benzer, fakat tasarrufları memurlardan çok daha fazladır. Tasarrufların çoğu, kendi tesislerinde gerçekleştirdikleri yatırımlara gider. Fakat tasarrufun bir kısmı yine de, arazi ve bina gibi verimli olmayan yatırımlara yönelebilir.

Bu sosyal grupta, bir tâli grup olarak, ithalâtçı ve ihracatçılar vardır. Bu alt grup, özel bir ihtisasa sahiptir ve coğrafî bakımdan belli merkezlerde toplanmıştır. Bunların gelir ve harcama tarzı büyük bir ihtimalle mensup oldukları grubunkine benzer. Fakat yatırım davranışları, sanayi ile ilgili olmadıkları için, daha çok, yüksek gelirli çiftçilere yaklaşır. İstatistik bilgi yetersizliği, ithalât ve ihracatçıları, müteşebbislerden ayrı bi... grup altında toplamaya imkân vermeme... tedir.

EKONOMİKOSOSYAL GRUPLAR	NUFUS SAYISI (BİN OLARAK)	TOPLUMSAL NÜFUSUN YÜZDESİ OLARAK
DÜŞÜK TARIM GELİRİ	10 292	% 72 21
ORTA TARIM GELİRİ	1484	1 40
YÜKSEK TARIM GELİRİ	84	0.65
ÜCRETLİLER, UFAK İŞ SAHİPLERİ	2884	20 25
MEMURLAR	401	2.82
MÜTEŞEBBİSLER	95	0 67
TOPLAM	14 240	100

YÖN'ün notu: Sayısı 95 bini aşmıyan mutlu azınlık, millî gelirin dörtte birini, yani 12 milyar 340 milyon lira almaktadır. Bu rakam, 10 milyon 292 bin ufak çiftçinin ancak 11 milyar 340 bin lira tutan toplam gelirinden fazladır! Tarımda da 84 bin yüksek gelirli çiftçinin geliri, 10 milyon 292 bin ufak çiftçinin toplam gelirinin üçte biri kadardır.

YÖN'ün notu: 1962 yılında, Türkiye'de faal nüfus 14 milyon 240 bini bulmaktadır. Mutlu azınlığı teşkil eden müteşebbis grubu ise 95 bindir. Bu grubun 72 bini gerçek anlamda müteşebbistir. Ücretliler ve ufak iş sahipleri grubunda ise işçiler, devlet sektörü dışındaki müstahdemler, yüksek ucretli teknik personel ve ufak iş sahipleri vardır. Memurlar ayrı bir grupta toplanmıştır.

EKONOMİKOSOSYAL GRUPLAR	GELİR KAYNAKLARI (MİLYON T.L.)				MİLLÎ GELİRİN GRUPLAR ARASINDAKİ DAĞILIŞI	
	TARIM	SANAYİ, İNŞAAT, TİCARET, HİZMETLER VE ULAŞTIRMA	HÜKÜMET	MESKEN MÜLKİYETİ	MİLYON (T.L.)	MİLLÎ GELİRİN YÜZDESİ OLARAK
DÜŞÜK TARIM GELİRİ	10 840	–	–	500	11 340	% 22.4
ORTA TARIM GELİRİ	4 040	–	–	100	4 140	% 8.2
YÜKSEK TARIM GELİRİ	1 420	–	–	550	1 970	% 3.8
ÜCRETLİLER VE UFAK İŞ SAHİPLERİ	–	14 300	–	730	15 030	% 29.7
MEMURLAR	–	–	1 680	100	1 780	% 3.5
MÜTEŞEBBİSLER	–	11 920	–	420	12 340	% 24.4
TOPLAM	15 500	26 220	1 680	2 200	50 600	100.0

Her sosya... gruptak... nüfus sayım...

Türk nüfusunun çoğu köylerde yaşa... ve geçimini topraktan sağlar. Devle... Plânlama Teşkilâtı, 1962 yılında 15 — ... yaş arasında 12 milyon 740 bin çalışa... nüfustan 9 milyon 60 bininin, yâni yüzd... 77,4 ünün hayatını tarımdan kazandığı... hesaplamıştır. Bu rakama kadın nüfus... da dahildir. Devlet Plânlama Teşkilâ... tarım kesimindeki kadınların yüzde ... unun çalıştığını kabul etmektedir.

Aktif şekilde, çalışan bu nüfusa 1 mi... yon işsiz de eklenince, tarım nüfusu ... milyon 60 bini bulmaktadır.

Şimdi düşük, orta ve yüksek tarım gelirleri grupları arasındaki hudutları çi... mek lâzımdır. Bu, keyfî bir hudutlandı... ma olacaktır. Zira hangi gelir dilimind... çiftçilerin harcama âdetlerini değiştirdi... lerini ve önemli tasarruflar yapmaya ba... ladıklarını bilmiyorum.

Türk Hükümeti, gelir vergisi tasa... larında orta ve yüksek gelirlerin ayı... mında, 50 bin lira yıllık geliri ölçü alm... tır. Maliye Bakanlığı, çiftçilerin takribe... yüzde 1 inin önemli tasarruflar yaptıkl...

...RU...	ORTALAMA ADAM BAŞINA GELİRİN YÜZDESİ OLARAK VERGİ ORANI	HER GRUPTAKİ FERTLERİN YILLIK ORTALAMA GELİRİ	
		VERGİDEN ÖNCE	VERGİDEN SONRA
...UBU	% 6.1	T.L. 1.100	1.040
...UBU	% 9.7	T.L. 8.550	7.730
...RU	% 12.5	T.L. 47.260	41.350
...AH	% 23.4	T.L. 5270	3.990
	% 28.0	T.L. 9.430	6.780
	% 27.1	T.L. 129.900	94.600
	% 18.8	3.550	2.900

lir ...şındaki ve vergilerdeki adaletsizliği en iyi şekilde bu tablo ortaya m... ortalama yıllık gelir, vergiden önce 3550 liradır. Fakat tarımda i... ortalama yıllık geliri ise 1100 liradan ibarettir! Buna karşılık, mutlu o...a yıllık geliri, 1100 lira ile geçinmek zorunda kalan 10 milyon fakir ...azla olarak 129 bin 900 liradır. Zengin çiftçilerin ortalama yıllık 47... fazladır. Vergiler, bu adaletsizliği düzeltmekten çok uzaktır. Orta- ola... zengin çiftçi, gelirinin ancak yüzde 12,5'ini vergi olarak ödediği a... sahip memurun gelirinin yüzde 28'i vergiye gitmektedir. Sosyal ada- bu...tam tersi olması, yani zengin çiftçinin yüzde 28 memurun ise yüzde ...met, *bu adaletsizliği giderecek tedbirler almak şöyle dursun, hem de* liğ...rıcı ve Anayasaya açıkça aykırı tasarılarla ortaya çıkmaktadır.

rını tahmin etmiştir. Tarım arazisinin dağılışı ile ilgili istatistikleri kullanarak, buna benzer kabaca bir ayırım yapılabilir. 1952 Ziraat Anketine göre, çiftçi ailelerinin 21 bin 60'ı 70,1 hektarın (701 dönüm) üstünde araziye sahiptir. Bu çiftçiler, toplam 2 milyon 527 bin 800 çiftçi ailesinin yüzde 0,855 ini teşkil etmektedirler. 50.1—70 hektar arasında arazi sahibi 16 bin 800 aile de bu gruba eklenirse, toplam tarım nüfusunun yüzde 1.5 u bir araya getirilmiş olacaktır. En geniş arazi sahipleri, tarım nüfusunun yüzde 1 ine yaklaşmaktadır. *Bu gruba yüksek tarım geliri grubu* ismi verilecektir. Tarımda çalışan 9 milyon 960 bin insanın yüzde 0,855'i ise, —ki 84 bin kişidir— yüksek gelir sınıfını teşkil etmektedir.

Aşağı ve orta tarım gelir grupları arasındaki ayırıma, asgari yaşama seviyesinin tesbitine teşebbüs edildiği için tamamen keyfî değildir. Kavram olarak sarih olduğu halde, asgari yaşama seviyesinin hesaplanması çok güçtür. Türkiyede, bir ailenin asgari ihtiyaçlarını, karşılamak için, en az 20 hektar (200 dönüm) sulanmamış araziye ihtiyaç olduğu kabul edilmiştir. Böylece, 20 hektarın altındaki arazi sahibi aileler, düşük gelir grubuna, 20 ile 70 dönüm arasında arazi sahibi aileler ise orta gelir grubuna girmektedirler. Sayıya vurursak, 9 milyon 292 bin çalışan insan düşük tarım geliri grubuna, 484 bin kişi de orta gelir grubuna dahil olmaktadır. Bir milyon işsiz de, asgari yaşama seviyesine yakın durumda kabul edilirse, düşük gelir grubuna giren faal tarım nüfusu, 10 milyon 292 bine erişmektedir.

Dördüncü ekonomiko—sosyal grup, işçi ve müsuahdem gibi ücretlileri bir araya getirmektedir. Sanayide ve hizmetler sektöründe çalışan toplam nüfus 1962 de 2 milyon 880 bin kişidir (İlk Beş Yıllık *Kalkınma Plânı Cilt 5. Tablo 353, sayfa 8*). Fakat bunlardan memur ve müteşebbis olanlar, ayrı gruplarda toplanmıştır. Devlet dairelerinde ve iktisadî devlet teşebbüslerinde çalışan memurların sayısı, 1962 yılında 401 bindir. (Maliye Bakanlığı, 1962 Mali Yılı Bütçe tasarısına ait gerekçe, tablo 11, sayfa 96).

1962 yılında müteşebbislerin sayısı ise, 95 bin olarak tahmin edilmektedir. (İlk Beş Yıllık Kalkınma Plânı, Cilt 5. Tablo *356, sayfa 10*). *Bunların 73 bini gerçek* anlamıyla müteşebbis, 12 bini mühendis ve 10 bini doktordur. Kendi namlarına çalışmadıkları halde, teşebbüslerin yöneticileri de müteşebbis grubuna dâhil edilmiştir. Bunun yanı sıra, başka fonksiyonel gruplar da oluşları yüzünden, avukat, komisyoncu ve tüccar gibi bazı gerçek müteşebbisler, bu grubun dışında kalmıştır. Bu iki hatânın, hesaplara tesiri bilinmemektedir. Fakat bu iki hatâ, birbirini telâfi edecektir.

Sanayi ve hizmet sektörlerinde çalışanlardan memur ve müteşebbis grupları düşülürse, bu sektörlerdeki ücretli sayısı 2 milyon 406 bin olarak ortaya çıkar. Buna şehirlerdeki 500 bin işsiz eklenirse, ücret gelirleriyle yaşayanların sayısı 2 milyon 884 bini bulur (*İlk Beş Yıllık Kalkınma Plânı*, Cilt 5 Tablo 365, sayfa 17 ve tablo 352 nin notu, sayfa 8).

Grupların gelirleri

Her ekonomiko—Sosyal gruptaki faal nüfus sayısını bulduk. Şimdi sıra, bu grupların gelirlerini tesbite gelmiştir. Çocuk, öğrenci, sakat, mahkûm, asker katılmadıkları için, bu 6 ekonomiko—sosyal grubun gelirlerinin toplamı, Türkiyenin fertlere dağıtılan toplam gelirini vermektedir.

İşe tarım sektörlerindeki *grupların gelirlerini* tesbitle başlıyalım. Tarımda yaratılan gelirlerin tamamı ve mesken *gelirlerinin bir kısmı, bu gruplara* gitmektedir. Tarımda yaratılan bütün geliri paylaşan üç grubun, 1962 geliri, 18 milyar 500 milyon lira olarak hesaplanmıştır (İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı. Türkiyenin gelişme meseleleri ve politikaları hakkında Ekonomi ve Kalkınma Tetkik Komitesi Raporu Paris, 2 Temmuz 1962, ek 3, Tablo 3, sayfa 46).

Bu miktar, arazinin eşit verime sahip olduğu faraziyesine dayanarak, üç grup arasında paylaştırılmıştır. Bu faraziyeye göre, yüksek tarım geliri grubunun payı, toplam araziden sahip olduğu kısma eşittir. *Diğer gruplar için de durum aynidir.*

70.1 hektar veya bunun üstünde araziye sahip aileler, toplam arazinin yüzde 19,6 sını ellerinde tutmaktadırlar. 20.1—70 hektar arasındaki arazi sahibi aileler, toplam arazinin yüzde 21,8 ine hâkimdirler. 20 hektar ve daha az araziye malik aileler ise, geri kalan yüzde 58,6 ya sahiptirler. Tarım gelirini, bu oranlara göre paylaştırırsak, yüksek tarım gelir grubunun 3 milyar, 620 milyon orta gelir grubunun 4 milyar 40 milyon, düşük gelir grubunun 10 milyar 840 milyon lira, millî gelirlerden pay aldıkları ortaya çıkar. Binalardan sağlanan gelir, daha sonra hesaba katılacaktır.

Ücret grubuna gelince, bunların gelirlerini toplu halde veren istatistikler mevcut değildir. Bu sebeple, ücret grubunun gelirini, ya günlük ortalama ücreti, ücretli nüfus sayısıyla çarparak, ya da tarım dışı toplam gelirin belli bir kısmını ücretlilere ayırarak, vasıtalı şekilde hesaplamak gerekmektedir. Biz, ilk metodu kullanacağız: Ortalama günlük ücreti 20 lira kabul edersek, ortalama yıllık çalışma süresi 300 gün olduğuna göre, *2 milyon 384 bin ücretlinin (toplam 2 milyon 884 bin ücretliden 500 bin işsiz düşülmüştür) toplam geliri, 14 milyar 300 milyon lira olarak ortaya çıkar. Ortalama 20 lira* günlük ücret yüksek görülebilir. Fakat gelirleri ortalamanın üstünde olan bir kaç yüzbin ufak iş adamının ve on binlerce teknik personelin bu grupta yer aldığını hatırlamak lâzım.

Memurlara gelince, bunlar gelirlerinin büyük kısmını devletten sağlarlar. Memurların gelirleri şöyle hesaplanmıştır: Merkezi Hükümet memurlarının maaş ve ücretleri, 1962 Bütçesinden alınmıştır. Sayısı 254 bin 376 yı bulan daimi memur *grubu, yılda 3 milyar 85 milyon 275 lira* kazanır (1962 Bütçe Tasarısı Tablo 7, Sayfa 91). Buna 146 bin 808 geçici hizmet*liyi eklemek lâzımdır*. Geçici hizmetlilerin daimî memurların gelirinin üçte birini kazandığını farzedersek, 401.184 memurun toplam geliri, 3 milyar 680 milyon lirayı bulur.

Geliri tayin edilecek son ekonomiko sosyal grup, müteşebbislerdir. Bu grubun geliri, özel sanayi, ticaret ve hizmetler sektöründe, yaratılan gelirden ücretler ödendikten sonra kalan miktarın müteşebbis sınıfa gideceği, faraziyesine dayanılarak bir bakiye *şeklinde hesaplanmıştır*. Özel sanayi, ticaret ve hizmetler sektöründe yaratılan gelir 26 milyar 220 milyon *liradır. Bu* rakam, piyasa fiyatlarıyla safî millî hasıladan, tarım, hükümet ve mesken sektörü gelirleri düşülerek hesaplanmıştır. Kalandan ücret gelirleri de çıkarılınca, müteşebbis sınıfın geliri 11 milyar 820 milyon lira olarak ortaya çıkmaktadır.

Sanayi, ticaret ve hizmetler alanlarındaki özel teşebbüsleri ele alırsak toplam yaratılan kıymette ücretlerin iştirâki yüzde 55 dir. Faiz, kâr ve yüksek kademe idarecilerinin ücretleri olarak, müteşebis sınıfın iştiraki ise yüzde 45 tir.

Müteşebbis gelirinin gerçeğe uygunluk derecesini kabaca kontrol için, bu gelir grubu, faiz, kâr ve yüksek kademe idarecilerinin ücretleri olmak üzere üçe ayrılabilir. Türk ekonomisindeki faiz nisbetleri strüktürüne göre, sermaye için yüzde 10 faiz makûl bir oran sayılabilir. Özel sektörde sermaye/hâsıla oranının 2 ve yaratılan kıymetin toplam satışların yarısı olduğu kabul edilirse, yatırılan sermayeden alınan yüzde 10 faiz yaratılan toplam kıymetin yüzde 10 una tekabül eder.

Bu durumda, özel sektörde yaratılan toplam kıymetin yüzde 35 i müteşebbis grubun geri kalan *fonksiyonları* için ödenir. Y ü z d e 3 5 y ü k s e k k a d e m e i d a r e c i s i ü c r e t ve kâr olarak yarı yarıya paylaştırılabilir. Deminki gibi, yaratılan kıymetin toplam istihsalin yarısı olduğu kabul edilirse kademe idarecilerinin ücretleri satışların yüzde 9 undan biraz az olarak ortaya çıkar. Türkiyedeki teşebbüslerin çoğu aile teşebbüsleri olduğu için, bu yüksek bir rakam değildir.

Yaratılan kıymetin, satışların yarısına eşit olduğu faraziyemize göre, yaratılan kıymetin yüzde 17.5 una erişen kâr da, *satışların yüzde 9 una tekabül etmekte*dir. Türkiye gibi az gelişmiş bir ülke için, bu yüksek bir rakam değildir.

Vergi yükünün *paylaştırılması*

Son mesele, her ekonomiko sosyal grubun fiilen ödediği vergi miktarının hesaplanmasıdır. Bu iş için, Maliye Bakanının 1962 Aralık ayının başında yaptığı basın toplantısında açıkladığı vergi tahmini rakamlarını kullanacağız. Maliye Bakanı bu toplantıda 1963 bütçe yılı vergi tahmin*lerini ve buna tekabül eden 1962 rakam*larını verdi. Bu genel bütçe rakamlarına, mahalli idareler tarafından toplanan vergileri de eklemek lâzımdır. *Bunlar* hakkında kesin bilgi mevcut değildir. Fakat mahalli idare gelirleri son 10 yılda pek az değiştiği için, eski yıllara ait rakamların kullanılmasında pek mahzur yoktur. Böylece, gerek merkezi hükûmet, gerekse mahalli idareler tarafından alınan vergilerin toplamının 1962 de 9.5 milyar liraya erişeceği hesaplanmıştır. Şimdi bu miktarı, çeşitli ekonomiko sosyal gruplar arasında paylaştırmak lâzımdır. (Yön'ün notu: Bu konuda da fazla teknik hesaplardan kaçınarak, gelir vergisinin çeşitli gruplar arasında nasıl paylaştırıldığını göstermekle yetineceğiz).

Devlet Plânlama Teşkilâtı, gelir ver*gisinin, yüzde 47 sinin ücretliler*, yüzde 13 ünün memurlar ve geri kalan yüzde 40 ının müteşebbis sınıf tarafından ödendiğini hesaplamaktadır. Böylece, 2 milyar 550 milyon liraya erişen gelir vergisinin, 1 milyar 199 milyonu ücretliler, 331 milyonu memurlar, 1 milyar 20 milyonu ise müteşebbisler grubu tarafından ödenmektedir.

YÖN'ün notu: 1962 yılında toplam vergi geliri 9 milyar 552 milyon liradır. Toplam gelirleri, yüksek tarım geliri grubununkinden az olan memurlar, 1 milyar 60 milyon lira vergi ödediği halde, zengin çiftçiler ancak 497 milyon lira vergi vermektedir! Millî gelirin dörtte birini alan mutlu azınlık ise, ücretliler ve ufak iş sahipleri grubundan daha az vergi vermektedir

VERGİLER	HER GRUP TARAFINDAN ÖDENEN VERGİ MİKTARI (Mi. T.L.)						
	DÜŞÜK TARIM GELİRİ GRUBU	ORTA TARIM GELİRİ GRUBU	YÜKSEK TARIM GELİRİ GRUBU	ÜCRETLİLER VE UFAK İŞ SAHİPLERİ GRUBU	MEMURLAR GRUBU	MÜTEŞEBBİSLER GRUBU	TOPLAM
GELİR VERGİSİ	0	0	0	1199	331	1020	2.550
KURUMLAR VERGİSİ	63	29	37	141	36	199	496
BİNALARDAN ALINAN SAVUNMA VERGİSİ V.S.	0	9	9	24	70	107	219
VERASET VE İNTİKAL VERGİLERİ V.S.	0	0	0	0	81	254	335
İSTİHSAL VERGİLERİ V.S.	547	300	383	1450	365	1191	4236
ŞEKER İSTİHSAL VERGİSİ V.S.	0	27	34	130	33	107	331
BELEDİYE VERGİLERİ	0	0	0	575	144	471	1190
KÖY VERGİLERİ	97	35	34	0	0	0	166
TOPLAM	697	400	497	3.519	1.060	3.349	9.552

Niyazi BERKES

200 yıldır neden bocalıyoruz?

III - AVRUPA EGEMENLİĞİ ALTINDA TÜRKİYE

Namık Kemal neden zindanı boyladı?

Türk reform çabalarının her adımda içine düştüğü gericilik, emperyalizm ve yoksullaşma çukurlarında debelenmenin hikâyesi Tanzimatın istikrazlı ve bol enflâsyonlu refah devri ile kapanmaz; bundan sonrakilerin yanında Tanzimat devri âdeta mis gibi kalır.

Tanzimatın bütün endüstri, maden ve tarım teşebbüsleri 1860 da iflâs ettikten veya yüz-üstü bırakıldıktan sonra ve paşalar 1875 e kadar yalılarında şiir ve sohbet toplantıları ile eğlendikten sonra ilk çatırdayış bu tarihte koptu. Borçlar yığıla yığıla o hâle gelmişti ki istikrazlarla millî gelirini artıramayan devletin bunların faizlerini bile zamanında ödeyemiyeceği görülüyordu.

O zamana kadar Türkiyede bulunmayan yeni bir aydın tipi yetişmişti. Bunlardan biri olan Namık Kemal, Tanzimatın batılılık namı altında içine düştüğü tuzağı ap-açık görüyordu. Beş altı yıldanberi durmadan bunu anlatmağa çalışıyor bu hâle bir son vermek için gereken reformların nelerden ibaret olduğunu savunuyordu. Onun, köylünün durumu, devletin idares, malî şartlar, dış siyaset hakkındaki gözlemleri bugün için bile değeri olan fikirlerle doludur. Onun bu çok önemli fikirlerini ciddiyetle ele almak, hattâ yapılması gereken reformlar üzerinde daha temelli araştırmalara onu sevketmek yerine devlet adamlarının yaptığı şey, bugün de yapılmak istendiği gibi, yurdunu sevdiği ve doğruyu söylediği için onu hapse atmak oldu. Onlar yabancı diplomatlara kulaklarını çevirmeyi tercih ediyorlardı.

O zaman Rusların en kurnaz diplomatlarından biri olan Ignatiyef İstanbulda sefir. Bab-ı Âliyi şimdi küstah Canning değil hilekâr İgnatiyef idare ediyordu. Devletlerin Rusya ile de eski derdi kalmamıştı. Rusya şimdi uzak doğuda meşguldü; İngilizler de artık Hindistan için endişelenmiyorlardı. Büyük devletler girecekleri yerlere girmişler, oturacakları yerlere oturmuşlar; dünya kaynaklarını güzel güzel idareye başlamılşardı. Yalnız Türk paşaları dertli idiler. İgnatiyef kendi adamı olan sadrazamın kulağına yeni bir fikir fısıldadı: «Ne duruyorsunuz, borçlarınızı inkâr edin.» Bizimkiler o kadar ileri gidemiyorlar ama çaresizlik karşısında faizlerin ödenmesini tatil ettiklerini devletlere bildiriyorlar.

Avrupada İgnatiyefin tahmin ettiği fırtına kopuyor. İngilterede, Fransada, hattâ Almanyada müthiş bir Türk aleyhtarlığı başlıyor. Şu şimdiye kadarki sadık, kahraman Türk birdenbire barbar, müteassıp oluyor.

Türk meselesi İngiltere iç politikasında liberaller elinde muhafazakârları çatmak için bir oyuncak oluyor. Rus diplomasisi memnun çünkü bu feryatlar en çok Rusyanın Balkan siyasetine yarayacaktı. Şimdi artık Batı devletleri de hakikatleri anlıyorlardı. İngilterede liberallerin saldırısına uğrayan muhafazakâr kabinesa yumuşayacak; Türk meselesinin çözümlenmesi için Rusya ile işbirliğine yanaşacaktı.

Anayasa yapılıyor..

Öyle oldu. İçeride Rus taraflısı paşalarla İngiliz taraflısı paşalar arasındaki mücadele, Abdülazizi devirme, Anayasa yapma işine vardı. İgnatiyeften emir alan Mahmut Nedimi, İngiliz sefiri Elliot'tan ilham alan Mithat Paşa altetti. Paşanın amacı, İngiliz — Fransız — Rus elbirliği ile isteneceği muhakkak olan ıslahat isteklerini (şimdi artık ıslahat reformu anlamına değil, imparatorluğun tasfiyesi anlamına geliyordu) önlemek için onlardan önce davranmak, Türk olmayan unsurlara veya bölgelere mahallî muhtariyetler vererek bir nevi İmparatorluk milletler camiası yaratmaktı. Sefir Elliot ta bu fikirde Mithat Paşayı destekliyor; kendi hükûmetinin de buna dayanarak Rus baskısını gidereceğini, bu meselelerin tartışılacağı İstanbul konferansını akamete uğratacağını vadediyordu.

Namık Kemal
Gerçeği gören adam

İşte Anayasa reformunu bu İstanbul konferansı toplanmadan önce çarçabuk bitirmek için devlet adamları, kaç yıldır «Batının malî esaretine girdik; idareyi halka vermeli; yapmalı» diye çırpınan ve zındanlarından yeni salıverilen Namık Kemallere başvurmağa tenezzül buyurdular. Tıpkı zamanımızda olduğu gibi, ekonomik, malî meseleler, eğitim ve köy reformları dâvaları bir tarafa itilip bir particilik ve Anayasa kavgası, ordunun durumu meselesi münakaşaları basladı. Belki birçoğumuz bu çeşit meselelerin bugüne mahsus demokrasi alâmetleri olduğunu sanırız. O zamana ait gazeteleri, broşürleri okuduğunuz zaman bu parti ve Anayasa tartışmalarını, saraya gitmeler gelmeler; Namık Kemal ve Süleyman Paşanın bir çeşit «zinde kuvvetler» kurma gayretlerine ait dedi kodular — âdeta bugünkü İstanbul gazetelerinin Ankara muhabirlerinin o muammalı sütunlarını okuyorsunuz sanırsınız.

Bu curcuna içinde bütün bu dertlerin asıl sebepleri unutulmağa başladı; her zaman olduğu gibi o zaman da memleketin çeşitli reformları hakkında hazırlıklı ne bilgine de projeler vardı. Sadece «Kanunu Esasî yapılsın, herşey düzelecek» fikrinden geçilmiyordu.

Meşruti istibdat

Anayasa yapmak fikri iyi; ancak ortaya beklenmedik bir alay mesele çıktı: devlet İslâm devleti mi, değil mi? Hükümdar kanun dışında mı, değil mi? Halk iradesini temsil edeceği farzedilen meclisin hükümdarların kabinesini denetleme, düşürme hakkı var mı yok mu? Hattâ meclisin teşrii selâhiyeti olacak mı, yoksa sadece bir istişare ve bütçeyi denetleme veya oynaylama rolü mü olmalı? Müslüman olmayanlar meclise girecek mi, girmiyecek mi? Girecekse bunlar şeriata aykırı kanunlar yaparlarsa ne olacak?

Gene tam bir devrimsel iş yapılacağı sanıldığı bir zamanda Türk devrimlerinin ezelî engellerinden olan gericilik bu meseleler üzerinde ortalığa duman attırmağa başladı. İşin içine Şeyhul-islâmlar, fetva eminleri, dersiâmlar karıştı. Fetva emini «Anadolunun ve Rumelinin cahil Türklerinin eline devlet nasıl teslim edilir? Bir müşkülünüz varsa bize sorun, biz fetva verir, size yol gösteririz» diyordu. Ceza olarak bu zavallıyı oturtup bir kalkınma projesi yaptırtmalıydılar. Ama zaman şakaya müsait değildi. Anayasacılar bir taraftan âyet ve hadislerle, bir taraftan her biri bir telden çalan Avrupa Anayasalarını karıştırmakla, bir taraftan da sarayın: «aman padişahın hükümranlık haklarına dokunulmasına» baskıları ile uğraşmak zorunda idiler. Sarayın da yardımı ile gericiler fikirleri öyle karıştırdılar ki çıldırmak işten değildi. Abdülazizi tevkif eden ve silâhlı kuvvetleri temsil eden Süleyman Paşa Abdülhamide çıkıp gerekirse ona da aynı şeyi yapacağını söylemeseydi, Namık Kemal ve arkadaşları komisyon odalarında geceli gündüzlü çalışmasalardı belki hiç bir şey çıkmayacaktı. Ama sonuçta politikacılarla gericiler gene duruma hâkim oldukları esas projeyi değiştire değiştire çıkardıkları meşhur Kanunu Esaside halkın ve devletin ekonomik ve malî durumunu halle yarayacak hiç bir reform prensipi yoktu; bu Anayasanın en önemli derdi padişahın ve halifenin hükümranlık haklarının halka, Meclise ve orduya karşı korunması amacı idi. Uygulandığı zaman da ortaya çıkardığı şey bu *işlerin tarihini yazan Celâleddin* Paşanın yerinde bir deyimiyle «Meşruti istibdat» idaresi oldu. Devlet te ilk defa olarak hukuk bakımından bir İslâmi devlet oluyordu.

Berlin konferansı

Kanunu Esasî İstanbul konferansını duduramadı. Aksine İngiliz murahhası Lord Salisbury'yi çok kızdırdı ve İgnatiyefe daha çok sokulmasına yaradı. Lord, Rus isteklerine Türklerin hatırı için karşı gelip mensup olduğu kabineyi liberallerin eline geçirtmek istemiyordu. Bunu kendi sefiri Elliot'a da anlattı. Mithat Paşanın ahbabı olan Elliot'un anayasacıların iyi niyetlerini anlatma teşebbüsüne karşı Lord şöyle bağırdı: «Bu adamların hepsi yalancı. Senin Mithat Paşan da bunlardan biridir. Bunlar asla adam olamazlar.» Türkiyede Anayasa veya istibdat olması Lordu hiç ilgilendirmezdi.

Türkiye, Paris konferansı ile içişleri hakkında yabancı devletlere karar verme hakkını tanımıştı; daha doğrusu Batılılar onu böyle anlıyorlardı. İstanbul konferansının verdiği kararları Türkiye reddedince Rusya harp ilân etti; ötekiler de sözleşildiği gibi seyirci kaldılar. Bunlar gerçekten Rus tehlikesine inanmış olsalardı bu harbe engel olabilirlerdi. Rusya ilk defa olarak tek yardımcısı kalmamış olan Türkiye üzerine saldırıyordu. Ancak Yeşilköye geldikleri zaman durduruldular. Arkasından Berlin konferansı geldi.

Bu bir alay harp, sulh müzakereleri ve meseleleri halkı ve devleti on yıl işgal etmekle kalmıyor, memleket ekonomisini korkunç bir uçuruma sürüklüyordu. Ekonomik ve malî durumun vahimliğini bize en iyi gösteren alâmet şudur ki Berlin Konferansından ancak dört yıl geçtikten sonra 1881 de Abdülhamit artık devletin bütün bütüne malî iflâsını ilân etti ve bunu devletlere tebliğ etti. Gelin, alacaklarımızın bir çaresine bakın, dedi.

Düyunu Umumiye

Türkiye şimdiye kadar devletlerin orduları ve donanmaları tarafından işgal edilememişti. Şimdi yapmaya kalksalar birbirlerine gireceklerdi. Bunun yerine daha akılıca ve daha kârlı bir yol buldular. Bir malî korporasyon kurarak ve bütün Türk borçlarını birleştirerek bu korporasyonun sermayesi haline getirdiler. Bu idare, Fransızca adının tercümesi olarak bizde Düyun-u Umumiye diye bilinir. Biz çok kere mânâsını ve niteliğini anlamadığımız işlere Frenkçe veya Arapça bir isim taktık mı tatmin olunuruz. Bugün meselâ «konsorsiyom» diyoruz; bunun ne demek

4 uğuna acaba içimizde kaç babayiğit bilir? O zamanki Düyun-u Umumiye de (ki Türkçesi genel borçlar demektir) bu çeşit renksiz kokusuz bir nesne idi. Bu, ödenemiyen Türk borçlarına karşılık memleketin tabii kaynaklarının gelirlerine konmuş bir haciz olduktan başka bu kaynakları işletecek Uluslararası «müşterekül menfaa» bir kumpanya idi. Bu borçlar ödeninceye *kadar Türk tabii kaynaklarını bu* kumpanya idare edecekti; Türk maliye nâzırları vakitlerini istedikleri kadar divan ve kaside yazmağa harcayabilirlerdi artık.

Gereken toprak, vergi ve eğitim reformlarının yapılmaması yüzünden paşaların elinde iflâs eden *Türkiye, Düyun-u Umu*miye idaresi altında öyle bir işletmeye tâbi tutuldu ki her yıl münasip miktarda faiz ve borç ödendikten mâda bu korporasyon yabancı devletlere borç verecek kadar kâr ediniyordu. Yalnız gelir ve kârlar tabii Türkiyeye değil, sermaye sahiplerine *ait olacaktı. Meselâ İtalya Düyun-u Umu*miyeden aldığı istikrazla Trablus harbini finanse *etmişti. Yâni Türk* kaynaklarından ve halkının emeğinden edinilen kârlarla Türkiyeye karşı bir harp finanse etmek mümkkündü. Düyun-u Umumiye aynı zamanda Türkiyede demiryolu ve sair nafia işlerinde, bazı tarım kollarında yatırım yapıyor veya yabancı sermayeye yatırımlar yapmak için aracılık yapıyordu. Düyun-u Umumiyenin yatırımları, işletme*leri, muhasebesi tıkır tıkır işliyordu;* gayet muntazamdı ve hiç şakası yoktu; bir köylü bu idarenin tekeli altında olan kendi yetiştirdiği tütünden yarım okka bir yana saklıyayım dese reji kolcusu tarafından küt diye alnından vurulurdu. Düyun-u Umumiye idare meclisi reisi Sir Adam Block, Hindistandaki İngiliz kıral vekilleri gibi bir şeydi; Türk Maliye ve ekono*misine ait hiç bir iş onun malûmatı olmak*sızın yapılamazdı.

Türkiyede demiryolu, liman, maden, telefon, bankacılık gibi işler, birçok ticaret ve hattâ bazı tarım ve toprak kaynağı işletmeleri hep yabancı sermaye ile finanse ediliyordu; tabii bunlar da Düyun-u Umumiyenin himaye ve teşviki altında gelişiyordu. Türk gelirlerine ait her şey bu *Genel Borçlar idaresini ilgilendirirdi.* Artık Türk borçları kalu belâya kadar ödenmese de olurdu.

Genel Borçlar idaresi Türk geleneklerine doğrusu hiç karışmadı. Padişahı, kılıç alayları, cülus şenlikleri havaya ayrıca bir letafet veren, çok enteresan şeylerdi. Türkler tezekten yapılma köylerinde oturabilirler; isteyenler kasaba ve şehirler*de kahvecilik*, hammallık, suculuk gibi işlerde çalışabilirdi. Özel teşebbüs hürriyeti tamdı. Devlet de eline geçen parayla istediği gibi yatırım yapabilirdi; bu yatırımların çoğu camilere, ziyaretgâhlara, türbelere, tekkelere, İslâm âlemindeki kutsal v e ö n e m l i y e r l e r e, hediyelere A r a p v e T i c a n i ş e y h l e r i ne, şenliklere, paşaların sırmalarına, kor*don ve madalyalarına, polis merkezlerine,* vilâyet konaklarına hafiyelere ve zararsız şeyler yayınlamaları için gazetecilere gidiyordu. Bunlardan kalan para ile de bir iki rüştiye, bir iki sanat okulu, idadiye ve bir miktar da sübyan mektebi açılmıştı. Bunların fazlası Maarif Nâzırı Haşim Paşanın mübarek başını ağırttığından çoğaltılmasına da pek lüzum yoktu. Tanzima*tın Ekonomi, endüstri, devletçilik gibi* ihtirasları unutulmuştu; bunlar gâvurlara mahsus şeylerdi. Genel Borçlar idaresinin yatırımları sayesinde memleket yabancı bir refaha kavuşmuştu zaten. devletin başlıca meşguliyetlerinden biri de yabancı sermaye gruplarına işletme imtiyazları dağıtmaktı.

1908 de Abdülhamit idaresi düştüğü zaman Türk *halkı ada makıllı soyulup* soğana çevrilmişti. Hiç bir ulus batılılaşmayı bu kadar pahalıya satın almamıştır. Abdülhamidin düşmesi ile Genel Borçlar idaresi tabii sona ermedi. Onu Meşrutiyet, hattâ Birinci Cihan Savaşı bile yerinden sökemedi. Harp yıllarında sadece İngiliz ve Fransız üyeler gitmiş, onların yerine arkadaşları olan Almanlar orayı yine tıkır tıkır idare ediyorlardı. İngiliz ve Fransız sermaye sahiplerinin hisseleri büyük *bir dürüstlük içinde bu muvakkat* düşman Alman idareciler tarafından harp sonunda sahiplerine teslim edilmek üzere Deutsche Bank'a emanet olarak yatırılıyordu. Belki birçok okuyucu bilmez: Genel

Abdülhamit
Meşruti İstibdat!...

Borçların son ve kesin tasfiyesi ancak 25 Mayıs 1954 de tamamlanmıştır. İlk borç anlaşması, 4 Ağustos 1854 tarihinde olduğuna göre tam yüz yıl!

Aydınların ihaneti

Abdülhamit zamanında Türk *aydınları* Türkiyeyi, daha doğrusu şimdiki Türkiyenin büyük kısmı olan Anadoluyu tanımazlardı. Orayı daha ziyade İngiliz, Fransız, Alman ve Rus askeri coğrafyacıları, arkeologları tanırdı. Anadoluya giden idareciler müstemlekelere giden Avrupalı idareciler gibi tab'ayı makamlarında idare ederlerdi. Okumuşların en çoğu İstanbulda *toplanmıştı. Çoğu Abdülhamidin kapısında* bir yer bulmağa çalışır, en cesurları Babıâlide gelişmeye başlayan gazetelere yazı yazarlardı. Bazıları da kendilerini emniyet altına almak için başkaları aleyhine uydurma jurnaller yazarlardı. Fikir işleri ile uğraşanlar reform işlerinden ziyade edebiyatta sembolizm veya natüralizm dâvaları ile uğraşırlardı. Fransız ediplerini süt kardeşleri kadar yakından tanırlardı.

Okumuşların Avrupaya gitmesinden hükûmet son derecede kuşkulanır, onlara pasaport vermezdi. Buna rağmen şu veya bu yollardan birçok aydın memleket dışına *çıkabilmişti. Çeşitli yayın organlarında* ve toplantılarda yavaş yavaş üç bölük belirmeye başladı. Bunların birinin başında bulunan Ahmet Rıza Fransada ziraat tahsil etmiş, dönüşünde Tarım Bakanlığında görev alarak bu Bakanlığın hiç bir iş yapmadığını görmüş; köylünün bilgisizlik yüzünden verimsiz olduğuna hükmederek köylünün ancak okulla kalkınacağına inandığından Eğitim Bakanlığına geçmiş; orada da bir iş olmadığını görünce Avrupaya gitmişti. Onca Abdülhamidi devirmek, Anayasayı yürürlüğe koymak, sonra da köylüyü okutmak lâzımdı. Onun rakibi, saf bir zat olduğu anlaşılan tarih profesörü Murat Beye göre Anayasa yetmezdi. Onun muhayyelesi daha parlaktı. *Ona göre asıl dâva Rus tehlikesi idi;* İngiltere ve Fransa gibi büyük devletler İslâm memleketlerine hâkim *olduklarından on*larla anlaşarak bütün İslâm âleminden getirtilecek ulemadan mürekkep, halifenin etrafında ve Şeyhül - İslâmın reisliği altında bir istişare meclisi kurulmalıydı. Bu Meclisin Türkiyeyi nasıl kalkındıracağı hakkında profesörün belki parlak fikirleri *vardı ama rakibi ile* uğraşmaktan bu parlak projesini doğru dürüst anlatmağa imkân bulamadı. Avrupa devlet adamları da fikirlerine ilgi göstermemişlerdi. İngiltere Dışişleri Bakanı olan, Türklerin adam olamıyacağına inanmış olan ve Murat Beyin «esaşen bize hayırhah» dediği Lord Salisbury ile görüşüp fikirlerini izah etmiş; ancak Lord cenapları hafif bir tebessümle: «fakat Sayın Sir, siz kendi hayallerinizi hakikat zannetmek hatasından kurtulamıyorsunuz» demekle iktifa etmişti. Devrimcilerin en genci olan ve hep prens diye tanınan Sabahattin Bey de kerameti, şahsi teşebbüs ile Anglo - Sakson eğitiminde buluyordu. Genel Borçlar idaresi ile medrese kafasının hükmettiği bir memlekette şahsi teşebbüs ve İngiliz eğitimi nasıl *kurulacaktı? Hele bir istibdat* kalksın bunlar düşünülecekti.

Avrupada öyle şiddetli bir Türk düşmanlığı vardı ki bu zatlar vatanseverliklerinden dolayı bir de çıkan yazılara cevap yetiştirmekle uğraşıyorlardı, fakat istibdat kalkarsa her şeyin kalkacağına kimseyi inandıramıyorlardı. Memleket dışında Türkten gayri halkların milliyetçilik dâvaları ile *karşılaştıklarından* İmparatorluk birliğini tutacak Osmanlıcılık ideolojisine *sımsıkı yapışmışlardı.* Abdülhamit kaldırılıp hürriyet ve Anayasa gelse bu milletlerin birlik içinde seve seve kalacaklarına inanırlardı. Avrupada Abdülhamit aleyhine açılan kampanyanın altında hürriyet aşkından başka bir şeyler olduğunu sezinleyenler ise bula bula bunun Hristiyan Avrupalıların Müslümanlık düşmanlığı olduğunu sanırlar, bu yüzden Osmanlıcılık ye*rine İslâmcılık fikrini* güderlerdi. Batılılara İslâmlığın terakkiye mâni olmadığını anlatmağa çalışırlardı. İşte o devir aydınlarının yazılarından bize kalanların hulâsası bunlardı. Ne Türk köylüsünün, esnafının, işçisinin durumlarına dair temelli bilgiler, ne memleketin ekonomik ve mali şartları hakkında tahliller, ne anahatları ile bile olsa reform teklif veya projeleri. *Bu konularda Namık Kemalden* çok daha geride idiler.

Gelecek yazı:
BORÇLANMANIN FİYATI

Cesur olmıyanlar

Nedendir bilinmez.
Kimin acıyan yerine dokunsan feryat eder.

Komşunun evi yanarken seyirci kalırız, ateş kendi evimize *geldiği zaman başkasının yardı*mını isteriz.

Toplumun hakları için savaş yapan tektük kişileri tek başlarına bırakır, o tektükler tarafın*dan kotarılan ve iyi olmadığı ses*lenilen dert başımıza geldiğinde basarız yaygarayı.

Ben, Büyük Atatürk'ün orman çiftliğinde cumhuriyetin onuncu yılında kurmuş olduğu ve öğrencilerinin hepsinin yatılı olduğu *okulun dördüncü sınıfında iken* büyük Atatürk sık sık okulumuza uğrar ve bazan ders zamanlarında sınıfımıza gelirdi. Bir seferki gelişinde coğrafya dersinde bulunmuştu. Soru sormak için öğretmenimizden müsade istiyerek, bizzat dersi idâre etti. Sınıfımızın öğrencilerini isimen hep bilirdi. Sorduğu bir sual'e herkesten evvel parmak kaldırdığımda:
— Kalk bakalım Tahir dedi. Ben sualin cevabını bilen bir öğrenci olarak, çok yüksek bir ses tonu ile sert sert cevap vermekte iken Baş öğretmen yavaş yavaş yanıma yaklaşarak — Yavrum biraz yavaş konuş dedi. Başöğretmen'in yavaş bir şekilde yaptığı ikaz'ı Büyük İnsan işitmiş olacak ki: — Müdürbey bırak çocuğu, doğru olduğunu bildiği her meselede cesurca ve en yüksek sesle konuşsun. Dedi.

Çocuk iken dahi inandığı her şeyde cesurca konuşmayı telkin eden Büyük Atatürk'ün bu sözü yaşadığım müddetçe her an kafamda şimşek çaktırır.

Bildiğim ve inandığım her şeyde Büyük Atatürk'ün bu sözlerini kendime her nekadar rehber hissedersem de, tahsilim mesele*lerin derinliğine inmeğe kâfi ol*madığından, yanlışlık yapmayım diye daha ileri gidemem.

Ya her şeyi bilipte sırf çıkarcılık yüzünden doğru söylemeye, cesurca konuşmaya, yazmaya girmeyenlere ne demeli!

Üstelik halkı uyanık olmayan, kültürden yoksun bir ulusun her *şeyi bilen* kişilerinin, uyarma ödevlerini yapmak yerine, çıkarla*rına dokunıldığı zaman feryat*'ı basması, bizi kötümser duruma düşürüyor. Uyanık gençlik te olmasa anamız ağlar bu kişilerin elinden.

Gençlerimizde okullarını bitirip hayata atıldıkları zamanlar *ekmek kaygusu* ile midir bilinmez, seslerini kesip köşesine saklanıyorlar. Yahut ta bu ülkede çıkarcıların baskın olması onların seslerini kısıyor.

Sayın İnönü, (Bu memlekette namussuzlar kadar, namuslular da cesur olmadıkça memleket kurtulmaz) sözlerini yerine ge*tirememenin acısını bu ulusa çek*tirenler, acaba neden doğruyu konuşmaya cesaret edemezler?

«Bilim adamlarımız»ın sayısı hayli yüksek oranda. İşkat toplum düzeni için çaba gösterenlerin sayısı tektük. Siyaset adamlarına inanmıyoruz. İçlerinde doğruyu söyleyenleri ve konuşan*ları yine içindekiler boğuyorlar.* O bakımdan inancımız yok. Tektükler'in karşısında büyük rakamdaki çıkarcılarda her türlü imkân mevcut. Ağaları, tüccarları, teccalları, gazeteleri çok mühkem. Bütün ulusu kendileri için yaratılmış çiftlik gibi görmekte, saltanatlarının devamı için maddi manevi *çeşitli vâsıtaları* kullanmaktadırlar. Türk toplumu*nun istismarı için, onca* mukaddes bilinen her şeyi âlet etmekten asla çekinmezler. Kendilerinin yoksun olduğu, ömründe bir defa dahi tatbik etmediği dinin istismarcılığını yaparak, toplumu daimi tesir altında tutarlar.

Kalkıp da; «Bu memlekette sosyal adalet yok, insan haklarına hürmet edilmiyor, Zenginler ile fukaralar farklı muamelelere tabi, işçiler istismar ediliyor, sömürülüyor, devletin bütün imkânları paralılar içindir. Ulusun *sırtından geçiniyorlar» — dedi*ğin zaman ve arkasından da — *«Türk işçisi artık uyanmıştır* haklarını kimseye yedirmiyecek ve sömürücülük zihniyeti tarihe karışacaktır» dediğin gün, kafana bir balyoz indirirler. Mâlûmlar başlar yaygaraya, «Sınıf tahakkümü kurmak istiyorlar, sergin ve servet düşmanları bunlar. Şimalin uşaklığını yapıyorlar, di*ye basarlar feryadı.*

Öyle umuyorum ki, tektük *cesurların içine biz* işçiler karışacağız. O doğruyu söyleyip aydınlığı gösterenleri biz omuzlayacağız. Çünki bizler hakikatı iyiden iyiye seçmeye başladık. Bizi paylaşmak isteyenlere pay vermemek için mücadele etmek, cesaret göstermek bize düşüyor. Türk işçisinin vasiye ihtiyacı kalmadı amma, *hakikatı çekinme*den haykıran, ışığı gösterenlere *çok ihtiyacı var.*

Tahir ÖZTÜRK
"YAPI — "S Genel B...

gisinin son sayısında çıkan Türkiye ile ilgili yazısının Dr. Nihat Türel tarafından yapılan çevirisini yayınlamaya devam ediyoruz. Dr. Fernau, yazısının bu bölümünde YÖN'ün hayatımıza getirdiği yenilik ve canlılığı belirtmektedir.

İKİNCİ CUMHURİYETTE SOSYAL AKIMLAR

Mayıs 1960 ihtilâline kadar, sosyalist hatta sosyal adını alan her şeyi komünizm ile bir tutmaktaki çok yaygın eğilim, Türkiyedeki sosyal akımlar hakkında açık bir fikir elde edilmesine engel olmuştu. Sol, genel deyişle, komünist ya da pro-komünist bir eğilim anlamında alınıyordu. Gene «Sol» deyimi altında, Marksist düşünen, etki alanı çok dar entellektüel ve yazarlardan müteşekkil bir çevre akla geliyordu. Bu tutum sadece rejimin gerici ve muhafazakâr esprisi ile izah edilemez. Bunun kadar, Türkiye ve Sovyetler Birliği arasındaki münâsebetleri de hesaba katmak gerekir. Güçlü komşusunun emperyalizmi, Türkiyeyi içerde aşırı bir sertliğe zorunlu kıldı. Hiç mübalâğa etmeden iddia edilebilir ki, Stalin'in Türkiye üzerinde yürüttüğü baskı, 1945 - 1946 yıllarında kendisini gösteren sol akımları, henüz rahimde iken boğmuştu. 1960'tanberi, sosyal sorunlar konusunda hükûmetin davranışında görülen önemli değişiklikler, Sovyetler Birliği ile olan münasebetlerin derinden başkalaştığı anlamını taşımaz. Önceden olduğu gibi, Rus komünizmi, halk çoğunluğunun gözünde millî düşman durumunu devam ettiriyor.

Ekonomik kriz gerçekleri ve sosyal gerginlikler geleneksel düşüncede değişiklikler meydana getirmiştir. Sosyalizmi Komünizm ile bir tutmak, sağ'ın bile kabul ettiği gibi, artık inandırıcı gücünü kaybetmiştir. Halk oyu da artık önceden olduğu gibi, buna kanacak durumda bulunmamaktadır.

Komünist olmayan bir «SOL» ortaya çıkmaktadır. Bu «SOL» bugünkü Türk demokrasisinin biçimine karşı, aslında demokratik prensipleri tanımakla beraber, en şiddetli tenkidleri yapıyor. Bugün için de yönetici sınıfın ciddî desteğine sahip bulunmaktadır. Sosyalist ve sosyalizan akımların gün ışığına çıkması, İkinci Cumhuriyetin önemli özelliklerinden biridir. Önceleri, tek parti devrinde radikal sosyal reform taraftarları, CHP saflarında bulunuyordu. Bunlar arasında Kemalist aydınların göz dolduran kişileri vardı.

Hattâ, denilebilir ki, Atatürk ve sonra O'nun yerini alan İnönü dahi, bugün sosyalist sayılabilecek söz ve hareketlerde bulunmuşlardır. Savaştan sonra, çok partili demokrasiye geçiş sağlanınca, bir çok defa, CHP. ye sosyal bir parti karakteri verme çabalarına girişilmişti.

Fakat sosyal bir yön taraftarları kendilerini parti içinde empoze etmeği başaramamışlardır. CHP. çoğunluğu, farklı sosyal ve ideolojik parti sistemine daima düşman kalırken, bu partinin sol kanadı günümüzde kendisini gösteren sosyalist ya da sosyal karakterli akımları beslemiştir. Başlıca iki grup birbirinden ayrılıyordu. Bu gruplardan birisi, CHP. içinde dahi partinin yönünü değiştirmeğe çalışanlardan müteşekkildi. Diğer grup bunu mümkün görmüyen ve yeni politik teşekküller yaratmağa teşebbüs edenlerdir.

Bu iki eğilim, esasta birbirinden açıkça tefrik edilemez.

CHP. içinde, parti yönetimini karakterize eden «compromis» ruhu, 1962 denberi 63'ler grubu adı ile anılan milletvekillerinin bir çok tenkitlerine konu olmaktadır. Bunların çoğu genç politika adamlarıdır. Ve koalisyon politikası sebebiyle Kemalist ilkelerden taviz verilmesine karşıdırlar. Onlara göre, parti halk ile ilişkisini kaybetmiş, taşra ağaları ile bürokrat bir kliğin eline geçmiştir: 27 Mayıs 1960'tan beri görülen yeni fikirlere partinin açılması için, bu gerici elemanların tasfiyesi gerekir.

63'lerin sözcülerinden biri olan milletvekili Şükrü Koç, Halk Partisinin, ilkeleri itibarı ile, sosyalist bir parti olması gerektiğini savunmuştur. Bundan başka eski bakanlardan Cemil Sait Barlas, parti içinde tecrid edilmiş sosyalistlerden biri idi. «Sosyalistlik yolları ve Türkiye gerçeği» adı ile yayınladığı küçük bir broşürde, doktriner olmıyan bir şekilde, Türk sosyalizmine ait görüşlerini belirtmiştir. Yaşlı Kemalist muhafızları olarak tanınmış gazetecilerden bazıları partinin bugünkü gidişine şiddetle karşı koymaktadırlar. Bunlar, özellikle, hücumlarını «Dünya» gazetesinde yayınlanan Falih Rıfkı Atay ile aynı işi «Cumhuriyet»te yapan Nadir Nadi'dir. E. G. Sekreter Kasım Gülek ve eski bakan Nihat Erim gibi tecrübeli politikacıların da katılması ile bu gurupların ve bu adamların, CHP. içinde, sosyal ya da sosyalist homojen bir muhalefetin temsilcisi olduklarını söylemek gerçekten uzaktır. Bazı hallerde, başlangıcı geçmişe dayanan kişisel anlaşmazlıklar ekseriya kati rol oynamaktadır. Bununla beraber hatırdan çıkarmamak gerekir ki, CHP. , parlamentoda temsil edilen, sosyalist değilse bile reformist güçlü bir kanada sahip olan tek partidir.

İhtilâlden sonra, ilk basın toplantısında, Cemal Gürsel'in, Türkiye için bir sosyalist partisinin istenilip istenilmediği sorusuna verdiği olumlu cevap hatırlardadır. Bu anlamda yapılanlar ise önem taşımaktan uzak bulunuyor. Şimdiye kadar olgun bir seviyeye erişmemiş dağınık grup ve projelerden başka bir şey görülmemiştir. 1961 de kurulan partiler arasında bir de İşçi Partisi vardı. Bu parti, seçim kanunun tespit ettiği şartlar ölçüsünde teşkilâtlanmadığı için Ekim 1961 seçimlerine katılmadı. Birinci Cumhuriyet devrinde de «Sol entellektüel» olarak tanınan Mehmet Ali Aybar'ın başa geçmesi ile parti bazı hamleler kazanmıştır. Aybar, partisini teşkilâtlandırmak için yurt içinde geziler yapmaktadır. Temmuz 1962'de Alâaddin Tiritoğlunun sosyalist partisi, Aybar'ın partisine katıldı.
oğlu, 1945 toprak reformu taraftarlığı sebebiyle, Menderes demokratlarının düşmanlığını kazanmıştı. Bu iki küçük partinin birleşmesinin, ilerde, daha önemli bir parti için hareket noktası olabilip olamıyacağını söylemek şimdilik imkânsızdır.

1961 Aralık ayında çıkan haftalık «YÖN» dergisi, hiç itirazsız söylenebilir ki, çok büyük ölçüde yankı uyandırmıştır. Yön dergisi, politik geçmişleri şu ya da bu yolda CHP. nin sol kanadına bağlı olan aydınları bir araya getirmiştir. Bu yüzden, dergiyi yürütenlerle parti arasında kişisel bağlantıların bulunduğunun söylenmesine rağmen, derginin sosyalist eğilimli bağımsız bir yayın organı olduğu şüphesizdir. Yön kelimesi, gidişi belirli bir fedef anlamını taşır. Bu kelimenin seçilmesi ,sosyal ve ekonomik tartışmaların belirli bir yönde, yani sosyalist bir perspektif içinde ele alınacağını göstermektedir. Yön dergisinin değeri her şeyden önce, çok Türk'ün ve yabancılardan pek fazlasının bilmedikleri problemleri ortaya çıkarmasından geliyor. Şimdiye kadar bu konulara dokunuldu ise de, sorunlar taraflı bir görüşle ele alınıyordu. Dergi, Türk yazarlarının en iyilerinden birkaçına maliktir. Hasımları dahi, Yön'ün, ikinci cumhuriyette politik basının ve entellektüel çatışmanın genel olarak seviyesini yükselttiğini kabul ediyorlar. Öteden beri yayınlanan Varlık, Yeditepe, Forum gibi dergiler yanında Yön de, Kemalist aydınlar arasında, özellikle genç kuşakta, hâkim olan entellektüel hayatın canlılığına bir delildir. Yön'ün ilk sayısında, büyük çizgileri ile gerçek bir program sayılabilecek olan uzun bir bildiri yayınlandı. (bk. Orient. No. 21.1962)

Bu bildiriye, merkezden sola kadar değişik çeşitli eğilimleri temsil eden yüzlerce politik kişi imza koydular. Yön grubu, gazete sütunlarında eğilimleri açıklanacak olan yeni bir partinin çekirdeği gibi telâkki edildi. Bu yolda, Türk-İş Konfederasyonu Başkanı Seyfi Demirsoy ve başka sendikacılar tarafından teşebbüse dikacılar, İnönü'nün partisinin, parlâ- geçilmişti. CHP. ye mensup olan bu senmentoda işçilere daha iyi temsil edilme imkânı sağlanacağı umuduna kapılmışlardı. Aday listelerinin tespitinde istediklerini bulamadılar. Parti kodamanları yollarını tıkamıştı. Bunun üzerine Seyfi Demirsoy ve arkadaşları, yeni bor parti kurmağı düşünerek halk partisini terkettiler. Kış ve bahar aylarında görüşmeler yapıldı. Yön dergisi yazarlarından Mümtaz Soysal, yeni partinin programını hazırlama görevini üzerine aldı. Partinin, «Türkiye Çalışanlar Partisi» olarak adı dahi tespit edilmişti. Fakat sonra projeden bahsedilmez oldu. Bununla beraber sol güçlerin yeni bir dağılmını önlemek isteği ile, acele etmenin tehlikelerini belirten ve ihtiyat tavsiye edenlerin görüşlerinin itibar kazandığı bir gerçektir. Sosyalizan ideolojileri yayan gruplar arasında bir anlaşmaya varılamamıştır. Bunlar, az ya da çok marksist bir klikten Neo — Kemalist subaylara kadar bir yelpaze görünüşü gösteriyorlar. Bir «Türk Sosyalizmi» üzerindeki fikirler, bunları biribirinden daha fazla şekilde ayırmaktadır Mehmet Ali Aybar'ın İşçi Partisi, kurulması tasarlanan parti ile birleşmeği reddetmişti. Bu parti, büyük bir sosyalist partisinin çekirdeğinin kendisi olmasını istemektedir. İkinci Cumhuriyette, Yön grubu yanında, sol, değişik nüanslar gösterirken, Yön dergisinde, Bir Türk sosyalizminin temsil edildiğini dikkatli bir okur olarak görmek mümkündür. Türk sosyalizminin ideologları, totaliter Sovyet sosyalizmine karşı olduklarını bildirmekle beraber, yüksek ölçüde sanayileşmiş batı Avrupa toplumlarındaki geçer hal çarelerinin Türkiyede de uygulanabileceğini düşünmemektedirler.

Doğan Avcıoğlu, derginin 22 Ağustos 1962 sayısında, «Bizim sosyalizmimiz aslında, Atatürkçülük ve onun ilkelerinin tabii bir devamıdır. Sosyalizmin Atatürk reformlarını devam ettirme ve geliştirme aracı olduğuna inanıyoruz» diye yazıyordu. Bu görüşün altında, sosyalizm, Türkiye Cumhuriyeti devletini ve toplumunu meydana getiren temel fikre intibak ettirilmektedir. Bu yol, enternasyonal sosyalizme giden bir Türk yolu değil, Kemal Atatürk'ün 40 yıl önce ortaya attığı, Türkiyenin çağdaş uygarlık düzenine ulaşmasına çıkan bir sosyalist yoldur. Üç esaslı Kemalist prensipten bir sosyalist ideoloji meydana getirilmektedir: Devrimcilik, Halkçılık ve Devletçilik.

Devrimcilik (eskiden inkilâpçılık deniliyordu), reformculuk kadar ihtilâlcilik anlamına da gelir. Bu iki kavram, Kemalist düşüncede net olarak birbirinden ayrılmış değildir. Sosyalistler, parlmanter demokrasinin reformlara son vereceğini söylediklerinde, işte bu ilkeye dayanıyorlar.

Türkiyenin modernizasyonu, ülkenin ekonomik ve sosyal yapısının tamamen değişimi süresini kapsayan bir kesimde ele alınmalıdır. Yön sosyalistleri, erişilecek hedef olarak batı tipindeki demokrasiyi görüyorlar.

Fakat böyle bir demokrasinin, temel yapıya ait reformların gerçekleştirilmesinden önce işleyebileceğine inanmıyorlar.

Halkçılık, mutlaka parlmanter demokrasi anlamına gelmez. Başlangıcında halkçılık, iktidarı halktan alan bir hükûmetin varlığı demekti. Kurtuluş Savaşında Atatürk, yabancı güçlerle işbirliği yapan İstanbuldaki sultanın iktidarına muhalefet etmişti. Halkçılığın bu çeşit klâsik tefsiri, Türk halkının sosyal sınıflara bölünmediği, birbiri ile âhenk içinde bulunan meslek gruplarından kurulduğu düşüncesinden hareket etmektedir.

Halkçılıktan, bir çeşit korporatif dayanışma anlaşılmaktadır.

Gerçekten şu «Millî Birlik» düşüncesi, Millî Birlik Komitesi ve ikinci cumhuriyete kadar Türk politikasının anahtarlarından birini açıklamaktadır. Programında sınıf ya da herhangi bir ideolojik kavram taşıyan siyasal partilerin hoş görülmemesinin bir sebebi de budur. Rejimin liberalleştirilmesinden sonra, programında değişiklik yapan Halk Partisinin halkçılık prensibi şöyle tanımlanmıştır: «Millet varlığını teşkil eden sosyal gruplar menfaatlarının âhengi içinde ele alınmalıdır. (CHP. 1947 kurultayı).

Sosyal menfaatların bu âhengi, farklı partiler arasında değil, millî birliğin sadık bir yankısı olması gereken partilerin için de gerçekleştirilmelidir. Partilerin rolüne ait bu kavram, Türk demokrasisini ideolojik çatışmaların güçlü etkilerinden yoksun bırakmış, politik mücadele, geniş ölçüde kişilerin ve kabilelerin kavgası hâline gelmiştir.

Bu durum karşısında sosyalistler, bugün Türk toplumunun sınıfsız bir toplum sayılamıyacağını ve menfaatların doğal âhengi teorisinin sadece statu-quo'yu korumağa yarayan bir bahane olduğunu iddia ediyorlar. Sosyalistlerin halkçılık anlayışı, sınıflar savaşı kavramına müracaatı kabul etmemekle beraber, farklı sosyal gruplar arasındaki münasebetlerde istismarın tamamen ortadan kaldırılmasını gerekli bulmaktadır.

Devletçilik, sosyalistler için, sosyal adalet içinde hızlı ekonomik kalkınma yoludur. Atatürk'ün ilân ettiği devletçilik, kaynağını pragmatik bir anlayışta buluyordu. 1929 yılı büyük iktisadî krizi ekonomisinin yabancılara olan bağlılığını azaltmak için Türkiyeyi sanayileşmeğe doğru sevketti. Türkiye o devirde bu çeşit tedbirleri alan tek devlet oldu. Zira ülkede yeter derecede önemli özel sermaye yoktu.

Yön bildirisini kaleme alanlar, yeni devletçilik anlayışlarını herhangi bir ideolojiden daha çok Türk özelliklerine uygun ve daha bilimsel bir temel üzerine oturtmaktadırlar. Böylece «yeni Devletçi» ler de aslında pragmatik mesnetlere başvurmuş oluyorlar. Özel teşebbüsü tamamen ortadan kaldırmağı düşünmedikleri gibi, tamamen millîleştirilmiş bir ekonomi de ilân etmiyorlar. Bunlar, üç sektörden bahsediyorlar: en geniş hisseyi alan devlet ekonomisi sektörü, yaygın bir kooperatif sektörü ve nihayet çalışma alanı az çok kısıntılı özel ekonomi sektörü.

Toprak reformu, dış ticaretin, kredi müesseselerinin, sigortaların ve anahtar endüstrinin millîleştirilmesi ,yönde açıklanan görüşlere göre, bir Türk sosyalist programının mutlaka içine alacağı hususlar olacaktır.

Yukarıdaki izahımız, dört başı mamur olduğu iddiasında bulunamaz.
Burada hızlı bir gelişmenin belli başlı görünüşleri bahis konusu edilmiştir. Bu gelişimden genel bir eğilimin doğması mümkündür. Fakat bunun politik ve ekonomik sonuçları kati bir hükme varılabilecek ölçüde açıklık taşımamaktadır.

GELECEK YAZI

REFORM, GELENEK VE ANADOLU

öhhöööö

Hüseyin Korkmazgil

LESSE LÜP LÜP LESSE CUP CUP

En çok korktuğumuz yere gitmişti. Üzgündüm. Burnumun dibini gördüğüm yoktu. Biri gelip koluma girse de «Gel şekerim» dese, cehennemin dibine çek götürebilirdi beni. İşte öyle!

Otobüsten indiğimi biliyorum. Taş merdivenleri çıktığımı da biliyorum. Hattâ, salonu geçtiğimi de biliyorum, başka merdivenleri çıktığımı da... Odaya girdim ki fırdolayı dizilmişler sandalyalara, koltuklara. Kötü iş yapmağa en çok yetkisi olanlar en iyi yerlere oturmuşlar. Kimi kollarını göğsünde kavuşturmuş (Bakın, bu çok önemli!), kimi bacak bacak üstüne atmış (Haa, bakın, bu daha çok önemli!), kimi dirseklerine yumulmuş (Yazık!)... Tanımadıklarımla tanıştırıldığımı, tanıdıklarımla el sıkıştığımı, gösterilen yere oturduğumu biliyorum. İşte asıl ondan sonrasını biliyorum. Meğer ben, vinileks kaplı bir sandalyaya değil; koskocaman, vatan kurtaran bir konunun üzerine oturmuşum!..

Odada bir Temelli, bir Kafatasçı Temelsiz, bir Hukuk Fakültesi asistanı, bir S.B.F. öğrencisi, bir avukat, bir öğretmen, bir yazar, bir memur — nerde memur olduğunu bilmiyorum—, üç tane memur adayı — nerde çalışacaklarını bilmiyorum —, bir gazeteci vardı. Belki daha başkaları da vardı, fakat konu öylesine kocamandı ki, maateessüf unuttum başka kimlerin bulunduğunu.

Konuşan Temelli'ydi. Öncesini bilmiyorum, şöyle diyordu:

— Ben ne liberalistim, ne antiliberalist... Ben ne marksistim, ne.. Yâni, marksist değilim demek istiyorum. Ben düpedüz sentezciyim. Kelimenin mutlâk mânasiyle sentezci. Liberaller ne derler? Lesse passe, lesse fer... Yâni..

S.B.F. öğrencisi mırıldandı:

— Lesse lüp lüp, lesse cup cup..

Yanındakiler gülünce, Temelli safi kulak kesildi:

— Anlamadım?

Anlıyan, anlamıyan bastı kahkahayı. Memur adaylarından biri, elini ağzına doğru armut gibi yaptı:

— Yâni lüp lüp, beyfendi... Hani, var ya... Cup cup... Sen kazan, ben yiyim. Lüp lüp..

Kafatasçı Temelsiz kaşlarını çattı:

— Böyle ilmî konuları dejenere etmeyin rica ederim, dedi. Lesse passe, lesse fer demek varken... İşte bunun için kalkınamıyoruz!

Temelli:

— Liberalizmin bir ucu hırsızlığa dayanır. Binaenaleyh..

Kafatasçı Temelsiz hopladı:

— İstirham ederim, istirham ederim! Partimi tenzih ederim. Gerçi partimin tutumu da liberaldir ama... Hem sonra, bendeniz orta çizginin pek az sağındayım. Hiç kimse beni sağın sağında diye itham edemez.

Temelli:

— Fakat beyfendi, sizin partiniz tam liberal sayılmaz ki... Sizin partiniz, ortanın birazcık sağında, hattâ birazcık sağ ilerisindedir. Binaenaleyh... Evet, şunu belirteyim ki, bizim, yâni memleketin durumu ne tam sağa, ne de tam sola gitmeğe elverişlidir. Biz ortadan gitmek zorundayız. Liberalizm kolay yoldur. Sosyalizm de kolaydır. Biz Türk milleti olarak, hiç bir zaman kolayı tercih edemeyiz. Bizim tarihimiz ve geleneklerimiz daima en güç yolu seçmemizi emreder. Binaenaleyh, biz orta yolu, yâni en güç yolu seçmiş bulunuyoruz. Mister Kennedy der ki, orta yolda güç yürünür.

Yazar atıldı:

— Şu orta yolu açıkça tanımlar mısınız beyfendi... Ayakyolu gibi birşey mi bu? Hani, sıkışınca gidilen...

— Haa, evet, öyle birşey... Gibi gibi... Yâni, karma sistem... Yâni ne sağda, ne solda .. Ne ilerde, ne geride... Ne yukarda, ne aşağıda... Bilmem anlatabiliyor muyum? Fakat bunun dozunu tâyin etmek öyle kolay değildir. Bir bakarsınız, yüzde biri devletçilik, yüzde doksandokuzu özel teşebbüs olmuş. Efendim? Bir bakarsınız, yüzde kırk dokuzbucuğu özel teşebbüs, yüzde ellibuçuğu devletçilik olmuş. Ucunu kaçırmağa gelmez! Onun için, biz, hükûmet olarak, bugün, ortanın azıcık solunun birazcık sağında ve ilerdeyiz.

Herkes gözünü yummuş, zikir çeker gibi, Temelli'nin tanımladığı yeri bulmağa çalışıyordu. Öğretmen bacak değiştirdi ve sordu:

— Affedersiniz, kaç santim solunda ve kaç santim sağında?

Temelli, parmaklarını boşlukta pergelledi:

— Eh, tahminen bir karış kadar... Belki de bir Süyem... Yâni, şu kadar işte... Ama bu, duruma göre değişebilir, kat'i değildir.

Hukuk Fakültesi asistanı hop oturup hop kalkıyordu. Bir ara söze girebildi:

— Müsaade buyrulur mu efendim, birşey arzedeyim...

Temelli ile Kafatasçı Temelsiz «Hayhay» makamında bacak değiştirdiler. Asistan hızlıca başladı:

— Bendeniz, Ord. Prof. Yalçın Ayaydın'ın talebesiydim. Yalçın Ayaydın DePe devrinde anlaşılamadığı gibi, bugün de maalesef anlaşılmış değildir.

Birkaç kişi birden:

— Lesse lüp lüp, lesse cup cup..

Asistan, sesine daha ağır bir ton vermeğe özenerek:

— Yalçın Ayaydın liberaldir. Fakat hiç bir zaman tam liberaldir denilemez. Yalçın Ayaydın, ortanın azıcık sağının birazcık solunun, tahminen birkaç santim ilerisindedir. Ayaydın, devletçiliği de redder, liberalizmi de... Ayaydın, kelimenin tam mânasiyle Atatürkçüdür. Yâni, liberal devletçi... Nitekim, Atatürk de liberal devletçiydi. Atatürk, kendi şahsına münhasır bir yol tutturmuştu. Bu, klâsik iktisat kitaplarının hiç birine girmez. Atatürk hiç bir zaman ifrata kaçmamış, ortanın soluyla, ortanın azıcık sağı, ama daha çok sol ilerisinin birazcık üstünde ve yukarısında bir çizgi tâkip etmiştir. Ben de şahsen, memleketi kurtaracak yolun bu yol olduğuna bütün kalbim ve vicdanımla inanmış bulunuyorum.

Biri fısıldadı:

— Bu ayıp da sana yeter!

Asistan devam etti:

— Yalçın Ayaydın'ı anlamıyorlar. Kendisi de gururuna yedirip, kendini anlatmak lüzumunu duymuyor. Yalçın Ayaydın'ı bu dünyada sadece iki kişi var anlıyan. Bu ikiden biri olmakla her zaman övünebilirim. Yalçın Ayaydın diyor ki...

Solumdaki memur adayı ortaya mırıldandı:

— Lesse lüp lüp, lesse cup cup..

Asistan küplere bindi birden:

— Saçma! Yalçın Ayaydın hiç bir zaman lesse lüp lüp değildir. Hattâ, lesse cup cup da değildir. Yalçın Ayaydın ne sağdadır, ne solda. Ne ilerdedir, ne geride. Ne yukardadır, ne aşağıda. Yalçın Ayaydın, ortanın on santim sağının beş santim solunun üçbuçuk santim ilerisinde ve birazcık yukarısındadır. Sayın Senatör de zaten bu yolu belirtmişlerdi, di mi efendim?

Temelli:

— Yooo! Yanlış anlaşılmasın... Ben pek o tarife girmem. Ben, ortanın tahminen on santim sol ilerisinin yedibuçuk santim kadar sağında ve yukarlarda bir yerdeyim. Ama, öğretmen beyin dediği gibi lesse lüp lüp, lesse cup cup değilim ve de olamam. Buna karakterim müsait değildir. Esasen İsveç sosyalizmi ve Batı Almanya liberalizmi ve hattâ Kennedy'nin tâkip ettiği yol, bugün, geri kalmış memleketlerin tercihen kullanacakları yoldur. Sağlam, dayanıklı ve kullanışlı...

Bir memur adayı:

— Birazcık aşağı inseniz, birazcık da sola gelseniz ne olur beyfendi?

— Yooo, katiyyen olmaz! Ben yerimden memnunum azizim..

S.B.F. öğrencisi:

— Bugün iktidarın takip ettiği yolu nasıl formüle edebiliriz efendim?

Kafatasçı Temelsiz:

İktidar maalesef yolsuzdur kardeşim... İdâreci zümre temiz ırktan olmadıkça... Hem, sonra, bir memlekette ferdî teşebbüse ne kadar çok yer verilirse, o memleket okadar süratle kalkınır. Devletçilik dedikleri nesne, özel sektörün emrinde olmalı ki...

Birkaç kişi birden:

— Lesse lüp lüp, lesse cup cup.

S.B.F. öğrencisi, Temelli'ye:

— Siz, ortanın tahminen on santim sol ilerisinde olduğunuzu...

Temelli, bacak değiştirdi ve elini kaldırdı:

— Hayır hayır! Yanlış anlaşılmak istemem... Ben ortanın tahminen on santim sol ilerisinin yedi buçuk santim kadar sağında ve yukarlarda bir yerdeyim. Bu hiç bir zaman marksizm değildir. Esasen marksizm bugün için iflâs etmiş bulunmaktadır. Lutenka ve Biyerninef ve hattâ Atmarecebof marksizmi tamamen hükümsüz kılmışlardır. Şöyle ki: Marks, ihtilâli İngiltere ve Almanya için düşündüğü halde, ihtilâl Rusya'da çıkmıştır. Bu, Marks'ın iflâs ettiğini gösterir. Lutenka ve Biyerninef ve hattâ Atmarecebof, sentezin bir noktada antitez olduğunu ispatlamış bulunuyorlar. Peki, sonra ne olacak? Sentez antitez olursa, antitez de tez olursa... Efendim?

Odayı bir mırıltıdır doldurdu:

— Tez, antitez, sentez..

— Daha tez, biraz daha tez, ültra-tez...

— Sentez antitez, antitez sentez...

— Estetik, sentetik, asetilen...

— Lesse lüp lüp, lesse cup cup..

S.B.F. öğrencisi:

— Peki beyfendi, antitezin sentez olması neyi gösterir? Yâni, biz şimdi kalkınamıyacak mıyız?

Temelli, hızla bacak değiştirdi:

— Hayırr!.. Kalkınmasına kalkınacağız elbet de... Fakat, demek istiyorum ki, Marks iflâs etmiştir. Hele Türkiye, Das Kapital'in hududları içine hiç girmez.

Kafatasçı Temelsiz:

— Tabii!.. Vatan ne Türkiye'dir Türklere, ne Türkistan. Vatan... Vatan...

Asistan:

— Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir, Turan!

— Bravo! Ne asistanısınız siz?

— Roma Hukuku...

Bu sırada pencereden dışarıya bakmakta olan bir memur adayı, heyecanla ellerini çırptı:

— Culuklara bakın, culuklara! Ühüüüü, bir sürü.. Ulan, amma da besililer be!

Birkaçı kalkıp baktı. Biri:

— Onlar hindi be, culuk değil.. Culuk daha başkadır. Sen hiç culuk gördün mü?

Asistan, Temelli'ye:

— Yalçın Ayaydın diyor ki, ferdî hürriyetin bulunmadığı yerde toplumsal hürriyet olamaz. Kabiliyetler ancak ferdî hürriyetle gelişebilir. Bu itibarla, Adam Simit'in çizdiği yolda.. Ve hattâ, Rikardo ile Keynes..

Gazeteci:

— Simit ve ümit... İşte bizi yaşatan!

Temelli:

— Gazeteciler şimdi iyi para alıyorlar sanırım?

Gazeteci:

— Evet... Kâğıt üstünde öyle... Adam Simitin simidine yapışanlar, bizi nerdeyse ümitten de yoksun bırakacaklar. Bugünkü durumdan memnun musunuz beyfendi?

Temelli, bir an durdu, sonra hızla bacak değiştirdi:

— Sakın bizi ithama kalkısmayın, dedi. Tiren kalkmış gidiyordu, biz hemen atlayıverdik. İşte bizim rolümüz... Yâni, şef-tirenlik...

Bir memur adayı parmak kaldırdı:

— Peki, nere gidiyor bu tiren, beyfendi?

— Valla, nere gittiğini bilmem... Yalnız, gidiyor; durduğunu sanmıyorum. Fakat bütün suç aydınlarda!

Asistan hop oturup hop kalktı:

— Yalçın Ayaydını tenzih ederim efendim! O eskiden de anlaşılamamıştır, şimdi de anlaşılamıyor. Yalçın Ayaydın liberal devletçidir. Eğer Yalçın Ayaydın'a danışmış olsaydınız...

Yine bir mırıltı dolaştı:

— Lesse lüp lüp, lesse cup cup.

Asistan iyice kızmıştı:

— Ne yâni, diye bağırdı, bu memleketi merksist metodlarla mı kalkındırmak istiyorsunuz?

Kafatasçı Temelsiz:

— Allah göstermesin; Tanrı Türkü korusun...

Herkes birbirine baktı.

— Sen nerdesin?

— Ben ortanın bir karış sağ ilerisinde ve yukarlardayım. Ya sen?

— Valla hiç düşünmedim amma. Galiba ortanın birkaç santim sol ilerisindeyim ben. Sen nerdesin Osman?

— Ben mi? Ben tam ortadayım kardeşim... Rahmetli babam derdi ki, ne ileri git ne geride kal, ortadan git. Herşeyin en tatlı yeri ortasıdır. Onun için ben ortacıyım. Sen nerdesin Hüseyin?

— Ben şimdilik burdayım... Akşama da herhalde Dazlak'ın meyhanesinde olurum. Ondan sonra, niyetim Mustafa'ya gitmek...

— Sen uyu!... Tiren kalkalı kaç saat oldu, biliyor musun?

Tiren sözünü duyan Temelli:

— Biz birşey yapmış değiliz kardeşim, dedi. Ne diye övünelim? Tiren kalkmış gidiyordu, biz de varıp atlayıverdik. Bizim rolümüz şef — tirenlikten öteye gitmedi. Amma, gerçekten de aydınlarda iş yok. Eğer...

Asistan yine hopladı:

— Yalçın Ayaydın'ı tenzih ederim beyfendi! O hiç bir zaman anlaşılmamıştır ve de anlaşılamıyacaktır.. Bugün Batı sosyalizmi tamamen liberaldir. Gezip gördüğüm memleketlerde..

Kalktım. Temelli'ye bakarak:

— Ben izin rica ediyorum beyfendi, dedim. Tirene yetişmem lâzım da...

Ve çıktım. Arkamdan birer ikişer dağıldılar.

Bulvarda yağmur vardı.

AVRUPA BİRLİĞİ

Alman — Fransız anlaşması

Geçen hafta başında Batı Almanya Şansölyesi Adenauer ile Fransa Cumhurbaşkanı General De Gaulle iki ülke arasındaki bin senelik husumeti ortadan kaldırıcı bir anlaşma imzalayıp, çok sıkı işbirliğine karar verince, Amerikan resmi çevreleri daha önceki «ağızlarında» değişiklik yapmak zorunda kaldılar. Oysa iki lider karşıkarşıya oturdukları zaman Kennedy'ye yakınlıkları ile tanınan Amerikanın şöhretli yazarları, Adenauer'e ihtar ediyor «Vereceğin kararı dikkatle takibediyoruz» diyorlardı.

Amerika'yı endişelendiren, General De Gaulle'ün son basın toplantısında sarfettiği sözlerdi. De Gaulle Avrupa'nın başının çâresine bakmasını, nükleer silahlara sahip Birleşik Amerika ile Rusya'nın günün birinde tam anlaşmaya varıp diğer ülkeleri yalnız bırakmalarının, dünya politik kavramlarının tamamiyle değişmesinin mümkün olduğunu söylemişti. Bu sözlerden Amerikan yorumcuları artık iki ülkenin münasebetlerini Amerikanın tutumu karşısında şüphe duyma üzerine bina etme kararında oldukları neticesini çıkarıyorlardı. Bundan dolayıdır ki Amerika'ya daha yakın saydıkları ve daha «az âsi» buldukları Adenauer'in dikkatini çekme lüzumu hissettiler. Makalelerine «Bizim kim olduğumuzu sanıyorlar?» diye başlıkla rkoydular.

General De Gaulle

Şansölye Adenauer

«Büyük Avrupa» ya doğru!...

General De Gaulle Amerika'nın iki teklifini — birinci İngiltere'nin Ortak Pazar'a alınması, ikincisi NATO içinde çok taraflı vurucu bir nükleer kuvvet teşkili — reddederken, gelecekte tasarıların tatbik mevkiine koymak için kime dayanacağını iyi hesaplamış olmalıydı. Avrupa Birliği için Alman — Fransız işbirliğini temel şart olarak görüyor, bu kuvvetli temel üzerine diğer Avrupa ülkelerini toplayabileceğini hesaplıyordu. Adenauer ile imzaladığı anlaşmaya gayesinin gerçekleşmesine yardım edecek esasları dahil etti.

Anlaşma birleşmeyi öngörmüyor. Hatta dış politikada dahi birliği sağlamağa matuf hususları içinde bulundurmayan bir cins gevşek «Ortaklık» tesis ediyor. Bununla beraber çok geniş bir sahada - Dışişleri, Savunma, Ekonomi, Kültür, İlim, Eğitim ve gençlik konularında — işbirliğini, yakın teması gerekli kılıyor. Nükleer silâhlar konusu anlaşma dışında bırakılmış, fakat ortak silâhlanma projeleri ve bunların finansmanı istendiği takdirde Alman yardımının Fransız vurucu nükleer kuvvetine akmasını sağlayacak.

Fransız — Alman anlaşması genel olarak Batı âleminde memnu niyetle karşılandı. Kurulması tasarlanan Avrupa Birliğinin Almansız veya Fransasız olmayacağı biliniyor. Ancak bilhassa Anglo — Sakson çevrelerinde beliren önemli bir endişe var. Fransız — Alman işbirliğinin Avrupa'da birlik yerine bir «Hegemonya» yaratmasından korkuyorlar. Bunun için de Birleşik Amerika, İngiltere'nin Ortak Pazara alınması hususunda israr ediyor.

Şimdilik Adenauer'in tutumu İngiltere'nin Pazara alınması istikâmetinde. Bu husus gerçekleştiği takdirde gerçek bir Avrupa Birliğinden bahsetmek daha kolay mümkün olacak. O zaman De Gaulle'un endişelerini muçip olan Amerika'nın Avrupa'yı yalnız bırakmasından doğabilecek tehlikeler de daha kolay önlenebilecek

FRANSADA SOLUN DURUMU

En uzun yıl

Geçen Kasım ayında yapılan Fransız genel seçimleri sonucunda General De Gaulle'e kayıtsız şartsız bağlılıktan başka programı olmayan U.N.R = yeni Cumhuriyet için Birlik Partisinin Parlamentoda çoğunluğu sağlaması, komünistler dışındaki solcu yazar ve düşünürleri harekete geçirdi. Bunların başında, haftalık «L'Express» dergisinin başyazarı J.J. Servan — Schreiber de var. Seçimlerden sonra «iyi bir ders» başlığı altında yayınladığı yazısı Fransadaki ilerici çevreler arasında büyük bir ilgi ile karşılanan yazarın bu defa aynı dergide, 1963 yılının solcular için kesin bir önem taşıdığını belirten bir makalesi çıktı. «En uzun yıl» adını taşıyan bu yazının Türk ilerici aydınlarını ilgilendirecek parçalarını özet olarak yayınlıyoruz.

Her taraftan duyulan tenkid şu: Cezair savaşı sona erdikten ve seçimleri U.N.R. ezici bir şekilde kazandıktan sonra, Sol'un yapacağı ne iş kaldı: Sol'un muhtevası ne olmalı, savaşı nasıl yapmalı? Sol'un şu kararsız, parçalanmış, birbirine düşmüş haline bakın. —

Bu soruları soranlar, bu şikâyetleri yükseltenler, haklı olarak, Sol'un De Gaulle'cüler karşısındaki tutumunu yeniden tayin etmesini, kendine bir program çizmesini, kısacası uyanmasını istiyorlar. Biz bu işi tek başımıza yapmak iddiasında değiliz. Bunun için çok adama ve zamana ihtiyaç var. Fakat, yeni yılın bu ilk haftasında sükûnetle düşündüğümüz zaman görüyoruz ki, meselenin çözümlenmesi çok güç olsa bile, açık olarak ortaya konması sanıldığı kadar zor değildir.

Meselenin bir muhtevası, bir de metodu var. Muhteva alabildiğine açık ve aydınlık: İktidar tamamen büyük iş adamlarının, büyük bankaların, büyük sanayiin, silâh tüccarlarının menfaatini temsil eden bir politik örgütün elindedir. Fransayı bugün vaktiyle Başkan Eisenhower'in tehlikesine işaret ettiği bir «Sınai - askeri» kudretin temsilcisi durumundaki U.N.R. partisi idare ediyor.

Bu parti muhafazakâr ve gerici midir? Hayır. «Figaro» gazetesini ve M. Pinay'i korkutan bir parti muhafazakâr olamaz. Tersine, U.N.R. dinamiktir, çağına uygundur. Öyle ise bizi ondan ayıran nedir? Biz bu partiden esasta ayrılıyoruz, çünkü o tamamen büyük imtiyazların, çıkarların hizmetindedir. Şüphe etmiyelim ki U.N.R. Fransız ekonomisinin gelişmesini sağlıyacak, kasaları dolduracak kudrettedir. Ama hangi kasaları? Bütün mesele buradadır.

Fransanın son bir yıllık kalkınma hızı yüzde 6'yı bulmuşsa, bundan kim faydalanıyor? Bence, bütün Fransızlar ama ortada bir nisbet meselesi var: De Gaulle rejiminde kalkınma hızının yüzde 2 ilâ 3'ü halkın yaşama seviyesinin yükselmesine, geri kalan yüzde 3 ilâ 4 ise büyük ağaların cebine gidiyor. Bunun mânâsı şu: Kalkınma kârlarının yarısı Fransız halkının yüzde 90 ının, öteki yarısı ise yüzde 10 u temsil eden mutlu azınlığın malı oluyor. Bu rakamlar aslında gerçeğin üstünde değil altındadır. Zaten resmi istatistikler de şunu açıkça gösteriyor ki, kalkınma hızı arttıkça, rahat yaşayan ve servet biriktirenlerle kıt kanaat geçinenler arasındaki uçurum kapanacağı yerde gitgide genişlemektedir.

Şu halde, mütevazı ve realist olalım. Sol hareket kendisine tek cümlelik bir siyasi savaş programı çizmek isterse bunu kolayca yapabilir. Meselâ der ki, biz bu nisbeti temelinden tersine çevirmek istiyoruz. Yâni milli gelir yılda yüzde 6 bir artış gösteriyorsa bunun yüzde 5 i halkın büyük çoğunluğuna, yüzde 1 i de büyük tüccara gitmelidir. Ancak bu şekilde, yavaş yavaş fakat durmadan sosyal adalet yolunda ilerlemiş, herkese eşit şans tanıyan bir rejime yönelmiş oluruz.

Bu yüzde 6 kalkınma hızında yatırımlarla tüketimin paylarını ayırmak lâzım, diyenler çıkabilir. Ama sonuç değişmez, çünkü tüketilmeyip yeni yatırımlara tahsis olunan servetlerin bir kısmı kamu yararına geçse bile, öteki kısmı doğrudan doğruya ve kontrolsüz olarak büyük servet sahiplerini besler.

Yukarıda söylediğimiz nisbet değişimi politikacılara ve iktisat uzmanlarına göre, gerçekleştirilmesi son derece karışık işlemlere bağlı bir iştir. Bunu yapabilmek âdeta yeni bir toplum yaratmak demektir. Evet, bu böyledir, fakat önümüzdeki yıllarda bizim kuşağımız bunu başardığı takdirde, yepyeni, sonsuz imkânlar önümüze açılacak toplumun bünyesi bütün cepheleriyle, sosyal, ahlâki, insani veçheleriyle topyekûn değişecektir.

Dâvanın tarifi kolay, gerçekleşmesi çok güç. Şimdi muhtevadan metoda geçelim.

Sol kanat iktidara nasıl geçebilir? İktidara geçmek için nasıl hareket etmelidir?

Burada da meseleyi basite irca etmek lâzım. Önümüzde seçimlere üç yıl var. Bu kısa zaman içinde, terakkiye ve sosyal adalete inanmış adamlar arasından - yâni solculardan - yetkili, tesirli, halkçı büyük menfaatçilerin karşısına demagojiye kaçmadan fakat hiç bir tâviz vermeden dikilen sağlam bir ekip kurmak ve bu ekibin etrafında kuvvetleri birleştirmek. Seçimlere böylece girmek, Zafere ulaşılırsa yeni problemler ortaya çıkacaktır. Yeni ve çözülmesi çok güç problemler. Fakat bunlar bugünün meseleleri değildir.

Bu büyük siyasi teşebbüs için 1963 yılı tıpkı 6 Haziran 1944 gününün Müttefik kuvvetler için haiz olduğu önemdedir. Fransa sahillerine ilk çıkarma yapılan o gün hakkında Mareşal Rommel şu kehanette bulunmuştu: «Çıkarma günü kat'i neticeli olacaktır. Eğer o günün akşamında müttefikler sahilde tutunamamışlarsa belki de bir daha hiç bir zaman buna muvaffak olamıyacaklardır. Fakat bir, iki köprü başı kurabilirlerse biz mahvolduk demektir. Belki de daha uzun aylar geçecek, birçok savaşlar verilecektir fakat harbin kaderi o gün belli olacaktır. Onlar için de, bizim için de o gü nen uzun gün olacaktır.»

Eğer 1963 yılı takviminin son yaprağı koptuğu gün sol kanat ekibini kurmamışsa, ilk direklerini dikmemişse, aralarındaki ayrılıkları gidermemişse, 1965 için departı kaçırmış ve çok geç kalmış olacaktır. Ekip kurulmuş, etrafında kümelenme sağlanmışsa, ümide yer vardır.

Geleceğin tarihçileri bu yıla karar yılı gözüyle bakacaklardır. Fransanın bugünkü hâkimleriyle sosyal adaletsizliği hafifletmek için iktidara geçmek isteyenler arasında enerji yarışması başlamıştır. Onlar için de, bizim için de bu yıl en uzun yıl olacaktır.

İRAN

Keşmekeş

Muhafazakâr İngiliz gazetesi «Daily Telegraph»ın da işaret ettiği üzere feodal bir düzenin hâkimiyetinde bulunan İran gaflet uykusundan uyanmaktadır. Gerici kuvvetlerin kadınlara oy hakkı verilmesini önlemek için dahi çeşitli gürültüler yaptıkları, olaylar çıkardıkları bu ülkede ciddi sosyal reformlara girişmek cesaret isteyen önemli bir dâvâ. Gericiler kadınlara oy hakkı tanınmasını önlemek için harekete geçtikleri zaman, asıl hedefin toprak reformu olduğu biliniyordu. Bu kez girişilecek reformun bir aldatmaca ve göz boyamaca olmadığı anlaşılmış ve gericiler; toprak ağaları, büyük sermaye sahipleri, din ululari ve mollalardan meydana gelen malûm cepheyi kurmuşlardı.

Bu madalyonun bir tarafıdır. Fakat Şaha, ilerici kuvvetler de karşıdır. Reform hareketiyle dayandığı geleneksel kuvvetleri ayaklandıran Şah, işin ciddiyetine ve samimiyetine ilerici kuvvetleri de inandıramamıştır. Özellikle Üniversite gençliği Şahın tamamen aleyhindedir. İlericiler, «Şaha hayır, reformlara evet» diyor. İlericiler, bir an önce seçim yapılmasını istiyor. Şah ise, reform projelerini referanduma sunarak seçimleri geçiştirmek istiyor. Böylece Şah sağdan ve soldan gelen iki ateş arasında kalmıştır.

Cumartesi günü yapılan reform çoğunlukla kabul edildi. Reform tasarıları şunlar:

1 — Toprak Reformu Kanununun genişletilmesi.

2 — Özel mülkiyette bulunan ormanların devletleştirilmesi.

3 — Arazi ve mülk sahiplerinin devletleştirilmiş fabrikaların yardımı ile tazmin edilmesi.

4 — İşçilerin, işletmelerin kârlarına ortak olması,

5 — Seçim kanununun yeniden hazırlanması.

6 — İrfan ordusunun kurulması.

Yeni toprak reformu kanununa göre, mal sahipleri 30 — 500 hektardan fazla toprağa sahip olamıyacak. Bu toprakları işletmiyen toprak sahipleri ise ya kiraya, ya yarıcıya verecek; ya da satacaktır. Fazla toprakları ellerinden alınan ağalar 10 değil 15 yılda tazmin edilecek. Dini vakıflara ait topraklar satılamıyacağından 99 yıl süre ile kiralanacak. Yeni toprak reformuna ayak uyduranlardan biri de Dr. Musaddık. *Eski Başbakanın çocukları*, babalarına ait beş «Köy»ü hükûmete teslim ettiler.

Zanjan'da toprak dağıtan Şah, babasından miras kalan ormanları asıl sahibine yani ulusa iade ettiğini açıkladı ve ormanların devletleştirilmesinde ilk önemli adımı attı.

Bu arada işçilerin sosyal sigortalara üye olması, köy kooperatiflerinin bütün ülkeye yayılması için çalışmalara başlandı.

Bütün bunlar, çok iyi çok güzel. Hepsi de ileri yönde reformlar. Yalnız Şah, bu reformları hangi sosyal kuvvetlere dayanarak başarabilecek? İleri reformlar, ileri kuvvetlere dayanarak yapılır. İlahi kudretlere sâhip olmadıkça, ileri kuvvetlere cephe alıp, ileri reformlar yapılabildiğini tarih yazmıyor.

"Kelleci Memet" üzerine

Son yıllarda mameleketimizde edebiyat genel bir durgunluk geçiriyor. Şiir hemen hemen yok oldu. Hikâye de öyle, eleştirme ve deneme de. Buna karşılık edebiyatın şöyle böyle canlılık gösteren dalları da var. Örneğin oyun yazarlığı. Bu durgunluğun içinde iki dal var ki, canlılığını koruyor, günden güne de gelişip açılıyor: Roman ve mizah.

Roman da mizah da son sekiz on yıldır edebiyatımız içindeki en parlak devirlerini yaşıyorlar. Günden güne de gelişiyorlar. Gerçekten güçlü, gerçekten Batı ve Doğudaki roman ve mizahla boy ölçüşebilecek eserler ortaya çıkıyor. Ne var ki, bütün bu eserleri verenler de genç kuşaklardan değil. En azından dünkü kuşağın yazarları. Aziz Nesin de böyle, Kemal Tahir de, Yaşar Kemal de, Orhan Kemal de. Yeni kuşaklar şiirde, eleştirmede, denemede daha kendilerini bulamadı, roman ve mizah yazarlığına ise başlayamadılar bile. İşte edebiyatımızdaki durgunluk buradan geliyor.

Edebiyatımızdaki bu durgunluğu sadece bazı eski kuşak yazarları zaman zaman yırtıyor, ortaya gerçekten göz kamaştıran bir eserle çıkıveriyorlar. Edebiyat dünyasının tek hareketi de bunlarınki oluyor. Üst yanı küçük dedikodular, sen - ben kavgaları, birbirlerinin ne dediklerini dahi anlamayan bir sürü karalamacı.

İşte bu karamsar tablonun içine son günlerde bir yeni ışık düştü. Kemal Tahirin yeni bir romanı Remzi Kitabevi tarafından yeni Türk Yazarları serisi arasında yayınlandı. Kelleci Memet, yazarın kitap haline getirilen ve çoğu iki kere basılan romanlarının dokuzuncusu

Kemal Tahir bugüne kadar sekizi roman, biri de büyük hikâyelerden meydana gelen kitaplarında kendisine iki insan tipi seçmiştir. Bunlardan biri Orta Anadolu insanı, bu insanın kaderi ve yaşayışı, diğeri de Meşrutiyetten gelip Kurtuluş Savaşını geçiren İstanbul insanıdır. Sağır Dere, Körduman, Rahmet Yolları kesti, Yedi Çınar Yaylâsı, Köyün Kanburu ve son olarak Kelleci Memet'in kahramanları Orta Anadolu insanlarıdır. Köylülerdir. Esir Şehrin İnsanları, Esir Şehrin Mahbusu, henüz kitap hâline getirilmeyen ama bir gazetede yayınlanan Yorgun Savaşçı ise, İstanbulluyu ele alır. Kemal Tahir birinci tip romanlarında yer yer ikinci tipine, ikinci tip romanlarında da yer yer birinci tipine de yer vermektedir.

Edebiyatımızın roman dalının, gerçekten sayısı üçü beşi geçmeyen ünlü kaleminin en önde gelenlerinden biri ve belki de birincisi olan Kemal Tahir'in romanlarında burcu burcu tüten şey gerçekçilliği, muhayyileye yer bırakmayışı ve yalın gerçekleri ustaca bir kompozisyonla göz önüne koyuşudur. Kemal Tahir, bütün romanlarında olduğu gibi, Kelleci Memet'te de şiirden, romantizmden uzaktır. İşlediği konuyu takır takır ve oldukça kuru bir üslûpla ortaya koymakta, buna karşılık, ele aldığı tipleri, ancak büyük romancılarda görülen bir maharetle didik didik etmektedir. Diğer romanlarında olduğu gibi, Kelleci Memet'de de Kemal Tahir soyut tipler yaratmamaktadır. Yaşayan veya bir zamanlar yaşmış olan tipleri kendi hayat hikâyeleri içinde nasıl yaşamışlarsa, nasıl yaşamaları gerekiyorsa öylece okuyucunun gözleri önüne koymaktadır. Galiba da, takip ettiği bu yol en sağlam yoldur.

Kelleci Memet'de anlatılan şudur: Çankırı Köylerinden birinde bir delikanlı hapishaneye düşmüştür. Suçu, yanında yanaşma olarak çalıştığı ağasını kıskançlık sebebiyle öldürmesidir. Yaşının küçük oluşu, dolambaçlı bazı tahrikler Kelleci Memed'in altı yıl gibi oldukça az bir ceza yemesine yol açmıştır. Kelleci Memet, ergenlik çağını yeni atlatan, kavruk, cahil ama vücutça iyi gelişmiş bir köy delikanlısıdır. Çankırı hapishanesindeki günleri hergün yeni şeyler öğrenmekle geçer. İyi niyetlidir, meraklıdır. İtilir, kakalanır, horlanır ama insanla hayvan arası inal yakıyla bütün bunlara aldırmaz. Başlangıçta, yargı organları arasındaki yazıp çizişmenin uzaması ve mahkûmiyetinin kesinleşmemesi içinde, paçayı ucuz kurtaracağı kanısındadır. Hapisten çıkacak köyüne dönecek, kasıtla öldürdüğü ama yargıç karşısında kaza ile öldürdüğünü ileri sürdüğü ağasının üvey kızıyla evlenecektir. Düşleri, hayalleri hep bu zemin üzerinedir. Hapishanede okuma yazma, sanat öğrenme çabasına kapılır. Didinir, uğraşır. Kendisine kolaylık gösteren başka mahkûmlar da vardır. İstanbullu Gazeteci Selim Bey, kendi köylüklerinden Hatip Hoca ona yüz vermeyen, ama pek de belli etmeden onu kollayan insanlardır. Kelleci Memed'i hapishanede sevenler kadar sevmeyenler, çekemeyenler, sömürmek isteyenler de vardır. Kemal Tahir romanında bütün bunları o çevrenin diliyle ve bir objektif sadakatiyle, ama lüzumsuz bilgileri, lüzumsuz tasvirleri süzüp atan bir objektif sadakatıyla okuyucunun önüne koyar.

Günün birinde Kelleci Memet'in mahkûmiyetinin kesinleştiği haberi gelir. Bunu, uğruna babalığını öldürdüğü kızın, öldürdüğü adamın oğluyla evlendiği haberi takip eder. Kelleci Memet Çankırı hapishanesini bırakır kaçar.

İkinci Dünya savaşının başladığı ilk yıllarda Çankırı hapishanesindeki bu olayı Kemal Tahir öylesine duru, öylesine başarılı canlandırmıştır, çerçeveyi öylesine iyi çizmiştir ki, Kelleci Memet'i okurken okuyucu, ister istemez kendini çok kere gazeteci Selim Beyin, Kelleci Memet'in, Hatip Hocanın, Cinci Nezirin, Terzi Bekir Ustanın, Şeker Eminin havasına girmekte, Çankırı Hapishanesinin avlusunda kafese kapatılmış bir kuş gibi hissetmektedir. Kellecinin hapishaneden kaçışı, kuşun kafesinden pır diye çıkışına benzemektedir. Roman, jandarmaların, gardiyanların Kelleci'nin peşinde bir sürek avında iz sürer gibi iz sürümeleri temi arasında son bulmaktadır. 18 sındaki genç irisi Kelleci yakalanır mı yakalanmaz mı, öcünü alır mı almaz mı? Bu soruların cevabı verilmemiştir. Balzac gibi, seri ve sürekli romanlar yazma yolunda olan Kemal Tahir, pek muhtemeldir ki, ilerde bir başka romanında bu sorunun cevabını verecek, çevreyi bir kere daha dile getirecektir.

Kısaca söyleemk gerekirse, memleket gerçeklerini kitaptan öğrenmek zorunda olanlar için Kelleci Memet, mutlak okunması gereken bir kitaptır. Memleket gerçeklerini bildiklerini sananlar da bu kitabı okumalıdırlar. Zira okudukları zaman göreceklerdir ki, görüldükleri sanılan pek çok gerçek soylu bir romancının kalemiyle çok kere görüldü sanılandan daha derinlerdedir.

Kemal Tahir

"Sanat ve Sosyalizm"

Selâhattin HİLÂV

Sanat yaratışları alanı, gerici düşünceyle, bilimci ve ilerici düşüncenin üzerinde savaştıkları son alanlardan biridir. Düşünceden çok duyguya, kavramdan çok imgeye (imaja) dayanan sanat yaratışını, bilimin aydınlığına çekerek incelemek kolay olmamıştır. Bu güçlüğün kaynağını toplum içindeki belli bir takım sınıfların toplum gerçeklerinin açıklanmasından tedirgin olmasında aramak gerekir. Ama bugün, bir takım toplum gerçeklerinin, bilim ve düşünce alanı dışında bırakılmak istenmesinin nedenini bile yine bilimle açıklayacak durumdayız. Bilimin, tabiat gerçeklerinden yüz yıllarca sonra toplum gerçeklerini irdeleyebilmesinin, tarihi gelişmede belirli güçlerin ortaya çıkmasıyla mümkün olduğunu biliyoruz artık. Din, hukuk ve felsefenin yanı sıra sanatı doğuran koşullar (şartların) ve bu kurumların toplum hayatında oynadığı gerçek rol ancak on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkarılabilmiştir. Böylece, insanın kendi ürünü olan ama yaratıcısından kopup ayrılarak bu yaratıcıyı egemenliği altına almış bulunan kurumlara karşı hiç olmazsa düşünce alanında kesin bir yengi kazanılmış oluyordu. Başka bir deyişle, insan, kendi toplumsal ürünlerinin gerçek kimliklerini ortaya koyarak, özgürlüğe doğru atacağı adımın temellerini yaratmış oluyordu.

Bu açıdan ele alındığı zaman, sanat ve edebiyatın henüz anlaşılmaz ve açıklanmaz bir «duygulanma» ya da «esinlenme» (ilham edinme), ya da toplum hayatıyla hiç bir ilintisi olmayan bir yaratış gibi görüldüğü ülkemizde, ünlü bir sosyalist düşünürünün yâni Plehanov'un ve Jean Louis Lecercle ile Pierre Albouy'nin yazdıkları incelemeleri içine alan bir kitabın yayınlanması, üzerinde dikkatle ve ilgiyle durulması gereken bir olaydır.

«Sanat ve Sosyalizm» adlı bu kitabın ilk bölümünde, Plehanovun şu incelemeleri yer alıyor: Materyalist Tenkidin vazifeleri, Sanat ve Sosyal hayat, Çernişevski'nin Estetik anlayışı, Bielinski'nin Edebiyat hakkındaki fikirleri, Lanson'un «Fransız Edebiyatı Tarihi» Üzerine Notlar, Henrik İbsen, Tolstoy.

«Materyalist Tenkidin Vazifeleri»nde Plehanov, bilimsel estetiğin amaçlarını açıklıyor. «Tenkidçinin ilk vazifesi, belli bir eserdeki fikri, sanat dilinden sosyoloji diline çevirmek, belli bir edebi hâdisenin sosyolojik muadili diyebileceğimiz şeyi tayin etmektir» (S. 11) diyor. Daha başlangıçta, estetiğin, kural koyucu soyut bir arayış olmaktan çıkıp, toplumsal ve tarihi gelişmenin içine yerleştirilmesi ve somut tarih gerçekçiliği çerçevesi içinde ele alınması gerektiğini açıklıyor, Plehanov. Ne var ki, yazar, bu sözlerin hemen ardından, estetiğin sanat eserinin temelindeki toplumsal gerçeği ortaya çıkarmakla amacına ulaşmış sayılamıyacağını ve bir eseri sosyoloji bakımından ele aldığımız gibi sanat değeri bakımından da ele alarak değerlendirmemiz gerektiğini söylüyor. Yani, bir eserin niçin belli bir anlam taşıdığını açıkladığımız gibi niçin etkileme gücünü taşıdığını ve hangi eserlerin bu gücü taşıma yatkınlığını gösterdiğini de açıklamamız gereklidir. Ama böyle bir değerlendirme, soyut biçimde kural koyan, ve sanatın etkinliğini metafizik kaynaklarda arayan bir estetikle değil, yine bilimsel metodlar kullanan bir estetikle yapılabilir ancak. Yazık ki Plehanov, bütün hayatı boyunca yaptığı ve önemli örnekleri, kitapta yer alan incelemelerinde, sanatın ancak sosyolojik yönüyle ilgilenebilmiş ama bu çalışmaların ardından değerlendirme aşamasına varan bir bilimsel estetiğin ortaya konulması gerektiğini de açıkça belirttiği halde, bunu yapacak zaman bulamamıştır.

Plehanovun kullandığı metodun ilgi çekici sonuçları kitapta yer alan öteki incelemelerinde de açıkça görülüyor, özellikle «Sanat ve Sosyal Hayat» adındaki incelemede varılan sonuçlar, «Sanat için Sanat» ya da «Toplum İçin Sanat» tezlerinin hangi toplumsal koşullar içinde ortaya çıktığını ve bu koşullara göre «ilericilik» ya da «gericilik» niteliklerini taşıdığını, bilimsel bir biçimde göstermesi bakımından önemlidir. Bu araştırmanın ışığında ele alındığı zaman hem Batı'da hem de bir zamanlar yurdumuzda moda hâline gelmiş olan «Sanat, sanat için mi yoksa toplum için midir?» tartışmasının ne kadar gülünç olduğu kolayca anlaşılır.

Plehanov, Çernişevki ve Bielinski ile ilgili incelemelerinde, bu yazarların içinde yaşadıkları koşullardan doğan sınırlı estetik ve sanat anlayışlarını ele alarak, doğru ve yanlış yanlarını açıklıyor. Yine bu bakımdan, tanınmış Fransız Edebiyatı tarihçisi Lanson üzerine yazdıkları da, daha ileri ve kavrayıcı bir açıdan ele alındığı zaman bu büyük tarihçinin içinden sıyrılamadığı düşünce belirlenimlerini açığa çıkarması bakımından ilgi çekicidir.

Kitabın ikinci bölümünde yer alan ve Jean - Louis Lecercle ile Pierre Albouy'nin birlikte yazdıkları «Edebiyat İlminin Problemleri» adlı incelemede, sanatın özü, sanat eserlerinin kalıcılığı, sanatçının gerçekleştirdiği iş ve yaratıcılığın bilinci ile ilgili konular ele alınıyor. Genel bir bakışla ele alınmış olan bu konular, bilimsel bir anlayışla sanatın toplumdaki yeri ve toplumun temeline olan bağlılığını açığa vurması bakımından çok önemlidir. Özellikle, sanatçının, toplum gerçekleri üzerine bilimsel bilgiler edindikten sonra artık eskisi gibi davranarak, ne yaptığını bilmeyen sorumsuz bir insan olmaktan çıktığını ve sanatçı bilinciyle sorumluluğunun, sanat yaratışını yaşatacak temel gerçek olduğunu belirten yerler, hem sanatçılarımız hem de sanatseverlerimizi uzun uzun düşündürecek niteliktedir. Sanatçının ana sorunu olan «yarına kalma» üzerine bu incelemede şöyle deniyor. «Bir eserin asıl değerli olan yanı, geleceğe bakan yanıdır.» (S, 144) Yine aynı konuda şunlar da söyleniyor. Ancak kendisini tam dekadans halindeki söndürücü sosyal kuvvetlerin mutlak surette hizmetine hasreden reaksiyoner sanattır ki, zinde kuvvetlere karşı müdafaasını üzerine aldığı temelle beraber yok olup gider. İlerici sanat ise aksine yüzyıllar boyunca yaşamak üzere yaratır ve insanlığın kültür hazinesine yeni yeni değerler kazandırır. İlerici sanat, bunu, tekmil halkın sözcülüğünü etmek suretiyle yapar.» (S. 145)

«Yarına Kalma» sorunu ile doğrudan doğruya ilgili olan «Şaheserlerin Yaşaması» sorunu da, bu incelemede «yabancılaşma» bakımından açıklanıyor. Lecercle ve Albouy, şaheserlerin insanın kendi ürünlerinden yabancılaşması karşısında kazanılmış birer yengi olduğunu söylüyorlar. Yani her şaheser, insanın kendi kendisini benimsemesi için, tarih boyunca ileri attığı bir adımdan başka şey değildir. Yine aynı konuyla ilgili olarak, tarih boyunca yaratılmış olan şaheserlerin ancak toplumcu bir düzen içinde gerektiği gibi ve eksiksiz olarak anlaşılıp beğenilecekleri, çünkü insanın kendi öz benliğine, ancak bu düzen içinde kavuşabileceği açıklanıyor.

Bu incelemenin ilgi çekici başka bir yanı da ilerici edebiyat ile folklor arasındaki bağıntılara değinmiş olmasıdır. Yurdumuzda, çeşitli nedenlerden ötürü, ilerici edebiyat, halk yaratışlarını içine alan folklör ile bir tutulmuş ya da bir tutulmak istenmiştir. Oysa ilerici bir dünya görüşü siyaset alanında olduğu gibi sanat alanında da, halk bilincine sokuşturulmuş olan gerici öğeleri (unsurları) ayıklamak amacını güder. Kalıcı eserler yaratmak bakımından halka ve halkın sanat alanındaki ürünlerine eğilmek zorunlu ve faydalı bir davranıştır. «Ancak unutulmamalı ki, folklöre ait her şey ilerici değildir.» (S. 152)

Lecercle ve Albouy'nin incelemesi, «biçim» sorununu ele alarak sona eriyor. Yazarlar, biçim ile özün diyalektik birliği yerine, yalnızca biçimin önceliğini ileri süren ve yaratışlarının amacını biçimde gören sanatçıları haklı olarak eleştirerek biçimciliğin (formalizm) kendi kendini yıkacak kadar ileri gitmek durumuna düştüğünü söylüyorlar.

Kısa bir tanıtma yazısında özetlenemeyecek kadar çeşitli konuları ve sorunları ele alan incelemeleri kapsayan «Sanat ve Sosyalizm»i bütün sanatçılara ve sanatseverlere salık veririz.

II - Marksizm, Memleketçi Sosyalizm ve ihtilâl

Şevket Süreyya AYDEMİR

Memleketçi sosyalizm, on dokuzuncu yüzyılda Marksın müşahede ve izah ettiği çerçevede bir sosyalizm değildir. Marksın, çağımızın fikir, doktrin ve rejimlerindeki tesirlerini inkâr etmek kimsenin aklına gelmez. Bilhassa onun diyalektik determinizmi, tarihin materyalist telâkkisi yolundaki sentezleri bu çağın en çok etki yapan fikri prensipleridir.

Fakat onun sosyalizmi, proletarya ve kapitalist sınıf arasında gittikçe kesinleşmesini mukadder gördüğü sınıf tezadının, ihtilâl yoluyla çözümlenmesi hareketidir. Ona göre bu hareket temelini proletarya sınıfının, işçinin, daha istihsal safhasında yarattığı fazla kıymetten, yâni proletaryanın çalınmış hakkından alır. Ona göre sermaye terakümünün kaynağı bu çalınmış haklardır. KAPİTAL'in en canlı bahisleri bu «kıymet, fazla kıymet, yeniden istihsal; fazla istihsal ve sermaye» bahisleridir. Devleti ise sadece bir sınıf organı sayar. Markse göre, proletarya kendi hâkimiyetini, sınıf kavgaları, iktisadi buhranlar ve dünya savaşları sayesinde tahakkuk ettirecektir.

Marksın içinde bulunduğu zaman ve başdöndürücü bir sistemlilik içinde işlediği şartlar düşünülürse, onun o devir için cerhedilmez olan prensiplerine hak vermemek kabil değildir. Nitekim gene bu prensiplerin kesin ölçüleri içindedir ki, 1917 - 1915 Rus ihtilâli, daha 1889 da Plehanof tarafından haber verilebilmiştir. Gerçi Rusyada Kapitalist - Proleter münasebetleri, kemmiyet bakımından tam gelişmiş değildi. Fakat Devletle halk arasındaki uçurum, toprak ağalarının ve kilisenin yarattığı tezatlar, teşkilât, dikta ve ihtilâl tecrübeleri ve nihayet Birinci Dünya savaşında Rus idarecilerinin harp meydanlarında israf ettikleri kanlarla bu şartlar tamamlanmıştı. Yâni bütün bu şartlar içinde komünizm, Rusyada dayanacağı zemini buldu.

Zamanımızda değişen şartlar

Fakat zamanımızda, demokrasi ülkelerinde, sınıf münasebetleri, toplumların sosyal yapısı ve sosyal kimyası değişmiştir. Bugün ne Batıda, ne Doğuda, kapitalist ve proletarya münasebetleri; cemiyetin kaderini tayin edebilecek bir kesinlik arzetmemektedir. Çağımızın toplum yapısında ve başlıca olarak şu yeni unsurlar belirmiştir.

— Devletin, bir sınıfın icra organı olmak vasfı zayıflamıştır.

— Devlet iktisadi hayata, toplum yararına olarak müdahaleci olmuştur.

— İktisadi nizamda kamu sektörü meydana gelmiştir.

— Proletarya teşkilâtlanmış, fakat mücadelesini sendikalar yoluyla iktisadi alana yöneltmiştir.

— Asgari yevmiye, asgari geçim indirimi gibi yeni cemiyet unsurları belirmiştir. İş kanunları ve sigortaları devlet yapısına girmiştir.

— Nüfus ve istihlâk ve alım gücü boyuna artmaktadır.

— İktisadi buhranlar artık eskisi kadar tehlikeli değildir.

— Sosyalist bir kategori olan plân ve plânlılık, bir had dahilinde olsa da demokratik ülkelerce de benimsenmiştir.

— Alışı, verişi, fiyatları, ithalât ve ihracatı, krediyi, işçi hareketlerini sermaye hareketlerini, yatırımları ve saireyi toplum hesabına ayarlayan kanunlar ve merkezler vücut bulmuştur.

— Mütezayit gelir vergisi yoluyla aşırı kazançların törpülenmesi, veraset ve intikal vergileri yoluyla müterakim servetin bir müddet sonra topluma intikali yolları bulunmuştur.

— Kooperatifçilik, memleket ölçülerinde gelişmiştir.

— Her memlekette sosyal eğilim, hattâ sosyalist hedefli olmayan partilere de hâkim olmuştur.

Bunlardan başka on dokuzuncu yüzyılın en büyük hâdiselerinden olan Milletlerarası pazar kavgaları, sömürge boğuşmaları ve koloni harpleri ortadan silinmiştir. Bunların yerine ve on dokuzuncu yüzyılın aksine olarak, Milletlerarası iktisadi entegrasyon hareketleri, pazar birleşmeleri, Milletlerarası iktisadi yardımlaşma işleri ve organları vücut bulmuştur. Milletlerarası iktisadi işbirliği ve bu arada az gelişmiş memleketlerin kalkınma ve yatırım işlerinin, Milletlerarası hibeler, krediler ve teknik yardımlarla düzenlenmesi, *yeni bir tip sömürgecilik anlayışı devam* etmekle beraber çağımızın keza yeni hâdiseleridir.

Hattâ şimdi bu hareketler öyle mikyaslar almaktadırlar ki, bir müddet sonra bizzat Sovyetler Birliği blokunun, Batı ülkeleriyle pazar anlaşmaları araması yadırganacak bir ihtimal değildir. Çünkü demirperde sınırları artık askeri bakımdan olduğu gibi, iktisadi bakımdan da önemini kaybetmektedir.

Dünya harpleri ve dünya ihtilâli

Marksın ve Leninin anlattığı tarzda Milletlerarası savaşların sonlarında dünya ihtilâlinin başarılması görüşü, artık tarihe karışmış olsa gerektir. Halbuki onlara göre, ilk dünya savaşından sonra dünyanın bir parçasında, İkinci Dünya Savaşından sonra dünyanın daha büyük bir parçasında, üçüncü Dünya Savaşından sonra ise bütün dünyada komünist ihtilâlin muzaffer olacağı sanılıyordu.

Fakat atom ve elektronik sanayiinin bugünkü imkânlariyle girişilecek bir dünya savaşı, bütün dünyanın ölümü demektir. Hele dünya savaşı sayesinde, dünyanın bir merkezinden, meselâ Moskovadan idare edilecek bir strateji ve Kızılordu yardımıyla ihtilâli Avrupaya yaymak plânı şimdi çocukça bir hayal derecesine inmiştir. Çünkü böyle bir anda ve böyle bir takım ordular yürüse bile, bu orduların kısa bir zaman sonra oralarda bir takım kopmuş kuvvetler halinde erimesi mümkündür.

Hülâsa şimdi «sulh içinde ve yanyana yaşama» prensipi geçici olmak vasfını kaybetmiş görünmektedir. Doğu Berlin kongresi hazırlıkları sırasında Kruşçef'in «Bir memlekette komünizmin olması veya tutunması için harp etmiyeceklerini» ilân etmesi, Berlin kongresi sırasında «Bir atom savaşının dünyayı mahvedeceği, dünya hava kuşağını zehirliyeceği, Amerikaya karşı atom harbinde zaferin kime nasip olacağının bilinmeyeceği, savaştan sonra muzaffer olanın da yaşayamayacağı» gibi sözleri, yeni bir tarihî gelişmenin belirtileridir. Hattâ bu arada kapitalist âlemin üstün taraflarından faydalanmanın gereği bile açıklanmıştır.

Nihayet komünizmin artık bir ülkeler hareketi halini aldığını, birbirinden bağımsız komünist ülkelere doğru gidildiğini ve zamanımız dünyasında komünist olan ülkeler gibi, komünist olmayan ülkelerin de pekâlâ ve yanyana yaşıyacaklarını, meselâ Türkiyenin bu komünist olmayan ülkelerden olacağını belirtmekte bir isabetsizlik yoktur.

Bir çağ değişimi

Bir çağ değişimi içindeyiz. Bu çağ değişimi, bütün dünya ülkelerinin yapısında etkiler yapmaktadır. Ülkeler arasında sosyal, ekonomik, teknik akımlara vücut vermektedir. Bütün dünya «tek bir dünya» ya doğru sürüklenmektedir. Ama bu tek bir dünya, ne komünizmin, ne kapitalizmin tek dünyası olacaktır. Şimdi Batı demokrasileri, az gelişmiş ülkelerin memleketçi sosyalizmleri ve komünist ülkeler şeklinde üç manzara belirmiş olmakla beraber bu tek dünya, aradaki perdelerin zayıflaması gidişini işaret etmektedir. Her ülkenin, ister komünist, ister kapitalist olsun birbirinden en değerli fikirleri, usulleri, organları ve tekniği alacağı günlere erişmiş bulunuyoruz. Nitekim komünist âlemden gelen plânlılık, her memleketin kendi yapısına ve ihtiyaçlarına uydurularak, şimdi Orta Afrika ülkelerine kadar yayılmıştır.

Hülâsa topların icadiyle derebey şatoları nasıl kapılarını açmış ve boşalmışlarsa, milliyetçiliğin alevlenmesiyle sömürgeler müstevlilerini, hem de toplar tüfekleriyle nasıl kapı dışarı etmişlerse, atomun parçalanması ve elektronik sanayiinin gelişmesi, nasıl dünya ihtilâli çabasını ve dünya savaşlarını önlüyorsa tek bir dünya da ve bütün ülkeler arasındaki işbirliği de, şimdi bize korku salan bir takım problemleri öylece kadro dışı bırakacaktır.

Yeni ölçüler ve hürriyet anlamı

Artık ölçüler değişmektedir. Şimdi hangi ülke Milletlerarası işbirliğinde daha şahsiyetli yer alırsa, hangi ülke kendi içindeki çatışmaları daha iyi düzenlerse, hangi ülkede fert tekniğe daha iyi sahip olur, fakat ona esir olmazsa, o ülke daha mes'ut olacaktır.

İnsanların hürriyetine gelince, hürriyet bir sokak formülü değildir. Hürriyet, insanoğlunun tabiata karşı savaşındaki zaferin derecesidir. Pasifikteki bir adada tek başına yaşayan insanın başıboşluğu hürriyet değil, tabiatın elinde tam bir esarettir. Aynı suretle mağarada, toprak damda, gecekonduda yaşayan, su, yiyecek, giyim, barınma, sağlık, kültür imkânlarından yoksun bir insan, hukuk mânasiyle ne kadar hür olsa da iktisaden ve sosyal anlamda esirdir.

Memleketçi sosyalizm ve komünizm

Yukarıdanberi dokunduğumuz sebeplerle, memleketçi sosyalizm demek, komünizm demek değildir. İçinde yaşadığımız çağ değişiminin getirdiği yeni problemler dolayısiyle memleketçi sosyalizm, şimdi komünizmin dışındadır. Bu problemler, içeride ve dışarıda her gün gelişmektedir. Bu arada dünya komünizminin ülkeler komünizmi halinde parçalanmasının yarattığı meselelerle, Batıda komünist partilerinin zemin kaybedişini de gereği gibi değerlendirmek gerekir. Çin ve Rus komünist idarecileri, çağın ve devrin takdiri bahsında uçları gittikçe açılan görüş ayrılıkları içindedirler. Rus liderinin, Batı kapitalizminin yakında çökeceği hakkındaki görüşleri, eğer gelişi güzel söylenmemişse, ihtilâlci değil, tekâmülcü bir gelişmeyi belirtmekte olsa gerektir. Çünkü bir ihtilâlin itici kuvveti bugünkü Avrupada yoktur.

Az gelişmiş ve İkinci Dünya Savaşından sonra bağımsızlıklarına kavuşan memleketlerde ise memleketçi sosyalizm eğilimleri ve tatbikatı, milliyetçi aydınların işlere hâkim olmaları nisbetinde gelişmekte ve buna karşılık, komünist eğilimler halk arasında zayıflamaktadır. Bunun Mısırda, Irakta, Cezayirde, Kübada ve diğer Afrika memleketlerinde misallerini görürüz.

Türkiyede ise sosyal problem, milli ekonomide kilit noktalarının devlet elinde tutulması ve «fayda»nın imtiyazlı sınıflar yetiştirmek için değil, halk yararına dağılışının düzenlenebilmesi suretiyle çözülebilir. Anayasadaki Sosyal Hukuk devleti ve sosyal adalet anlamlarının tahakkuku için zaten böyle bir çözümlenme şarttır. Türk sosyalizminin savunacağı bu hedefler ise, komünist metodlar ve hedefler değildir.

Hülâsa, rejimleri ne olursa olsun, aralarındaki perdeler gittikçe zayıflayan, açılan ülkelerin teşkil ettiği çağdaş dünya, tek bir dünya olmak yolunda doğum ağrıları içinde sürünmektedir. Bu gelişme *çağdaş tekniğin ve çağdaş zihniyetin bir sonucudur.* Bu gelişmede çağın temposuna iyi ayak uyduran ve fena ayak uyduran nizamlar, rejimler, ülkeler ve insanlar elbette ki olacaktır. Ama Türk sosyalizmi, dünyanın bütün bu dâvalarını en iyi şekilde görmek ve çözümlemek suretiyle kendisini çağın akışına pek âlâ uydurabilir. Türkiyede, Sosyalist Kültür Derneğinin tarihî görevi, işte bu sosyal ve ekonomik gelişmelerle bu gelişmelerin temposu üstünde fikir araştırmaları yapmak, bunların sonuçlarını yaymak ve savunmaktır.

Gelecek yazı:

Emek,
İşçi sınıfı ve
Emeğin sosyal değeri